

Nté ō dé tsiñu pustru Xúva kō

Dā ntántétu pustrú san Espíritū Sántū

¹ Xu'ú é Lucá u ne, táxnūú u tutú nta'a nto, Teófilu. Tutú é dé va'á di'ná u ne, ntaa ú ni nto un nti'í é edé Jesuu, ni un nti'í é naku'a'ña ña'ña nté ntūvi dá eni ntu'u ñā ² da nté ntūvi é kūntáa ña e dukún kán. Di'na dá kūntáa ña e dukún kán né, dē kú'vē ñá uxuvi ñá'a, ña é víi pustru íña ña ne, náñē'e ñá ña nté koo víi ña. Tsí xe'e Espíritū Sántū é kūtuni ña nté koo ka'an ñá ni ñā. ³ Kidáa ne, xí'i ñā ntiká krusi. Ntá tsi da rkontūvi é xi'i ñá ne, mii ñā ntii díto ña mí ntoo pustru ña. Dōó ki'in itō ntii díto ká ña da nté xee tá'an uvi díko ntuvi. Dōó kue'e edé ña vata koo é kuinti'xe pustru ña tsí ntoto nti'xe ña ne, kaka'an ñá ni ñā íña mí kadē kú'vé Xuva kō.

⁴ Dā intóo dadii ká ña nī pustru ñá ne, kaka'an ñá ni ñā é ña ku ntaka ña ñuú Jerusaleen.

—Kuntétu ntó i'a da nté ni'i nto é kaka'an Úvā kó, vata ō ka'án u ni nto kídaa. ⁵ É ñni nto tsí Juaán ne, ntute nakutsi ntúte ña kō; ntá tsi ña kukuí ka dá nainu múi Espíritū Sántū san é kunū ñá nima nto —ka'an Jésuu ni ña.

Dá kūntáa Jesuu é dukún kán

⁶ Ña náataká nuu ni Jēsuú ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Vevii ntu é nakāku ntó ñuú ña Israeé san? —ka'an ña.

⁷ Kidáa né, kaka'an Jésuu ni ña:

—Ñá te ntō'o é kāduku ntée nto é kūtuni nto nee ntúvi víi Úvā kó nuu i é víi ña. Tsí kuenta íña mii ña é kade ña. ⁸ Ntá tsi te ñnuu Espíritū Sántū san é kunuu ña nima ntó ne, divi ña xntii ña ntō é ká'an ntó xoo ñá'a ú ni ña ntoo ñuú Jerusaleén san. Da kidáa né, kue'ēn ntó ñuú Judea

ni ñuú Samaria ne, kuē'én ka nto dá kaniñ ñūxivi. Kue'ēn ntó, kuka'an ntódo nto ni ñā'a xoo ñá'a ú —ka'an ña.

⁹ Dā kúvi ka'an Jésuú ne, kūntáa ña e dukún kân. Mē'ñú viko nu'u kuntáa ña ne, ñá ni iní ka pustru ñá ña. ¹⁰ Kuan tsī o ntáñi ña, ntaíto díto ña e dukún kân mí kūntáa ña ne, dā nēni ñá xee uvi ánje Xuva kō, ñu'u ña doo kui'xin.

¹¹ Ntáka'an ánjē sán ni ñā:

—Ō ñá ñuú Galilea, ¿nté kuān nté ntaíto díto ntu nto e dukún kân? Tsí divi tsi Jēsuu, ña é naki'i Xuva kō né, vata tsī ó kūntáa ña e dukún ne, kuan tsī koo nainu xtúku ña ñuxiví a —ka'an ña.

Dā de kú've ñá Matia é nākunúu ña naa Júda

¹² Kidáā ne, ntáka ña xuku é nani Ōlivú san. Ntíko koō ñá, kunú'u ña ñuú Jerusaleen é ña tuvi nté uun kilumetru. ¹³ Dā náxee xtúku ña ne, kúxee ña má ví'i nínu kân. Divi ña ntoo sán ne: Pedru, ní Juaan, ni Sántiau, ni Ándree, ni Félipe, ni Túmaa, ni Bártulu, ni Máteu, ni túku Santiau, i'xá Alfeu, ni Símuun Zélote, ni Júda, ení Santiau.

¹⁴ Nguentúvi ntánataká nuu un ntíi ntíi ñá, ni ēní Jesuu, ni dí'i ñā María, ni tuku ñadī'í di, é ntáka'an ntā'ví ña ni Xuva kō.

¹⁵ Uun ntuvi ne, náataká nuu vata te uun sientu oko ña'a, ña kuínti'xe i Jesuu. Kidáā ne, nākuntītsí Pedru é ká'an ñá ni ñā ne, kaka'an ña:

¹⁶ —Eni, é ini nto tsí da mií é kuvi nee iña é kākā'an Espiritū Sántū sán ne, nté ntūvi di'na xe'é ña tú'un é xntée na'a Davii iña Júdā san. Tsi Júdā sán ne, divi ñā é intéka ña ña'a é tñn ña Jesuu. ¹⁷ Divi ñā ne, dadíi tsi pustru ntí ni ñā.

¹⁸ Ntá tsi é ini ntó nté ō kúvi ña. Tsi kí'i ña diu'un é diko ña Jésuú ne, ñii ñá uun itsi ñū'u. Kidáā ne, kantei ña, ko'xó ña. Ntáta i'xí ña ne, uun ito tsi kíi ntí'i ití ña ne, xí'i ñā.

¹⁹ Tēku ntíi ntíi ña'a, ña ntoo ñuú Jerusaleen, nté ō kúvi ña. Dukuān né, íntántēē ñu'u san Aceldama, é káni tú'un Ñū'u Niñi. ²⁰ Kuān ó uve na'a libru é naní Salmu, kaka'an: Na kuñi ixu ví'i ña ve;

xōxó kuntōo ká i ikān,
 ka'an líbrú san. Xíio ūve na'a túku, kaka'an:
 É tūku ña'a nakunúu ña naa ña,
 é vii ñá tsiñu é edé ña,
 ka'an líbrú san.

²¹ 'I'a ntoo ña'a é dadii tsi íka ntí ni ñā nguentúvi dá kātúvi Tó'lo ko Jēsuu ní ntí, ²² nté ntūvi dá itsi ntute ña nta'a Juaan un tsi da nté ntūvi é kūntāa ña vi'i antīvi. É kāntio ne, uun ña'a kuntee tá'an ña ntí é ntuvi nīi ntí uxuvi ñá'a ntí é ntāda ntaá ntí nee é ini ntí, é ká'án ntí ni ñá'ā tsí nuu é ntaā i e ntóto Jesuu dá xi'i ña —ka'án Pedru.

²³ Kidāā ne, nakaxnúu ña úvi ña'a: uun ña'a, ñá nani Jōseé Barsabaa (Justo nāni ña di), ni ūun ña'a, ñá nani Mātia. ²⁴ Ntáka'an ntâ'ví ña kídaā:

—Xuva, ñi'vi ntō é ini nto nimá ntí xe un xé un ntí ne, tā'xi ntó na kūtuní ntí xōo ñá'a é ntio nto ²⁵ é vii ñá pustru nto, é nakunúu ña naa Júda. Tsí Júdā ne, nákunāá ña tsiñu ña dá kuan ō dé ña é kīni kaa, dá kuē'en ñá mí kadūku ntée ña —ka'an ña.

²⁶ Dā kúvi ka'an ntâ'ví ña ne, nadíki ñá te kīi xoo ñá'a é vii pustrú san. Dā kīi ne, dúku ntéé Matía san. Ura tsí i intee tá'an ña ni ū'xi ñin pustru, ñá nguīi san.

2

Dā ínūu Espíritū Sántū

¹ Dā xee tá'an ntuvi é kūvi viko iña ñá Israee, viko é nani Pentecōsteé ne, dadii ntoo ntíí ntíí ña kuínti'xe i san. ² Dā nēni ñá uun káñu'ū tsí nte e dukún kan, vatā ó te tātsin dóo ntii kainu ne, koó da kake'xen nī kava má vi'i mí ntoo ña. ³ Kidāā ne, ntii díto ñu'u kai'xi. Kaxi'í nuu ñu'u san díki ñá xe un xé un ñā. ⁴ Kidāā ne, ínūu Espíritū Sántū san nima ñá ne, eni ntū'u ñā ntáka'an ña é tūku e túku tú'ūn, tsí xe'e Espíritū Sántū san é kūvi ka'an ña.

⁵ Ntuvi sá'á ne, xee ntíí ntíí tatá vi'i ña Israee, ña e dóo ntañuu iní i Xuva kō. Dā mí'í ká ñuu vé'xi ña, xée ña ñūú Jerusaleen é vii ñá nchu'un Xuva kō. ⁶ Dā tékū ntíí ntíí ña'a

san tsi dóo ntii kaka'an ñu'ú ne, ikan tsī nátaská nuu ntíí ntíí ña. Ña é da ve xée sán ne, é tūku e túku tú'un ntáka'an ña. Koó dā kúdu'va ña da téku ña tú'un ña e ntáka'an ña kuínti'xe i san. ⁷ Koó dā kúdana iní ña ne, ntánatíin ña ni tã'an ña, ntáka'an ña:

—¿Vá ña ntu te ña ñuú Galilea, ña kuān ó ntáka'an san?
⁸ ¿Nté kuī ntátekú ntu ko tū'un é ntáka'an ña, vata tsi tē dadíi tú'un ko ni ñā? ⁹ Tsí xo'ō ne, é xīo xío ñuu ko: ñuú Partia, ni ñuú Media, ni ñuú Elan, ni ñuú Mesopotamia, ni ñuú Judea, ni ñuú Capadocia, ni ñuú Puntu, ni ñuú Asia, ¹⁰ ni ñuú Frigia, ni ñuú Panfilia, ni ñuú Egiptō né, iō ñá ne, vé'xi ñā un tsi nte ñuu África, é díi ka ikā é ñuú Cirene. I'a ntoo ña ñuú Romá dí; iō ñá ne, ña Israee ña; iō ñá ne, dadíi tsi ntántikin ñá Xuva ko nī ña Israee. ¹¹ I'a ntoo ña ñuú Cretá dí, nī ña ñuú Arabia. Ntá tsi un ntíí ntíí o ntáteku ko é ntántaa ña ni kō nté o de Xuva kō e dóo kaxntii ña kō né, divi tsi tū'un mii kō ntáka'an ña —ka'an ña.

¹² Koó dā kúdu'va ña nee iña é kākuví ne, ntátsixe'e tã'an ña:

—¿Mí'i ntu vē'xi é kuan ō ntáde ña'a san? —ka'an ña.

¹³ Ntá tsi iō ñá ne, da ntáxkuntée ña, ntáka'an ña:

—Tē dóo ñu'u tsitū nima ña vīnu xee —ka'an ña.

Nté ō ka'án Pedru ni ña'á san

¹⁴ Kidáā ne, náakuntāñí dadíi Pedru ni pustru ñá u'xi íin san é kã'an ñá ni ñā'a sán ne, un ntii tsī kéne ña, kaka'an ñá ni ñā:

—Un ntí'i kuē'en dú'va ntō, ña ñuú Judea ni ñá ñuú Jerusaleén ne, vi'a ve ne, kini vá'a nto é ka'án ntí ni ntō.

¹⁵ Ña'a sã'á ne, ña te kí'vi ñā. Iní nto tsí dā ve kaeku íin teváa. ¹⁶ Ñā'á ni san, tsi sá'a ne, kakuvi vata ō ka'an Jóee dá ka'an ñá naa Xuva ko é ūve na'a nté ntūvi dí'na, kaka'an ña:

¹⁷ Te xēe tá'ān ntuvi é ntí'i ñuxiví ne, táxnūú u Espíritū Sántū ko

é kunūu ña nima ñá'a, ña ntoo dá kaniñ nūxivi. Kidáā ne, ká'an i'xā ntó, te tíi, te ñadí'i, naá ko.

Na kuetsī sán ne, vata koo kuvi é nākueni na, kiní na é
nāñe'é u na.

Ñatā sán ne, ñuu ení kán nañē'é u ña nté koo kuvi
rkontuvi.

¹⁸ Ntuvia tsikán ne, taxnūú u Espíritū Sántū ko
é kunūu ña nima ñá ntáde tsiñu kuenta iñá ko, te tíi, te
ñadī'i ñá ne,
da kidáa kā'an ñá naá ko.

¹⁹ Ta'xi ú kuenta é dukún kán ne,
ñuxiví a kii niñí ne,
koko ñu'ú ne,
dōo kene u'me vata kaa viko nu'u.

²⁰ Kuneé ngantií ne,
koko kuē'e kue'é xoo, vata ito niñi,
di'na tē xee tá'an ntuvia é nañu Tó'o kō.
Kidáa ntūvi e dōo ka'nu, e dōo vá'a ō.

²¹ Dá xoó ka ña'a, ña é kaku ni'i i Tó'o kō ne,
nakáku ña,
ka'an Jóeé san kídaā.

²² 'Un nti'i kuē'en dú'va nto, ñatíi Israee, kini vá'a nto
é kā'án nti ni ntō: Tsí Jesuu, ñá ñuú Nazareé ne, ña ña e
dōo vá'a ña ni Xuva kō. É ñni ntó tsí xe'é Xuva kō é kūvi
víi ña nuu i e dōo na'nu mé'ñu ntō né, dōo kue'e kuénta
tá'xi ña vata koo é na kūtuni nto tsí mii Xuva kō táxnūu
ña ña. ²³ Ntá tsi dā ntūvi ña kuenta ntá'a nto, vata tsi ō dé
kū'vé Xuva ko ntē ntūvi di'na ne, ña ña tñn nto ña ne,
ē'ní nto ña dā xe'é nto itsi é naxnteē ñá kini ntáa san ña
ntíkā krusi. ²⁴ Ntá tsi Xuva kō ne, nantóto ña ña dá xi'i ña.
Ña ni kúvi víi doxi'í san ni ñā. ²⁵ Tsí kuān ó uve na'a nte
ntūvi di'na, kaka'án rei Davii kuénta iña ña:
Iní u tsí nguentúvi katuví u ni Xuva kō.

Ñá kau'vī kue'én ko,
tsí ña ña kunuu mé'ñu kūnuu dava ña ko.

²⁶ Dukuān é nakūnuu dñi'ni nimá ko ne,
dōo dñi'ni ko, kaka'án u.

Nakutúvi vā'á kue'en kúnū ko,
²⁷ tsi ñá xtuvi mii ntó nimá ko doxi'í kán;
ntē ña ta'xi nto é tē'u kúnū ko,

tsí xu'u é i'xā nto e dóo va'á u.

²⁸ Divi ntō nañé'ē ntó ko
nté koo ni'í ko ntuví va'á iñá ko.
Xu'ú ne, nakunúu dini kue'én nimá ko
é kutūví dadii ú ni ntō.
Kuan ō ka'an Dávií san kídaā.

²⁹ Ēni, é ini nto tsí xi'i úva ata ko Dāvií ne, dā intú'xi ña.
Tsí i'a tuvi dukuan ñaña ñā mí intú'xi ña. ³⁰ Ntá tsi Dávií
ne, kaka'an ñá naa Xuva ko é kuān ó kaka'an ña. Ini ña tsí
Xuva kō xe'é ña xu'u ña tsí uun i'xá ika ña kunūu naa ña é
vii ñá rei iñá ko, xo'ō e ñá Israee o. ³¹ Dukuān né, vata tsí ó
te nte dí'na íni Davii nté koo kuvi ne, ka'an ña kuenta iña
é ntoto Cristu dá xi'i ña, tsí ña kunuu mii nima ña mí ñu'u
nima ñá xi'i; ntē ña té'u kúñu ñā di. ³² Ne, kuan ō kúvi
nti'xe, tsí Xuva kō ne, nantóto ña Jesuu. Un ntíí ntíí nti é
uxuvi ñá'a ntí, ntáde ntaá nti tsí iní nti tsí nuu é ntaā i é
ntóto ña dá xi'i ña. ³³ Kidáā ne, kúntāa ña é kutuví ñá nta'a
kua'a Xuva kō é kada kú'vē ñá, tsi dóo iō ñá é vii ña. Kidáā
ne, táxnuu Xuva kō Espíritū Sántū sán, vatā ó kaka'an ñá
nte dí'na ne, divi ñā kade ña é un ntí'í é ntaíni nto nī é
ntátekú nto é kākúvi vevii. ³⁴ Tsí ña te rei Dávií san ña é
kúntāa vi'i antívi, tsí mii Dāvii kaká'an ña:

Kaka'an Xúva ko nī Tó'ō kó:

“Kutūvín diñi kua'a kó,

³⁵ dā nté kúvi vii ntí'í ú nī ña ntaínchu'vi o”,

ka'an Xúva kō.

Kuan ō ka'an Dávií kídaā.

³⁶ Na kūtuni ntíí ntíí ña Israee san tsí nuu é ntaā i tsí divi
Jēsuu, ña é naxntee nto ntíkā krusí ne, divi ñā é nakaxnúu
Xuva ko ñā é vii ñá Tó'o kō, é vii ñá Cristu, ña é nakākú kō
—ka'an Pedru ni ña.

³⁷ Dā téku ña'a san é kaka'an ñá ni ñā né, dōo u'vi kúvi
ña. Tsixe'e ñā Pedru ní pustru ñá nguii san:

—Ēni, ¿nté ntu koo vii nti é ntūvá'ā ntí ni Xuva ko vē?
—ka'an ña.

³⁸ Kidáā ne, kaka'an Pedru ni ñā:

—Natu'vi nto kuétsi nto nta'a Xuva kō ne, kutsi ntute
nto xé un xé un nto kuēnta iña Jēsuu, vata koo é kāda

ka'nu iní Xuva ko kuētsí nto ne, ta'xi ña Espíritū Sántū é kunūu ña nima nto. ³⁹ Tsi tá'xi Xuva ko xū'u ña é kuān koo ví ña ni ko ni i'xā kó, ni ūn ntíí ntíí ña'a, kuān te dóo ikā ntoo ña, da xōo ka ña'a e kána Xuva kō é kūvi ña iña ña —ka'an ña.

⁴⁰ Dōo na'a kākā'án Pedru ni ñá ne, dōo kue'e é kākā'an ñá ni ñā. Kaxé'e ña ña itsi, kaka'an ña:

—Kii nteé xio nto ña kini ntáa san ve —ka'an ña.

⁴¹ Dōo titín ña'a kuínti'xe ña é kākā'an ñá ne, itsi ntute ñā. Iō ñá te ūni míl ñā'a, ña é nakuvé ta'an ntuvi tsikan nī ña kuínti'xe i san. ⁴² Ña sá'á ne, dōo dé ntaa ña un ntí'í é nañé'e pustrú san ña ne, dōo dé ntaa ña nataká nuu ña é kátsin dava ña tañú'u nī é ká'an ntâ'ví ña ni Xuva kō di.

Ntuvi iña ña kuínti'xe i san dá iñi ntu'u é nataká nuu ña

⁴³ Xuva kō né, dōo xntíi ña pustrú san é vii ñá nuu i e dóo na'nu, e dóo titín kuenta xé'e ña. Ña'a sán ne, koó dā kúdu'va ña ne, dōo u'ví ña. ⁴⁴ Ña kuínti'xe i sán ne, dadíi tsi ika ña ne, uun tsi nima ña. Kaxntii tã'an ñá ni da nēé ka é io iña ña. ⁴⁵ Diko ña iña míi ña ne, dā náke'nté dava ña diu'un i, tsí'i ña nta'a ta'an ña xé un xé un ña vata kaa é kátaan núu ña. ⁴⁶ Utén utén nataká nuu ña ini ukún ka'nu kán ne, dadíi é'xi ña nú vi'i ña kán, kátsin dava ña tañú'ū. Dōo diní ñu'u nima ñá ne, ntē ña ni de ná'nu ña ni tã'an ña. ⁴⁷ Da mii kuē'en tsi é nānu'u ñá iní ña Xuva kō ne, dōo vá'a ka'an ñá'a san iña ña. Utén utén ne, dukuān ntákutitín ña'a, ña nakáku Xuva kō.

3

Dā ntúva'a ña xné'e

¹ Uun ntuvi ne, kué'ēn Pedru ní Juaan, kuntáa ña má ūkún ka'nu kán dá kaeku uni kuáa, ura i é ntáka'an ntâ'vi ñá'a. ² Dā xee ña xi'i úkun kán ne, iní ña é vēxní'i ña'a san uun ñátii, ña é natín di'in i nté dā káku. Utén utén kaxee ni'i ña ña ne, kaxtúvi nteē ñá ña xi'i úkun kán, xi'i é naní E Dóo Va'a. Ikán xkutúvi ñá, kaikan ñá doméni nta'a ña ntáxee má ūkún kán. ³ Dā iní ña tsí vé'xi Pedru ní Juaan é

kā'vi ña má ūkún kán ne, íkan ñā diu'ún doméni nta'a ña.

⁴ Pedru ní Juaán ne, ĩto ña ña ne, kaka'án Pedrú san ni ñā:

—Koton nuú nti —ka'an ña.

⁵ Kidáā né, ĩto ñā nuu ña tē nee kué'e ña ña, kuiní ña.

⁶ Ntá tsi Pedrú ne, kaka'an ñā ni ñā:

—Ña túvi kuē'en tsí diu'ún ko. Ntá tsi ĩó ĩñá ko é tā'xi ú o: kuenta ĩña Jesúcristu, ña ñuú Nazaree, ká'ān ú ni ō: Nakuntítsin, kakan ve —ka'án Pedru.

⁷ Kidáā ne, írkāa Pedru ntá'a ña é xntii ña ñā nakuiñi ñā ne, ura tsí i ntuvá'a dǐ'in ñā. ⁸ Koó dā kaentíta ntaa ña nakuntitsi ña ne, dā éni ntu'u ñā kaika ña. Kúkī'ví dadíi ña nī Pedru ní Juan má ūkún kán ne, koó dā kaentíta eninú ña kaika ña, kaka'an ñā e dóo ka'nu Xuva kō. ⁹ ĩní ntí nťí ñā'a san é kaika ña, kananu'u ñā ini ña Xuva kō ne, ¹⁰ koó dā kúdu'va ñā'a san dá ini ña é ntūvá'a ña, tsí ini ña é divi ñā é kaitúvi nteē ña xi'i é nani E Dóo Valá san é kaikán ñā doméni.

Dā ka'an ntódo Pedru Corído Salámuun kan

¹¹ Ñatíi san ne, kuan tsí ó karkaa ña Pedru ní Juan, é ña ni ntío ña é nangāva ña ña. Un ntí nťí ñā'a sán ne, koó dā kúdu'va ña ne, ntaínu ñā, vé'xi ña mí ntoō ñā, uun itsi ĩni ukun kan mí é nani Corído Salámuun. ¹² Dā ini Pedru é vé'xi ñā'a sán ne, kaka'an ñā ni ñā:

—Ō ñā Israee, ¿nté kui koo da ntákudu'va ntu nto é kuan ō kúvi? ¿Nté kui kuān nte ntaínté'a ntu nto nti? ¿Vá divi ntū ntí kuvi idé nti é ntūvá'a ña sā'a? ¿Va dóo ntu ĩó nti é ntavá'a ntí ña xnē'e? Kuān te dóo ntaínuu ini ntí Xuva kō ne, ¿vá kúvi ntu vii nti ntavá'a ntí ña sā'a? ¹³ Ña'á ni san, tsí Xuva kō, ña ínú ini uva ata ko Ābraan ni Ísaa ni Jácoó ne, divi ñā de kú'vē ñā é mii i'xā ñā Jesuu kodó nuū ña. Divi ñā é ntáda nto ña kuenta ntá'a ña tsíñu i. Dā ntío Pilatu é nangāva ña ña ne, divi ntō ne, ña ni ntío ntō. ¹⁴ Jesuú ne, dōo vá'a ña. Ña túvi nee kuetsí ña. Ntá tsi ña ni ntio nto é nangāva ña ña. Divi ntō ne, íkan ntō é nantii ña uun ñā'a ñatíi, ña é'ni ñā'a. ¹⁵ Dukuan ō é'ni nto ña kata'xi ntuvi ĩña ko. Ntá tsi Xuva kō ne, nantóto ña ña. Ntí'í ne, ĩní nti

tsí nuu é ntaā i é kuan ō kúvi. ¹⁶ Vevíí ne, ðivi Jēsuu kúvi idé ña é ntūvá'a ña sā'á, ña é kainí nto, tsí dá kaku ni'i ña Jēsuú ne, nakunúu ntii ña. Tsí dá kuínti'xe ña Jesuú ne, kutíi ña ntuvá'a vá'a ña, vata tsi ō kaini ntó un ntí'i ntō ve.

¹⁷ É ínī u, ení, tsí ðivi nto ni ña odo nūú iña nto ne, ña ni ínī ntó xoo ñá'a é Jesuu da é'ni nto ña. ¹⁸ Ntá tsi dukuan ō dé ntaa Xuva kō é kāká'an ña nté ntūvi di'na dá ntáka'an ñá ka'an naa ña é da mií é ntō'o Cristu, ña nakaxnúu ña. ¹⁹ Dukuān ne, nadama nto nima kíni kaa nto ne, nakuní'i nto nima vá'á nto. Xnúu nto nima nto é kāká'an Xúva kō, vata koo é nākate ña kuétsi ntō. Kidáā ne, ta'xi ña é nakunuu díní nima ntó ne, ²⁰ taxnuu ña Jesucristu, ña é nakaxnúu ña nte ntúvi di'na é kodo nuū ñá kuenta iña ko. ²¹ Vevíí ne, da mií é kutuví ñá vi'i antívi, kantétu ña dā nté xee tá'an ntuvi é ntāva'a xee xtuku Xuva ko ñūxiví, vatā ó ntáka'an ñá ka'án naa Xuva ko, ña intóo nte e ná'a, dá xe'é Xuva kō é kūtuni ña nté koo kuví. ²² Tsí Muiseé ne, kaka'an ñá ni ñata kō, ña intóo kídaā: “Xuva kō né, taxnúu ña uun ña'a é ðivi tsi tātá ko, é ka'an ña naa ña, vata tsí o táxnúu ña ko. Kini va'a vá'a nto nee ntí'i ntí'i é ká'an ñá ni ntō, ²³ tsí te xoo ñá'a ña ntío ña kuínti'xe ña é kāká'an ñá ne, kunaá ña. Kii nteé xio ta'an ña ña Israee”, ka'an Muísee nte kídaā.

²⁴ Kuan ō ka'an ntíi ntíi ña ka'án naa Xuva ko. Di'na Samuee, ni ún ntíi ntíi ña ka'án naa Xuva ko, ña é vē'xí ata ña, ntáka'an ntódo ña nté koo kuví vevíi. ²⁵ Xuva kō ne, xé'e ña xu'u ñá uva ata ntō, ña intóo di'na. Kuví iña ntó ði, tsí ntoo nto naa ña vevíi. Tsí Xuva kō ne, kaka'an ñá ni Ábraan: “Kuenta iña í'xá nto ntuvíko un ntíi ntíi ña'a, ña ntoo dá kaniñ nūxivi”, ka'an ña. ²⁶ Dukuān né, dā táxnúu Xuva ko í'xá ñá ne, di'na kuenta iña ntó táxnúu ña, vata koo é ntāvíko ña nto, vata koo é nātu'vi nto kuétsi ntō — ka'án Pedru ni ña.

4

Dā ntāñí Pedru ní Juan núu ña tsíñu i

¹ Pedru ní Juaán ne, ntáka'an dúkuan ña ni ñā'a san dá xee dutu íña ñá Israee, ni tó'ō sntadun íña úkūn ka'nu, nī ña saduceu. ² Dōó dutsī kuiní ña nī Pedru ní Juaan, tsí ntánakuā'a ña ñā'a san tsí nuu é ntaā i é ntoto xtuku o tē xi'i o, tsí ntóto Jesuu dá xi'i ña. ³ Kidáā né, t̄ññ ña ña, tsú'un kutu ña ñā vi'i utun. Uun ñúú ñú'u kutu ñā, tsí e kuáa da t̄ññ ña ñā. ⁴ Ntá tsi dóo t̄ññ ña'a kuínti'xe ña da téku ña tú'ūn é káka'an ña. Kidáā ne, xée tā'an te u'un míil ña'a kuínti'xe ña Jesuu, é da mii kuē'en tsí ñatí san ne, kaxio ñadī'í san dī. ⁵ Utén sán ne, un ntíí nt̄ññ ña odo nūú íña ñá Israeé san, ni ñata, nī mastru lei íña úkūn sán ne, nātaká nuu ña ñuú Jerusaleen, ⁶ ni dūtu, ñá odo nūu, ña nani Ānaá, ni ūn ntíí nt̄ññ ñavi'i ña, ni Caífaa, ní Juaan, ni Aléjandrú dī. ⁷ Kidáā né, káná ña Pedru ní Juaan é xntáñi me'ñū ñá ña, da tsixe'e ña ñā:

—¿Xoó ntu tá'xi i itsī é kuān koo vií nto? —ka'an ña.

⁸ Pedrú ne, dōó nuu Espíritū Sántū nima ñá, kaka'an ña:

—Un ntíí nt̄ññ ntó, ñata, ña odo nūú íña ñá Israee: ⁹ te ntio nto tsixe'e ntō ntí nté ō xntíí ntí ña xne'é ne, nté ō kúvi ntuvá'a dí'in ñā ne, ¹⁰ kini vá'a nto ve é káka'án ntí ni ntō, tsí ntio ntí é kūtuni ntó ni ūn ntíí nt̄ññ ña Israee tsí Jesucristu, ñá ñuú Nazaree, ña naxntéē ntó ntiká krusi, ña nantóto Xuva kō né, ña ña kúvi idé ña é ntuvá'a ña sá'a. I'a ntísí ña nuu nto. Ini nto tsí ña vādā ká ña ntuvi. ¹¹ Jesuú ne, vata kaa xuu núu i kaa ña. Dívi ntō ne, vata ntáa ña ntáxntāñí vi'i ntáa nto, é nākuíta nto xuu e díí ka va'á, xuu e kúvi xuu núu i. ¹² Tsí xōxó xtuku ka é kúvi nakákú i kō, tsí mii tsi Jēsuu é kúvi vií ña. Kuan ō dé kú've Xuva kō —ka'án Pedru ni ña.

¹³ Ña tsiñu i sán ne, koó dā kúdu'va ña dá ini ña tsí ña te kau'vi kuē'en tsi Pedru ní Juaan é ka'an ña, kuān té ñá te tu've ña, ñá te na'nu ñā'a ña. Da kidáā kútuni ña é dad̄ñ íka ña ni Jēsuu. ¹⁴ Ikān ntísí ña ntuvá'a sán dī. Dukuān ne, ñá ni kútuni ñá nté koo ka'an ntée ña ña. ¹⁵ Kidáā ne, nantíí ña ña mé'ñū juntá san ne, da ntánatíin mii ñā, ¹⁶ ntáka'an ña:

—¿Nté ntu koo vii o ni ñā? É iní ntíí ntíí ña'a, ña ntoo ñuú Jerusaleen, tsí idé ña uun nuu i é dóo ka'nu. Ña kúvi ká'an o té ña nuu é ntaā i. ¹⁷ Ntá tsi ña ntío ko é kükue'e núu i. Dukuān ne, ku'é'e o ña ĩtsi e nté uun ito ka ña ka'an xtúku ña kuenta iña Jesús —ka'an ña.

¹⁸ Kidāā né, kāna xtuku ña ña, kaka'an ñá ni ñā:

—Nté uun ito ka ñá ku ká'án ka nto ni ñā'a kuenta iña Jesús —ka'an ña.

¹⁹ Ntá tsi Pedru ní Juaán ne, nantíko koō ñá, kaka'an ñá ni ñā:

—Mii nto kadā kuení nto ve. ¿Nee iña é díí ka va'a é víí ntí, te kuiní nto: é kuinti'xe ntí é ntáka'an ntó ne, o é kuinti'xe ntí é káka'an Xúva kō? ²⁰ Ntí'í ne, da mii é ká'án ntí ni ña'a un ntí'í é iní ntí é edé Jesuu, un ntí'í e téku ntí é nakuā'a ñá ntí —ka'an ña.

²¹ Ña tsiñu i sán ne, da mii tsí de tíí ña ni ñā né, dā nakaka ña ña. Ña ni kúvi kué'é ña ña é ntō'o ña, tsi ú'vi ñá tē dóo ka'an ñá'a san. Tsí un ntíí ntíí ña'a sán ne, da mii kué'en tsi ntáka'an ña e dóo ka'nu Xuva kō é kuan o kúvi. ²² Tsí ña xne'e, ña é kuan o ntuvá'a dí'in i sán ne, e ítā ntí'xin uvi díko kuia ña.

Nté o ka'an ntâ'ví ña kuinti'xe i san

²³ Dā ntíí Pedru ní Juaan ví'i utun kán ne, kué'en ñā mí ntoo ta'an ña, ña kuinti'xe i, kuntáa ña ni ñā nee ntí'í ntí'í nuu i é káka'an dutu ñá odo nūú san ni ñatā san ni ña. ²⁴ Dā téku ta'an ña ne, uun tsi nima ñá ka'an ntâ'vi ntíí ntíí ñá ni Xuva kō:

—Xuvā, divi ntō é Xuva ntí'xe ntí nto; divi ntō e dóo ka'nu nto. Mii ntō dé kú'vē ntó e dukún kan ni ñuxiví a, ni ntute ñu'u kán, ni un ntí'í é io. ²⁵ Mii nto ni Ēspíritū Sántu ntō ne, xé'e nto tú'ūn é ká'an ña kade tsiñu iña nto, rei Davíí san, dá kaka'an ñá naá nto nté ntúvi dí'na, kaka'an ña:

¿Nté kui dóo ntákudiin ñá tuku ñuú san?

¿Nté kui doto tsí ó ntántukū nuu iní ña'a san?

²⁶ Kuntañí ntée ntíí ntíí rei iña ñuxiví, nataká nuu ntíí ntíí predente ñuú san

dá ntāa ña ata Xuva ko
ní Cristu, ña nakaxnúu Xuva kō,
ka'an Dávií san kídaā.

²⁷ Kuan ō kúvi nti'xe tsí rei Heróde ni Pōncio Pilatú ne, nātaká nuu ña má ñúú a nī ña Israee ni ña é ña te ña Israee, nátee ta'an ña xu'u ñá, ntukū nuu iní ña nté koo ka'ní ña l'xá nto Jesuu, ña e dóo va'á, ña nakaxnúu nto. ²⁸ Dukuan ō dé ntaa ña un nti'i nuu i vata tsi ō dé kú'vē ntó nte ntúvi di'na é kuān koo kuvi. ²⁹ Vi'a ve ne, koto nto, Xuvā, nté o ntáde ña e ntaínchu'vi ñá nti. Xntii ntō ntí é ña ku u'ví nti é ká'an ntódo ntí ni ñá'a san tú'un nto, tsí iña nto kade tsiñu nti. ³⁰ Nátanteé nto nta'a nto ña nchokuvi, ntavá'a nto ñā. Xntii ntō ntí é kúvi víi nti nuu i e dóo na'nu, e kue'e kuenta kue'e u ña kuenta iña l'xá nto Jesuu e dóo va'á ña —ka'an ña.

³¹ Dā kúvi ka'an ntâ'ví ña ne, tē'xén nuu vi'i mí ntoo ña. Ínūu Espiritū Sántū nima ñá, un ntíí ntíí ñá ne, eni ntu'u ña ntáka'an ntódo ña tú'un Xuva kō, tsí ña te ntaú'vi kue'en tsí ña.

Da nēé ka é iō iña ñá ne, iña ntíí ntíí ña

³² Un ntíí ntíí ña kuínti'xe i sán ne, uun tsi nima ña, uun tsi é ntádē kuení ña. Nté uun ña ña ni de víni ña é ntio ta'an ña. Tē nee iña é iō iña ñá ne, ñá ni ká'an ñá te iña mii ña, tsí iña ntíí ntíí ñá, ka'an ña. ³³ Pustrú san ne, dōó iō diki ña é ká'an ñá ni ñá'a tsí ntóto Jēsuu dá xi'i ña. Dōo vá'a ō intóo ña, tsí Xuva ko ĩnuu mé'ñu ña ñā. ³⁴ Nté uun ña ña ni taan núu ña, tsí tē xoó ña'a é iō ñu'u í ne, ō vi'i i ne, nadiko ñā ne, dá xēe ni'i ñá diu'un i ³⁵ é ntāda ña kuenta ntá'a pustrú san. Kídaā ne, nake'nté dava ña, na kuído ta'an ña, xoo ñá'a é kátaan núu i. ³⁶ Kuān o dé uun i'xá ña Levii, ñá nani Jōsee, ñá vē'xí ñuú Chipre. Pustrú san ne, xntánteē ñá ña Bernabee, é káni tú'un Ña Kanaxnuu Ka'nu Nima Ko. ³⁷ Dīvi ñā né, nadiko ña ñu'u ña ne, da xee ni'i ñá diu'un i, ntāda ña kuenta ntá'a pustrú san.

5

Nté ō kúvi Anania ni Sáfira

¹ É tuku ñatīi, ña é nani Anānia, ni ñádī'ī ña, ña é nani Sāfirá ne, nádiko ña uun itsi ñū'u ña dī. ² Ntá tsi ña sāl'a ne, kī'i ña diu'un í ne, xnūu v'á'a ña dava é kūvi iña mii ña. É ntōó ka kúdii ne, ntada ña kuenta ntá'a pustrú san.

—Kuān sá kaa diu'un i —ka'an ña.

Ñadi'ī ñá ne, uun tsi xu'u ntáde ña é kuān koo ka'an ña.

³ Kidáā ne, kaka'án Pedru ni ña:

—Anania, ¿nté kui xnūu ntu nto nima nto é kākā'an Tó'ō é ña v'á'a san? ¿Nté kui kaka'an ntú nto dovete nī Espiritū Sántū dá kī'i nto dava diu'un ñu'u san é kuvi iña mii nto? ⁴ ¿Ñá ntu te iña mii nto ñu'u sán di'na dá nadiko ntō? ¿Ñá ntu te iña mii ntó diu'un í dī? ¿Nté kui kene iní ntu nto é kuan ō dé nto? Tsí ña te ña'á san é kaeni nta'ví nto ña, tsí mii Xuva kō —ka'án Pedru ni ña.

⁵ Ananiá ne, dā téku ña é kākā'an ñá ni ñā ne, nantúve ña ne, xí'i ñā. Dōo u'ví ntíí ntíí ña'a san da kútuni ña nte o kúvi ña. ⁶ Kidáā ne, xée na kuetsī ne, dá'ví nuu na kúñu ña dōó ne, dā kue'en ní'i na ña, kúku'xí na ña.

⁷ Dā ita ntí'xin uni úra ne, xée ñadi'ī ña. Váta kutūni ñá nte o kúvi xīi ña. ⁸ Pedrú ne, tsixe'e ña ñā:

—Ká'an vē: ¿Dū'va ntu kaa inuu á'vi ñū'u é nádiko ntō? —ka'an ña.

—Kuan tsī kaa inuu á'vi —ka'an ña.

⁹ Kidáā ne, kaka'án Pedru ni ña:

—¿Nté kuí kéne iní ntu o ni xīi o é kuan ō dé vete nto nī Espiritū Sántū? I'a kuntí'xi na kuetsī, na ixkú'xi xīi o. Vi'a ve ne, kiku'xí na o di —ka'an ña.

¹⁰ Ura tsí i nantúve ña nuú Pedrú ne, xí'i ñā. Kidáā ne, xée na kuetsī sán ne, iní na tsi é xí'i ña. Tāvá na ña é kíkū'xí na ña diñi xīi ña. ¹¹ Un ntíí ntíí ña kuínti'xe i sán nī ña ñuu i sán ne, dōo u'ví ña da kútuni ña nte o kúvi.

Dā ntu'vá'a ña nchokuvi

¹² Pustrú san ne, dōó kue'e kuénta xē'é ña; dōó ki'in itō idé ña nuu i e dōo na'nu mé'ñū ña'a san. Un ntíí ntíí ña kuínti'xe i sán ne, dadíi náataká nuu ña ini ukún ka'nu kán mí nani Corído Salámuun. ¹³ Nā nguī sán ne, dōo u'ví ña

é kuve ta'an ña ña, kuān te dōo vá'a ka'an ñá'a san iña ña. ¹⁴ Ntá tsi dā díí díí ka kuínti'xe ña'a san Tó'o ko Jesūcristú ne, dōo titín ña nákuve ta'an ña ña kuínti'xe i san, te tíi te ñadíí ña. ¹⁵ Xee ní'i ña ña nchokuví dī, tsōo ña ña nú ito, tsōo ña ña nú xūvi ítsi k̄an vata koo te āma kuita ntí'xin Pedrú ne, kuān té ntatī kúdii ña duku ntée ña ne, ntuvá'a ña, kuiní ña. ¹⁶ Xée ñá'a san, ña ntoo etsin ñuú Jerusaleén dī. Ná te da díi ñá xee ña, odo ñā ña nchokuví, ni ña ñu'u é ña vá'ā nima í ne, un ntíí ntī ñá ntuvá'a ña.

Dā ñú'u kutū pustrú san vi'i utun k̄an

¹⁷ Kidáā ne, dutu ñá odo nūú ni ūn ntíí ntī ña saduceu, ñá ntīi ni'i ña né, kūne'u iní ña nī pustrú san. ¹⁸ T̄h̄n ña ña, tsú'un kutu ña ñā vi'i utun. ¹⁹ Ntá tsi dīvi tsi nīñú san xee uun ánje Xuva kō, nákaán ña xī'i vi'i utun, da nantíi ñā pustrú san, kaka'an ña:

²⁰ —Kue'ēn ntó, kuntañī ntó ini ukún ka'nu k̄an ne, ká'an nto ni ñá'a san nté koo ni'i ña ntuvi xēé iña ña —ka'an ñá nī pustrú san.

²¹ Ku'éen ñā. Dā tuví ne, kúntī'ví ña ini ukún ka'nu k̄an ne, dā éni ntu'u ña nakuā'a ña ñá'a san.

Dā xee dútu ñá odo nūú san ni ña ntīi ni'i ñā né, tāvá ña junta ká'nu ni ūn ntíí ntī ñata, ña odo nūú iña ñá Israeé ne, dā teé tsiñu ña maú san é kinakueká ña pustrú san vi'i utun k̄an. ²² Dā xee ñá vi'i utun k̄an ne, ¿mí'i ntu kī'xi ká pustrú san? Xoxó ka ña. Kuan tsi ō ntíko kōo maú san. Ntántaa ña nī ña ñe'e jún̄tā san, kaka'an ña:

²³ —Dā xee ntī vi'i utun k̄an ne, é kantí'ú xī'i i ne, ikān ntáñī ntée sntadún san atá xī'i i kan, ntáde ña kuenta; ntá tsi dā nákaán ntī xī'i í ne, xoxó ñu'u ká i —ka'an ña.

²⁴ Dutu ñá odo nūú san nī tó'ō sntadun úkūn ka'nu sán ne, dā téku ña é ntáka'an maú san ne, dōo ítsu'un ña nté koo nainú kava ña nuu i sá'a. ²⁵ Ura tsí i xee úun ñatīi, kaka'an ñá ni ñā:

—Un ntáa ña é tsu'un kutu ntō vi'i utun. Ikān ntáñī ñá ini ukún k̄an, ntánakuā'a ña ña'a san —ka'an ña.

²⁶ Kidáā ne, ñé'ē tó'ō sntadún san ni māú san, ixnatñin ña ñā. Ntá tsi diin diin tsi nátiñ ña ñā, tsi ú'vī ñá te kué'é xuu ñā'a san ñā. ²⁷ Dā náxee ni'i ña ñā ne, kue'en ní'i ña ñā mé'ñū junta ká'nú san ne, dá kakā'an dútú ñá odo nūú san ni ñā:

²⁸ —Nti'í ne, un ntii tsi ka'án nti ni ntō é ña ku nakua'á ka nto ñā'a san kuenta iña Jesús. Divi ntō né, dā dií dií ka ntáde nto. É ñi ntií ntií ña ñūú Jerusaleen tú'un é ntánakuā'a nto ña ne, ntadá'vi ntō ntí kuétsi ī é xi'i Jesús —ka'an ñā.

²⁹ Kidáā ne, Pedru ní pustru ñá nguī sán ne, nantíko koō ñá, ntáka'an ñā:

—Dií dií ka nuu á'vi é kuínti'xe ntí Xuva kō é ñā'a san.

³⁰ Divi tsi Xuva kō, ñā é inúu ini uva ata kō, ñā é intóo nte ntúvi di'na ne, divi ñā nantoto ñá Jesús, ñā é'ní nto dá náxnteē ntó ña ntiká krusi kan. ³¹ Xuva kō ntáa ni'i ña ñā, kuntáa ñā é kutuvi ñá diñi kua'a ñā, é kodo nuū ñā, é nakakū ñá kō. Dukuān né, te nātu'vi o kuétsi ko, xo'ō é ña Israeē o ne, ni'i ko é káda ka'nu iní Xuva ko ni ko kuétsi kō. ³² Sá'ā é ntaxé'e ntí kuenta, ni Espíritū Sántū san, tsí ta'xi Xuva kō Espíritū Sántū é kunūu ña nima ko te kuínti'xe ko ñā —ka'án pustrú san.

³³ Dā téku ña tsiñu i san é ntáka'an ñá ne, dōó dutsi kuiní ñā. Ncho ka'ní ña pustrú san. ³⁴ Ntá tsi uun ñā'a, ñā fariseu, ñá nani Gamālieé ne, mastrú lei iña ñá Israeē ñá, ne, dōo íko ñū'u ñā'a san ñā. Divi ñā ne, nákuñtisi ñā, kaka'an ñá te nantii ña pustrú san ki'i kan uun da'na.

³⁵ Kidáā ne, kaka'an ñá ni ña tsiñu i san:

—Ñā Israeé, kadā kuení va'ā ntó nté koo vií nto ni ña sā'a. ³⁶ Tsí emá tsi ne, xío uun ñatii, ñá nani Teudá ne, dōo ka'nu ncho vií ñā. Xío te kīmí sientu ñátíí, ña ntikñ ñā. Ntá tsi dā kúvi ne, ñā'a é'ní ña ña ne, kidáā nákuite xáa ntií ntií ña ntií ni'i ñā. Kidáā ne, xío da'na. ³⁷ Rkontúví, ntuvi dá naka'vi ña ñā'a sán ne, ñá nani Júdā, ña ñūú Galileá ne, dōo ka'nu ncho vií ña ne, ñá te da dii ñā'a intikñ ñá ña di. Ntá tsi xi'i ñá di ne, dā nákuite xáa ntií ntií ña intikñ ñā. ³⁸ Dukuān é káka'án u ni ntō é na tsoo mii nto ña

sā'a. Nā ku kini ntēē ka ntó ña. Tsí te kuēnta iña ñá'a é ntánakuā'a ña ne, koó da'na mií. ³⁹ Ntá tsi te kuēnta iña Xuva ko é ntánakuā'a ña ne, ña kúvi vii nto é kini nteē ntó ña. Kuenta tsí vií nto ve vata koo é ña ka'an ntée nto Xuva kō —ka'an Gámalieé san.

⁴⁰ Xíō ntaa iní ña tsiñu i san é kākā'an ña. Kidáā ne, nákana ña pustrú san é ntí'xi xtuku ña. Dā náxee ñá ne, nátií nuu ña ña xo'ó ne, dá kakā'an ñá ni ñā é ña ku ka'án ka ña iña Jesús. Kidáā ne, nakáka ña ña. ⁴¹ Dā ntíí pustrú san mé'ñū juntá san ne, dōo diní ña, tsí xe'é Xuva kō é ntō'o ña kuenta iña Jesús. ⁴² Nā ni tee dā'na kue'en tsí ña é nakuā'a ña ña'á san. Nguentúvi ntáka'an ntódo ña ni ñā'a san kuenta iña Jesús ini ukún ka'nu kan nī nú vi'i ñā'a sán di.

6

Nā u'xe ñá'a, ña é xntíí

¹ Ntuvi tsikán ne, kūtítín ña kuínti'xe i Cristu. Kidáā ne, xío ñā'a e ntáka'an tú'ūn griegu éni ntu'u ñā tsi'i kuétsi ñā ña ntáka'an tú'un hēbreú san, ntáka'an ñá tsí ñadī'i kii, ña ntáka'an tú'ūn griegu san ne, ñá kuē'e tsi ntáni'i ña mí kāxi'i é kā'xi ñá utén utén, tsi dií ka kue'e ntáni'i ñadī'i kii, ña ntáka'an tú'un hēbreú san. ² Dukuān ne, uxúvi ñā'a pustrú san kāna ña un ntíí ntíí ña kuínti'xe i san é nataká nuu ña. Kidáā ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Tē ntí'í vií ntí tsiñu é kuēnta vií ntí ñā'a sán ne, ña kúvi vií ntí é nakuā'a ntí nto tú'un Xuva kō. ³ Dií ka vá'ā ó, ení, ña ntō nakaxnúu nto u'xe ñá'a ñā'a nto é koto ña tsiñu sā'a. Nakaxnúu nto ñatíí, ña e dóo ini nté koo vii i, ña e dóo nuu Espíritū Sántū nima i, ña ntaíko ñu'u ñā'a sán ne, ña ñā é vii ñá tsiñu é kuēnta vii ña ña ñā'a san, é tsí'i ña é kā'xí ñadī'i kii san. ⁴ Diví ntí ne, da mii tsí é ká'an ntā'ví ntí nī é nakuā'a ntí ñā'a tú'un Xuva kō —ka'an ña.

⁵ Nā nguíí sán ne, xkúntee iní ña é ntáka'an pústrú san. Kidáā né, nákanúu ña u'xe ñá'a, vatā ó ka'an ña: dí'na Esteba, ña e dóo káinu iní i Xuva kō, e dóo nuu Espíritū Sántū nima ña; kidáā ne, Felipe, ni Prócuru, ni

Nicānoo, ni Tīmuún, ni Pārmēna, ni Cúlaa. Culaá san ne, ñuú Antioquia vé'xi ña, ntá tsi kantikin ñá Xuva ko vatā o dé ña Israee dá éni ntu'u ñā kuínti'xe ña Cristu. ⁶ Ntēka ña u'xe ñá'a ñatíi san, kue'en ni'i ña ña mí ntoo pustrú san. Pustrú san ne, xntekū ñá nta'a ña diki ñá u'xe ñá'a sán ne, ka'an ntá'vi ñá iña ña da xnuú nta'a ña ña tsiñu san.

⁷ Kidáā né, dōo ite xáa tú'un Xuva kō né, kūtítín ña kuínti'xe i Tó'o ko Jēsuu, ña ntoo ñuú Jerusaleen. Ikān ne, titín dutu ñá Israee kuínti'xe ña di.

Dā tíin ña Esteba

⁸ Estebá san ne, dōo ki'in itō idé ña nuu i e dóo ka'nu, tsí Xuva kō dóo xntíi ña ña ne, nāxnuu viko ña ña. Koó dā kúdu'va ña'a san da íni ña. ⁹ Ntá tsi ió ña vé'xi úkūn é nanī Ña Nakáku, nī ña vé'xi ñuú Cirene, ñuú Alejandria, ñuú Ciliciá, nī ñuú Ásiā ne, ñá nī xkúntee íni ña é kākā'an Ésteba. Tuku o dé kuení ña ne, eni ntu'u ñā ntánāa núu ña ni ñā. ¹⁰ Ntá tsi ña ni kuvi víi ña ni ñā, tsi dóo vá'ā ó kākā'an ña, tsí xe'e Espíritū Sántū san é kūtuni ña nté koo ka'an ña. ¹¹ Kidáā ne, ntá'vi ña ña'a san é dā'ví ña Esteba dóvete. Tsí'i ña diki ña é kākā'an ña tsí kākā'an kíni Esteba iña Muísee ni iña Xuva kó di. ¹² Dukuan o nateñu núu ña ña'a sán, ni ñata, nī mastrú lei Xúva kō. Kidáā né, dā nēni tsi Esteba, tíin ña ña, kue'en ni'i ña ña mí ntoo ñá odo nūu, ntáde ña junta. ¹³ Xee ní'i ña ña é kākā'an dóveté san ne, ntáka'an ña:

—Ña sāl'á ne, dōo kākā'an ntée ña vi'i Xuva kō né, dōo kiní ó kākā'an ñá iña lei san di. ¹⁴ Tēkú ntí é kākā'an ña tsí Jesuu, ñá ñuú Nazareé ne, nakatsin ña vi'i Xuva kō ne, nadama ña é vatā xkoó ini o e xtúví Muisee —ka'an ñá ka'an dóveté san. ¹⁵ Kidáā ne, un ntíi ntíi ña odo nūu san nī ña ntoo sán ne, ito ña Estebá ne, íni ña nuu ña e xi'lí nuu vatā ó kaxi'lí nuu nuu ánjē.

7

Nté o nantiko kōo Esteba

¹ Kidáā ne, kaka'an tó'ō dutu íña ñá Israeé san, katsixe'e ña Ēsteba:

—¿Ntāa ntu é ntáka'an ñá sá'a? —ka'an ña.

² Kidáā né, eni ntu'u Ēsteba kaká'an ñá ni ñā:

—Un nti'i kuē'en dú'va nto, te kuetsi te na'nu nto, kini nto é kāka'án u ni ntō: Ini nto tsí Xuva kō, ña dóo ka'nu, ntii díto ñá nuu uva áta ko Ābraan nte ntúvi di'na, dá tūvi dukuan ña ñuú Mesopotamia, di'na dá kī'in ña é kikutúvi ña ñuú Haraan. ³ Ne, kaka'an Xúva ko ni Ābraan: “Xtuvīn miin ñuú o ni ūn ntíí ntíí ñavi'i o, kuē'én xio ñuu mí nañē'é u o ve”, ka'an ña. ⁴ Kidáā ntáka Abraan ñuú Caldea, kué'en ña, kukutúví ñá ñuú Haraan. Rkontúví ne, xí'i uva ñā né, Xuva kō kixnteká ña ña, xee ña ñuu sá'a mí ntoo ó vevii. ⁵ Ntá tsi Xuva kō ñá ni xē'é ña ñu'u é kūvi iña mii ña, nté un siin. Ntá tsi xē'é ña xu'u ña é dā nte rkontúvi kué'e ña ña ñu'ú san. Tē xí'i ñá ne, kuvi iña i'xá ña ni i'xá ika ñā dí, kuān te ntuvi tsíkan ne, váta kōo i'xá ña. ⁶ Sá'a kāka'an Xúva ko ni Ābraan: “I'xá o ne, xio ñuu kuntoo ña; ñá te ñuú mii o kuntoo ña. Kidáā né, dōo kini koo vií ña'a san ni ñā. Kí'i ña ña é kuetsi é kāda tsiñu ña iña ña. Kímī sientu kuia é kuan koo nantō'o ña ña. ⁷ Ntá tsi kué'ē u é ntō'o ña ñuu tsíkan e kuán koo nantō'o ña i'xá o. Kidáa ntii i'xá o ñuu tsíkan, naxee ñá ñuu sá'a ne, i'a tsi kuntoo ña, kunuu iní ñá ko”, ka'an Xúva ko ni ñā. ⁸ Kidáā ne, xé'e Xuva ko xu'u ña ni Ābraán ne, dē kú'vē ña é tē'nte un siin kúñū é íxi un ntíí ntíí i'xa tíí san vata koo é díto e ntáduku ntée ña Xuva kō. Dukuān né, dā káku i'xá ña é nani Ísaá ne, dē ntaa Ābraan, é'nté ña kúñū é íxi i da kúvi ūna ntúvi káku ne, kuan tsí o dé Isaa ni i'xá ña é nani Jácoó ne, kuan tsí o dé xtuku Jacoo ni ún ntíí ntíí i'xá ña, ña ña é uva ūxuvi tátá ña Israeé.

⁹ I'xá Jacoo san ne, kūne'u iní ña ni ení ña, ñá nani Jōseé ne, díko ña Jōseé san. Ña ñuú Egítō ñíí ña ña é kāda tsiñu ñá iña ña. Ntá tsi ínūu mé'ñu Xuva ko Jōseé san ne, ¹⁰ nákáku ña ña é kānto'o ña. Xé'e ñā e dóo kí'in iní Josee nté koo vií ña ne, xé'e ñā e dóo kuinima réi ñuú Egítō sán

ña, divi rei, ñá nani Farāuun. Reí san ne, nākaxnúu ña Josee é kodo nuū ñá ñuú Egíto nī nú vi'i ña kān di.

¹¹ 'Kidāā ne, kútama ñuú Egíto ni ñuú Canaan. Ñá ni nī'i ñáta kō é ká'xi ña. Dōo ntó'o ña dókō. ¹² Ntá tsi xee tú'ūn nta'a Jacoo tsí ió trigu ñuú Egítō sán ne, táxnūu ña i'xá ña, divi uva ata ika kō. ¹³ Dā kúvi uvi íto ñe'e ñá ne, da kidāā xe'é Josee kútuni ña é ēni mí ña ñā ne, kidāā kútuni Fārauun é ñavi'i Josee san ne, tatá Israee ña. ¹⁴ Kidāā ne, táxnūu Josee tú'ūn é kī'in úva ña Jācoo, ni ún ntī' ntī' ñavi'i ña, kikuntōo ña ñuú Egítō. Úni díko xe'un ñá'a ña ¹⁵ xée ña é kuntōo ña ñuú Egítō. Ikān xi'í Jacoo ni ñata kō, ña intōo di'na. ¹⁶ Dā rkontūvi dá xi'i ñá ne, kue'en ní'i ña ña ñuú Siqueén ne, ikan ĩntú'xi ña ñaña e ñíi Abraan ntá'a i'xá Hamoo.

¹⁷ 'E dóo káxa ñá Israee san ñuú Egítō da xee étsin ntuvi é ntūntaa é kāka'an Xúva ko dā xe'é ña xu'u ña ni Ābraan. ¹⁸ Kidāā ne, xée tūku ña'a é vii ñá rei ñuú Egítō ne, rei tsikán ne, ña ni ĩnī ñá xoo e Jósee. ¹⁹ Rei sa'á ne, ēni nta'ví ña ñata kō né, dōo nantó'o ña ña. Dē kú'vē ña é nakuitā ñá un ntī'i i'xa tí' san é dā ve kakaku vata koo é na kūvi, tsí ntio ña é nantī'i ña tatá kō. ²⁰ Ntuvi tsikán ne, káku Muisee. Uni xóo xtúvi xu'u ña i má vi'i ña kān é nakuē'nu ña i, tsi dóo ntio Xuva ko ĩ. ²¹ Dā ña ni kuvi ví' ka ña ni ĩ né, da miī é xtuví xaa ña i. Kidāā né, divi tsí diókō reí san kí'i ña i ne, nakué'nu ña i vata tsi te i'xá miī ñā. ²² Dukuān ne, kutú've Muisee san é un ntī'i é ĩni ña Egíto ne, dōo ĩni ña nté koo ka'an ñá ne, dōo iō ña é vii ñá nee ntī'i ntī'i.

²³ 'Dā ntī'i ña uvi díko kuiá ña ne, dē kuení ña é kī'in ña, kikoto ní'ni ña ña'a ña, ña Israee san. ²⁴ Ikān ĩni ña tsí uun ña'a ña Egíto kanantō'o ña uun ña'a ña Israee. Muisee ne, nadá'an ña ña'a ña, ña Israee san ne, ē'ní ña ña Egítō san. ²⁵ Kuiní ña té kūtuni ña'a ña é Xuva kō táxnūu ña ña é nakákū ñá ña. Ntá tsi ñá te kuan ō ni ñe'e díki ña Israee san. ²⁶ Tuku ntuvi ne, ta'an túku Muisee úvi ña'a ñá Israee, ntánaā ñá ne, ntio ña é naka'nté nuu ña, kaka'an ña: “¿Nté kui kuān ó de ntu nto? Tsí ñá vā'á ō é naa o ni ta'an kō”,

ka'an ña. ²⁷ Kidáā ne, uun ña'a ña, ña é kadē xení ni tā'an i ne, ti'vi nūu ña Muisee, kaká'an ña: “¿Xoó ntu kaka'an i é kadā kú'vē nto iñá nti, é xntēkú ku'vē ntó nti? ²⁸ ¿Vá ka'nī ntú nto ko vata ō é'ni nto ña Egítō san iku?”, ka'an ña. ²⁹ Dā téku Muisee é kākā'an ñá ne, inu ña ñuú Egítō, kué'en ña, kukutúvi ñá ñuú Madaian. Ikān éni vi'i ña ne, xío ūvi i'xá ña.

³⁰ 'Itā nti'xin uvi díko kuiá ne, uun ntuvi kaika Muisee má kū'u kan etsin xuku é nani Sināii. Ikān íni ñá é kaí'xi ntá'a utun sán ne, ntii díto uun ánje Xuva kō mé'ñū ñu'u é kaí'xi san. ³¹ Koó dā kúdu'va Muisee da íni ña ne, xée ētsin ña é koto díto ña. Tēkú ña tatsin Xúva kō é kākā'an ñá ni ña: ³² “Xu'ú ne, Xuva ñáta o Ábraan, Ísaa, ni Jácoo”, ka'an ña. Koó dā kan'í Muisee e dóo ū'ví ña ne, ú'vi ñá é kōto ña ñu'u san. ³³ Ne, kaka'an Xúva ko ni ñā: “Nantiin nti'xen o, tsí ñu'u mí ntīsín san ne, ñu'u kuíko. ³⁴ Xu'ú ne, é iní u é kuān nte ntántó'o ña'a ko ñuú Egítō. É tēkú ko e dóo nta'ví o ntátaan nuu ña. Dukuān é vē'xi ú é nakākú u ña. Ni'ín ve, tsí nataxnūu ú o ñuú Egítō”, ka'an ña.

³⁵ Kuān te nántii ni'ni ñata kō san Muisee dá ntáka'an ña: “¿Xoó ntu kaka'an i é kadā kú'vē nto iñá nti, é xntēkú ku'vē ntó iñá nti?”, ne, ña é taxnuu Xuva kō é kadā kú'vē ntí'xe ña, é nakakū ñá ña Israeé san, tsí kuān ó kaka'an Xúva ko ni ñā da ntii díto ánje san mé'ñū utun é kaí'xi san. ³⁶ Ña Muiseé san é nátava ña ñata kō san da ntáka ña ñuú Egítō. Ña ña e dé ña nuu i e dóo na'nu. Dōo kue'e kuénta xe'é ña dā intóo ña ñuú Egíto, dā ita ntí'xin ñata ko Ntute Ñu'u Kué'é ne, da ñā íka ña uvi díko kuia má kū'u kán ña. ³⁷ Ña tsi Muisee é kākā'an ñá ni ña Israeé san: “Xuva ko ne, taxnūu ña uun ña'a, ña é ka'án naa ña vata tsí ó de ú xu'u, uun ña'a, ña é ña tsi táta ko”, ka'an Muisee. ³⁸ Muisee xtúku tsi san é itúvi ña ni ñata kō da náta'ká nuu ña má kū'u kán ne, ña ña kākā'an ñá ni ánje rki uku Sínaia da xe'é Xuva kō tú'un ñā é káta'xi ntuvi ña ko é káda ntaa o.

³⁹ 'Ntá tsi ñata kō sán ne, ña ni ntío ña kuinti'xe ña

Muiseé ne, nántii nī'ni ña ña. Tīvi íní ña e ntáka ña ñuú Egíto ne, ntío ña é ntiko kōo xtúku ña. ⁴⁰ Kidáa né, kaka'an ñá'a sán ni Ároon: “É ntío ntí ne, kāda vá'a nto é kúvi xuva ko, é kodo nūú nuu ko, tsí ñá ini o nté o kúvi ni Muisee, ñá natavá ko ñuú Egíto”, ka'an ña. ⁴¹ Kidáa ntavá'a naā ñá uun i'xá duntiki e kúvi ti xuva ñā né, ē'ní ña kiti kantíto nti'xe é kā'mi ña ti nuu kítí ntuvá'a nāá san vata kaa doméni é kuē' é ña ti. Tāvá ña dodíni iña xuva ñā e ntavá'a nāa mí ña. ⁴² Xuva kō né, tsoo mii ña ñā kídaa, ku ika ña ña ne, xé'e ñā é dotō tsí kunuu ini ña ngántii ni xoo ni ūn ntíí ntíí xntivi é íó e dukún kan, vatā ó uve na'a iní tutu é de vá'a ña é kāká'án naa Xuva ko kídaa:

¿Amá ntu tá'xi nto kó doméni kiti é'ni nto

da íka nto má ku'u kan da nī é ūvi díko kuiá san?

⁴³ Da mii kuē'en tsi é ido nto vi'i doo iña xuva nto Moloó ne,

ído nto xntivi iña xuva nto Refaan.

Ñá te ñá'ni ú ntánuu iní nto ko,

tsí kudii e ntáva'a nāa míí nto ntánuu iní nto.

Dukuān né, natává u nto ñuú nto ne,

ntasoo ú nto díí ka iká é ñuú Babilonia,

ka'an Xúva ko nī ña Israeé san.

⁴⁴ Dā íka ñata kō má kú'u kán ne, íní'i ñá vi'i doo e kúvi xúkūn, mí ñu'u vá'a lei iña Xuva ko, ñá'ni é ntáva'a nāa ña'a san vata tsi o nañé'e Xuva kō Muisee. ⁴⁵ Xúkūn vi'i doo san ne, kuvi iña ñata kō kídaa ne, kuan tsí ó ntaído ñā dá xee ñá ni Jōsuee dá idé ña du'xen nī ña xio ñuu, é kí'i ña ñu'u ña, tsí Xuva kō nántii ña ña é ña te ña Israeé san vata koo é kúvi kuntoó ñata ko ñuú sa'a. Ne, i'a katúvi xúkūn vi'i doo san nté ntūvi dá itúvi rei Davii. ⁴⁶ Rei Davii san ne, dōo ntio Xuva ko ñā. Ncho xntitsi ñá xúkūn kā'nu iña Xuva ko, é ñá'ni tsi Xuva ñata ko Jācoo; ⁴⁷ ntá tsi rei Salamuun kúvi idé ña xntitsi ñá xúkūn san. ⁴⁸ Ntá tsi Xuva kō, ña e dōo ka'nu sán ne, ñá te iní ukun e xntitsi ña'a san kutuví ña. Tsí vatā ó kaka'an ña é kāká'án naa Xuva kó ne:

⁴⁹ Vi'i antivi ā tuví u, kadē kú'vé u.

Ñuxiví san ne, vata kaa teu é nteku nti'i ñá'ni in ko kaa.

¿Nté ntu kaa vi'i é xntitsi ntō iñá ko?

¿O mí'i ntu kūtuví da'na u?

⁵⁰ ¿Ñā ntu te xú'u e dé kû'vé u neé nti'i nti'i é io?
ka'an Xúva kō.

⁵¹ 'Un nti'i kuē'en dú'va nto ne, ¿nté kuān nte ló'o ntu nto? ¿Ñā ntátekú kue'en xnto? Vata tsi tē ña íni nto xoo é Xuva kō. Ñā ntákuinti'xe kue'en xnto é kāka'an Espíritū Sántū san. Dadii xnto ni ñata ntō. ⁵² Dōo nantó'o ña da xōó ka ña'a, ña é ka'án naa Xuva kó ne, ē'ní ña ña'a, ña é kāka'an é kí'xi uun ñatíí, ña e dóo va'a é taxnuu Xuva kō. Vevíí ne, é kí'xi ñá ne, ñi'ni ntō díko nto ñā né, ē'ní nto ña dí. ⁵³ Ñi'ni ntō ni'ni ntó lei iña Xuva ko e kíxni'i ánjē san kídaa ne, ntē ña ni kuinti'xe nto lei san. —Kuan ō ka'an Ésteba ni ñá odo nūu iña ñá Israeé san.

Dā xi'i Ésteba

⁵⁴ Dā téku ña'a san é kāka'an Éstebá ne, kūdiin kué'en ña. Vevíí tsi ka'xí kue'en ñá ña, kuini ña. ⁵⁵ Ntá tsi Estebá ne, dōo nuu Espíritū Sántū nima ña. Ntāa ni'i ña nuu ñá e dukún kan, íni ña Xuva kō e dóo kaxi'í nuu ka'nu ña ne, nntísí Jesuu díñi kua'a ña. ⁵⁶ Kídaā né, kaka'an ña:

—¡Un kaa é kainí u! Nākaán vi'i antívi ne, kainí u Ña Vexkúvi Ñatíi, nntísí ña díñi kua'a Xuva kō —ka'an ña.

⁵⁷ Ntá tsi dutú san ne, kūdiin kué'en ña é kuān ó kaka'an ña. Ēdí ña lo'xo ñá ne, koó da vāntiñi ña tññ ña Esteba, ⁵⁸ kue'en ní'i ña ña díñi ñuú kán né, ikán xe'é xuu ña ñā. Ñā ntátsi'í kuétsi ñā sán ne, tsoo vá'a ña doo ña nta'a uun ná kuetsi, ná naní Saúlū.

⁵⁹ Ntá tsi, da ñi'ni ntáxe'é xuu ña ñā ne, kaka'an ntá'vi Esteba, kaka'an ña:

—Tō'ó ko Jesuu, naki'í nto nimá ko —ka'an ña. ⁶⁰ Kídaā ne, nakunchíti ña ne, un ntii tsi kāka'an ña:

—¡Xuvā, ka'nu vií nto nima ntó ni ña sāl'a tsí kuān ó ntáde ña nī ko! —ka'an ña.

Dā kúvi ka'an ña sá'a ne, xí'i ñā.

8

Nté ō nantó'o Saulū ña ntákuinti'xe i

¹ Saulū ne, iō ñá dodīni é kā'ní ña'a san Esteba.

Divi tsi ntūvi tsikan iñi ntu'u é dóo ntánantō'o ña'a san ña ntákuinti'xe i Jesuu, ña ntoo ñuú Jerusaleen. Ne, inu ntíí ntíí ñá, dotō tsí kue'en ña, kukuntóo ña ñuú Judea ni ñuú Samaria. Míi sá pustrú san kantóo ña ñuú Jerusaleen.

² Ntá tsi iō ña'a, ña é dóo ntánuu iní i Xuva kō né, divi ñá i'xí ña Estebá ne, dōo éku nteé ña ña. ³ Da nīñ Saulū né, kuan tsí ó de ña, kanantō'o ña ña ntákuinti'xe i san. Kata'vi ña xi'i ña'a sán ne, katavá ña ña, te tíí te ñadī'i, é tsu'un kutu ña ña vi'i utun kán.

Dá kakā'an ntódo ña tú'ūn va'á san ñuú Samaria

⁴ Ntá tsi ña kuínti'xe i, ña e éka ñuú Jerusaleén ne, ta'án ñuu ta'án ñuú kue'en ña, ntáka'an ntódo ña tú'ūn va'á iñá Jesús. ⁵ Uun ña'a, ñá nani Fēlipé ne, kué'en ña uun ñuu é kāduku ntee ñuú Samariá ne, ikan kākā'an ñá ni ñā'a iñá Cristu. ⁶ Nātaká nuu ña'a san é kīni ña é kākā'an ñá ne, uun ito tsi kuínti'xe ntíí ntíí ñá é kākā'an Fēlipe. Ntaíni va'a vá'a sa un ntíí ntíí ña'a san é kākā'an ñá ni ñā ne, ntaíni ña tsí kade ña nuu i e dóo na'nu. ⁷ Xíō ña'a, ña é ñū'u é ña vá'ā nima í ne, koó dā ntákachu'u ntáa é ña vá'ā san da ntántii nima ñá'a san. Ne, dōo titín ña natíin nī ña xne' é di ne, ntuvá'a ña. ⁸ Uun ito tsi náku'un dini kue'en nima ñá'a san, ña ntoo ñuu tsíkan.

⁹ Ntá tsi uun ñatíi, ñá nani Sīmuún ne, tatān ña. Ēmá tsi kade tatan ña, kaeni nta'ví ña ña ntoo ñuú Samaria, kaka'an ñá tsi dóo ka'nu ña'a ña. ¹⁰ Un ntíí ntíí ña'a san, te kuetsi te na'nu ña ne, dōo ntaíni ña é kākā'an ñá ni ñā ne, kuínti'xe ña ña, ntáka'an ña:

—Ña sāl'á ne, dōo iō ñá é vii ñá. Vatā ó kade Xuva kō kade ña —ka'an ñá'a san.

¹¹ Dōo kuínti'xe ña'a san ña, tsí koó dā ntákudú'va ña nuu i é kākuví kade ña. Tsi éma tsi kuān ó de ña, kaeni nta'ví ña ña'a san. ¹² Ntá tsi dá xee Fēlipé ne, eni ntu'u ña kaka'an ntódo ña iñá i mí kadē kú'vé Xuva kō, kaka'an ñá kuenta iñá Jesúcristu. Kuínti'xe ña'a sán ne, titín ña ítsi

ntute ña, te tí te ñadĩ'i. ¹³ Uun tsi nte Simuun kuínti'xe ña, ítsi ntute ña dí ne, dā éni ntu'u ña intíkɪn ñá Felipe. Koó dā kúdu'va ña é kaĩni ña nuu i é dóo na'nu san ni e dóo kue'e nuu i é edé ña.

¹⁴ Kidáā ne, xée tū'un nta'a pustru, ñá ntoo ñuú Jerusaleen, tsí e kuínti'xe ña ñuú Samaria tú'un Xuva kō né, ikān táxnuu ña Pedru ní Juaan, kué'en ña. ¹⁵ Dā xee ña ñuú Samariá ne, ka'an ntá'vĩ ñá iña ñá ntoo ikān vata koo é ni'i ña Espíritū Sántū. ¹⁶ Tsí nté uun ña vata kunūu Espíritū Sántū nima ña; mii tsi kuēnta iña Tó'o ko Jēsuu ítsi ntute ña. ¹⁷ Kidáā ne, Pedru ní Juaan xntéku ña nta'a ña diki ñá'a san ne, inúu Espíritū Sántū nima ña.

¹⁸ Dā íni Simuun tsí ni'i ña'a san Espíritū Sántū san dá xntéku pustrú san nta'a ña diki ñá ne, kaxe'e kuétsi ña ña diu'un, ¹⁹ kaka'an ña:

—Ta'xĩ nto é kūvi víi u vatā ó de nto, vata koo é tē xntekú u nta'a ko diki ñá'á san ne, ni'i ña Espíritū Sántū sán di —ka'an ña.

²⁰ Kidáā kakā'án Pedru ni ña:

—¡Ñá tē diu'un o é ntio ko! ¡Na kūnaán miin ní diu'un o, tsí kuān ó kadē kuení o é kuiin diu'un o é kata'xi Xuva kō doméni! ²¹ Ñá te sá'a é kāduku ntéen, tsí ña te vá'a nima o nuu Xuva ko. ²² Natu'vin kuetsi o, kákan nta'a Xuva kō é kāda ka'nu iní ña ni ō é kuān ó kadē kuení o. ²³ Tsí ñi'vin ne, dōo kúvé nima o, dōo kúkaven ni kuétsi o —ka'án Pedru ni ña.

²⁴ Kidáā ne, kaka'an Símuun:

—Mii nto kākan ntó nta'a Xuva kō é ña kuan koo kúvi ko vatā ó kaka'an ntó san —ka'an ña.

²⁵ Pustrú san ne, dā kúvi ka'an ntódo ña tú'un Xuva ko, ni dā kúvi ntaa ña ni ñá'a é un ntí'ĩ e íni ña ne, kúnū'ú ña ñuú Jerusaleen. Ítā nti'xin ña títín ñuu é kāduku ntée ñuú Samariá di ne, ikān ka'an ntódo xtuku ña tú'un va'á iña Jesúristu.

Dá kakā'an Félipe ni ñátí, ña vé'xi ñuú Etiopía

²⁶ Kidáā ne, ntii dīto uun ánje Xuva ko nūu Félipe, káka'an ña:

—Kuē'en máa i kán mí nuu ítsi é kaíta ntí'xin ñuú Jerusaleen é kãñe'e ñuú Gaza —ka'an ña.

Itsi sã'á ne, da miī má kũ'u mí xoxo ntoó i. ²⁷ Felipé ne, kué'en ñā ne, itsi kán tá'an ña uun ña'a ñatíí, ña vé'xi ñuú Etiopía. Ña tsíkán ne, ña tsiñu i, ña ñá í ña iñá reina ñuú Etiopía, ñá nani Cāndace. Itsi kan vē'xí ña sa'a é ñe'e ña ñuú Jerusaleen é viī ñá nchu'ún iña Xuva ko. ²⁸ Ntiko koō ñá ñuú ña kán ne, nuu vá'a ña iní vi'i é kãñu'u ídu. Nuú ña, kanakuā'a ña tutu é de vá'a Isaía, ña kaka'án naa Xuva ko nte ntúvi dí'na.

²⁹ Kidáā ne, kaka'an Espíritū Sántū sán ni Félipe:

—Kuē'én, kūntikin ví'i é kãñu'u idú san —ka'an ña.

³⁰ Koó dā kainu ña, kue'en ñá ne, xēe ntíkin ña vi'i é kãñu'u idú san. Tēkú ña é kanakuā'a ña ñuú Etiopía san tutu é de vá'a Isaía ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Kãñe'e ña ña é kãñu'u idú san? —ka'an ña.

³¹ Ña ñuú Etiopía san ne, kaka'an ña:

—¿Mí'i ntu? Dōó xu'ū ó kaka'an. ¿Xoó ntu kuvi víi i nañē'e í ko neé kani tú'un? Kixkene nto, kutuvī ntó diñi ko —ka'an ñá ni ñā.

—Kuvi ña —ka'an Félipe.

³² Mí kanakuā'a ña tú'un Xuva kō né, du'vā ó kaka'an:

Tsí ntēka ña ña é ka'ni ñá ña
vata kaa uun a le'ntu é kã'ni ña i;
vata tsi kaa uun a le'ntu e dóo to'lo,
é ña te kaitsu'ún dá kãdeté ña idi i ne,
kuān koo kuvi ña;
diin diin tsi kutuvī ñá ña;
ñá kã'an kue'en tsí ña.

³³ Nantii ni'ni ña ña ne,
ñá ni ñē'e me'ñu ña é kūtuni ña kuétsi ñā.
¿Mí'i ntu xio i'xá ña?

Tsí náki'i ña'a san ntuvi iña ña ñúxivi sa.
Sá'a kakā'an tú'un Xuva kō mí nakua'a ña.

³⁴ Kidáā né, katsixe'e ña ñuú Etiopía san Felipe, káka'an ña:

—Vií nto da xe'e, ká'an nto nī ko: ¿Xoó ntu iña i é káka'an ñá sá'a, ña é káka'an naa Xuva ko? ¿Iña mii ntu ña kaká'an ñá ne, o iña tuku ñá'a? —ka'an ñá, tsixe'e ña.

³⁵ Kidáā né, eni ntu'u Fēlipe, kaka'an ñá ni ña, kanañē'e ñá ña nee é kani tú'un tú'un Xuva kō mí kanakua'a ña ne, kaka'an ñá ni ña iña Jesús. ³⁶ Kidáā né, dā ita ntí'xin ña uun itsi mí io ntúte ne, kaka'an ñá ñuú Etiopía san:

—I'a io ntúte. ¿Vá ña kuvi ntu te kutsi ntuté u vevii? —ka'an ña.

³⁷ —Nté kui ña'a, te kanī nima ntó kakuinti'xe nto —ka'an Fēlipe. Ne, kaka'an ñá ñuú Etiopía san:

—Kakuinti'xé ko tsí Jesucristú ne, I'xá Xuva ko ñā —ka'an ña.

³⁸ Kidáā ne, kaka'an ña é nākuntitsi da'na idú san. Nūu ña, ntuvi ñá Felipe, kué'en ña nú ntute san ne, ikan tsí nakutsi ntúte Felipé san ña. ³⁹ Dā ntíi ña diñi ntute kán ne, xio kue'en ní'i Espíritū Sántū san Felipe. Nte kidáā ña ni iní ka ña ñuú Etiopía san ña; ne, dōó diní ña, nakunuu itsi xtuku ña. ⁴⁰ Felipé ne, é ñūú Azoto túvi ña dá kutuni ñá ne, ika ña ta'án ñuu ta'án ñuu, kaka'an ntódo ña tú'un va'á iña Jesús un tsi da nté xee ña ñuú Cesarea.

9

Dā náti vi ini Saúlū (Hch. 22:6-16; 26:12-18)

¹ Da ñi kākudiin dukuan Saúlū ne, kainchu'vi ñá ña kuínti'xe i Tó'o ko Jesús, ncho ka'ní ña ña. Dukuān ne, kué'en ña, kūkoto ñá tó'o dutu. ² Íkan ña tūtú é kué'é ña un ntí'i dūtu úkun ñūú Damascu é ní'i ña itsi é tīn ña ña é kuínti'xe i Jesús, te tí te ñadī'i, é kī'in ní'i ña ña vi'i utun ñuú Jerusalem. ³ Ntá tsi da xee étsin ña diñi ñuú Damascú ne, koó dā kúdu'va ña dá xi'í nuu ñu'u é vē'xi e dukún kán.

⁴ Nantúve Saúlu ñu'u kân ne, kidáā téku ña uun tatsin é kâka'an ni ña:

—Saúlū, ¿nté kui kanantō'on ntun ko? —ka'an tátsín san.

⁵ Kidáa ne, tsixe'e Saúlū:

—¿Xoó ntu ña'a nto? —ka'an ña.

Ne, kaka'an tátsín san:

—Xu'u é Jesuu. Diví ú e dóo kanantō'on ko. ¿Nté kui kantukun ku'in mín ntun kúñu o? —ka'an ñá nī Saúlū san.

⁶ Saúlū ne, koó da kâní'i kantei ña, kaka'an ña:

—Tō'o, ¿neé ntu ntio nto é víi u? —ka'an ña.

Ne, kaka'an Jesús ni ña:

—Nakuntítsin, kuē'én ñuú Damascú ne, ikan kâ'an ñá nee iña é viin —ka'an ña.

⁷ Ñatīi, ña ntaika dadīi nī Saúlū né, dōo ú'vī ña, tsí téku ña tatsin san, ntá tsi nté uun xoxo ni iní ña.

⁸ Kidáa ne, nákutitsí Saúlū é tūví ña ñu'u kân. Ntá tsi dā nákaán ña ntuxnúu ña ne, ñá ni xī'í kue'en tsi. Kañū'u ña nta'a ña, kue'en ní'i ña ña ñuú Damascu. ⁹ Ikān katúvi ña uni ntúvi ne, ñá ni xī'í nuu ña; ntē ña ni e'xí ña ne, nté ntūte ña ni xi'i ñá di.

¹⁰ Ñuú Damascú san tuví uun ña'a ña kuínti'xe i Jesuu, ñá nani Anānia. Kaka'an Tó'o ko ni ñā, vata tsi tē ntitsí ña nuu ña, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Ō né, Anania! —ka'an ña.

—I'a tuví u —ka'an ña.

¹¹ Kidáa ne, kaka'an Tó'o ko ni ñā:

—Nakuntítsin ne, kuē'én itsi é nani Ītsi Ntaa. Ne, ikan kuē'én, tsixe'en nú ví'i Júda te tuví uun ñatīi, ñá nani Saúlū, ñá vē'xi ñuú Tarsu. Tsí vevíi ne, ikān tuví ña, kaka'an ntâ'ví ña. ¹² Ne, é xé'e ú é kini ñá tsí uun ñatīi, ñá nani Anānia, ntitsí ña nuu ña, kúkí'ví ña iní ví'i ña kân né, xntekū ñá nta'a ña diki ñá vata koo é nāxi'í ntuxnúu ña —ka'an Tó'o ko ni Anāniá san.

¹³ Ananiá ne, ntíko koō ñá, kaka'an ña:

—Ini ntó, Tó'ō, tsí é dóo ntáka'an ña'a iña ñá sā'a. Ntáka'an ñá tsi dóo kini idé ña ni ña kuínti'xe i nto, ña

ntoo ñuú Jerusaleen. ¹⁴ Vevíí ne, xee ña i'a, ni'i ña tutú é xe'e tó'ō dutú san é t̄in ña un ntíí nt̄í ña'a, ña é ntákaku ni'i divi nto —ka'an Ánania.

¹⁵ Ntá tsi kaka'an Tó'o ko ni ñā:

—Ñā té īni. Kue'ēn kán, tsi é nakaxnúu ú ñatíí sa'a é kā'an ña kuenta iñá ko ni ūn ntíí nt̄í ña'a, ña túku ñuú, ni ña odo nūu iña ñá ne, nī ña Israeé san di. ¹⁶ Nañē'é u ña é ña te nté kaa iō é ntō'o ña kuenta iñá ko —ka'an Tó'o ko ni Anāniá san.

¹⁷ Kidāā ne, kué'en Anānia nú vi'ī mí tuví Saúlū. Kúkí'ví ña ne, xntekū ñá nta'a ña diki ña, kaká'an ña:

—Ení ko, Saúlū, ña ini nto tsí Tó'o ko Jēsuú ne, divi ñā é ntii dítō ña m'í i'tsi vé'xi nto ne, divi ñā táxnūu ña ko é vē'xi ú vata koo é na nāxi'í xtuku ntuxnūu nto ne, vata koo é kunūu Espiritū Sántū san nima nto —ka'an Ánaniá san.

¹⁸ Ura dú'va tsi i ntíi ntee vata kaa diden é nuu ntí'u ntuxnúu ña ne, nākiní xtuku ña. Kidāā ne, nákontísi Saúlū ne, ura tsí i ítsi ntute ña. ¹⁹ Kidāā né, ē'xí ña ita ne, nakunúu ntii ñā. Kūkuií ña katúvi ña ni ñā kuínti'xe i, ña ntoo ñuú Damascu.

Dá kakā'an ntódo Saúlū ñuú Damascu

²⁰ Ura tsí i eni ntu'lū Saúlū kaka'an ntódo ña ini ukún ña Israeé, kaka'an ñá tsí Jesuú ne, divi ñā é I'xá Xuva kō. ²¹ Un ntíí nt̄í ña'a san ne, ntaíni ña Saúlū ne, koó dā kúdu'va ña da téku ña é kaka'an ña. Ntáka'an ñá'a san:

—¿Ñā ntu te ñá sá'a e dóo inchu'vi ña ña kuínti'xe Jesuu, ñá ntoo ñuú Jerusaleen? ¿Ñā ntu te i'a vé'xi ña, vextiin xtuku ña ña'a é kunteka ña ña nta'a tó'ō dutu? —ka'an ñá'a san, ntátsixe'e tā'an ña.

²² Ntá tsi Saúlū ne, díí ka xio ntii ña kaka'an ntódo ña. Un tsi kúdana iní ña Israeé, ñá ntoo ñuú Damascu, tsí Saúlū ne, kanañē'e ña ña tsí Jesuú ne, divi ñā é Cristu ñá, divi ñā é intétu o ni ñata kō é kixnakakū ñá kō.

Dā náakaku Saúlū é ncho ka'ní ña Israeé san ña

²³ Dā kú títin ntuvi ne, ña Israeé san natée ta'an ña xu'u ña, ntukū nuu iní ña nté koo ka'ní ña Saúlū san. ²⁴ Ntá tsi

kútuní Saúlū é kuān koo víi ña ni ñā. Ntē ntúvi, ntē níñu ntantétu ña ña xi'i kan mí kii ña diñi ñuu san, é ka'nī ñá ña. ²⁵ Ntá tsi ña kuínti'xe i Jesuú san ne, xnūu ña Saúlu ini xika ka'nu niñú a ne, nanúu ña ña ntiká nto'o é kánti'u núu diñi ñuu san ne, dukuan ō nakáku ña.

Dā náxee Saúlu ñuu Jerusaleen

²⁶ Dā náxee Saúlu ñuu Jerusaleen ne, ntio ña é kuntoo dadii ña nī ña kuínti'xe i san; ntá tsi un ntii ntii ña ú'vi ñá ña, tsí ña ni kuínti'xe ña te nūu é ntaā i é kuínti'xe Saúlu Jēsuu. ²⁷ Ntá tsi uun ña'a, ñá nani Bernābeé ne, intéka ña ña nta'a pustru, kántaa ña nī pustrú san nté ō ini Saúlū Tó'o ko Jēsuu itsi kán ne, nté ō kaka'an Tó'o ko ni ñā ne, nté ō dé ña da itúvi ña ñuu Damascu, é ntē ña ni u'vi kue'en ña kaka'an ntódo ña iña Jēsuu. ²⁸ Saúlū ne, kátuvi ña ñuu Jerusaleen, ika dadii ña nī pustrú san da mí'i ká mí ñē'e ña. ²⁹ Njá te kau'vi ñá kaka'an ñá iña Tó'o ko Jēsuu, kánantiko koō ñá tú'un é ntáka'an ña Israee, ñá ntáka'an tú'un griegu; ntá tsi ña Israee san ne, dōo ntuku nuu ini ña nté koo ka'ní ña ña. ³⁰ Dā kútuni ña kuínti'xe i sán ne, ntéka ña Saúlu ñuu Cesareá ne, ikán táxnuu tuku ña ña ñuu Tarsu.

³¹ Da kidāa ne, kántōo vá'a un ntii ntii ña kuínti'xe i da mí'i ka mí ntoo ña: ō ñuu Judeá ne, ō ñuu Galilea, ō ñuu Samaria. Dōo vá'a ō intóo ña ne, dōo ntánuu ini ña Tó'o ko Jēsuu. Nāxnuu ka'nu Espiritū Sántū nima ñá di ne, dōo kútitiñ ña kidaā.

Da ntuvá'a Enea

³² Da nīi kaika Pedru ta'án ñuu ta'án ñuu, kaito ní'ni ña ña kuínti'xe i ne, nakuíta ntí'xin ña, íto ní'ni ña ña kuínti'xe i, ña ntoo ñuu Lidá di. ³³ Ikān nani'i ña uun ñatii, ñá nani Enea. E una kuía ntékú ña nú ító ña é natíin ña.

³⁴ Pedrú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Nakuntítsin, Enea, tsí Jesucristú ne, é ntāvá'a ña o. Naxntĩtsin íto o vē —ka'an ña.

Eneá ne, ura dú'va tsi i nakuntítsi ña.

³⁵ Un ntií ntií ña ntoo ñuú Lida ni ñá ntoo ñuú Saruún ne, iní ña é nakuntítsi ña. Kidáā né, tsoo mii ñā é ntántikin ña dí'na ne, eni ntu'u ñā intíkin ña Tó'o ko Jēsuu.

Dā ntótō Dórcā é xi'i ña

³⁶ Xío uun ñadī'i, ña kuínti'xe i, ñá nani Tābita (é ncho ka'an Dórcā é tū'ún griegu), ña tuví ñuú Jope. Ñadī'í sa'á ne, dōo vá'ā o dé ña, dōo xntíi ña ña kataan núu i. ³⁷ Ntuvia tsikán ne, iñi ntú'ū nchókuví ña ne, xí'i ñā. Dā kúvī ntántoo ña ña ne, xtuví ñá ña má vi'í nínu kān, tsí ūvi odo nti'i tá'an vi'í ña. ³⁸ Tuví étsin ñuú Jopé san ñuú Lida, mí tuví Pedru. Iní ña kuínti'xe i san tsí ikān tuví ña ne, táxnūu ña uvi ña'a ñātīi é kūkoto ña ña:

—Kantí'í sá nto kue'en ntó ñuú Jope —ka'an ña.

³⁹ Kidáā ne, kué'ēn Pedru ni ña. Dā xee ñá ne, kue'en ní'i ña ña má vi'í mí tūví ntāa ñá xí'í san. Un ntií ntií ñadī'í kíi ntoo ña, ntaéku nteé ña ña. Nánē'e ñá Pedru dá'ma ni dū'nu e dé vá'a Dórcā dá katúvi ña. ⁴⁰ Kidáā né, kíi ñu'u Pedru ñá, un ntií ntií ñá ne, inchíti ña, kaka'an ntâ'ví ña. Kidáā ne, kaito ña nuu ñá xí'í san, kaka'an ña:

—¡Tābita! ¡Nakuntítsin! —ka'an ña.

Ura dú'va tsi i nákaán ña nuu ña ne, dā iní ña Pedrú san ne, nákutuví tixi ña. ⁴¹ Irkāa Pedru ntá'a ña, naxntitsí ñá ña. Kidáā ne, kána ña ña kuínti'xe i san ni ñadī'í kíi san, nánē'e ñá ña tsi e ntóto ña. ⁴² Un ntií ntií ña'a, ña ntoo ñuú Jopé ne, téku ña é kuan o kúvi ne, ñá te da díi ña kuínti'xe ña Tó'o ko Jēsuu. ⁴³ Pedrú ne, kūkuíi ka ña katúvi ña ñuú tsikan nú vi'i Simuun, ña é katsoo itsi ñií kití.

10

Pedru ni Córneliu

¹ Ñuú Cesareá ne, tūví uun ñatīi, ñá nani Córneliu, ñá de kú've iña uun sientu sntadun é nani Itāliano. ² Ña sāl'á ne, dōo va'á ña'a ña ni ūn ntií ntií ñavi'í ña. Kuān te ñá te ña Israee ña, ntá tsi dōo kanúu ini ña Xuva kō né, dōo iní xntii ña nee é kātaan núu ña Israee, é nguentúvi ini ka'an ntâ'vi ña ni Xuva kō. ³ Uun ntuvia dá kaeku uni kuáa ne,

koó dā kúdu'va Corneliu dá xēe núu ña uun ánje Xuva kō.
Kaka'an ánjē sán ni ñā:

—¡Córneliu! —ka'an ña.

⁴ Corneliú ne, dōo u'ví ña da íto ña nuu ánjē sán ne,
katsixe'e ña ñā:

—¡Neé ntu ntio nto, Tó'ō? —ka'an ña.

Kidāā ne, kaka'an ánjē san:

—É tēkú Xuva kō é kāka'an ntâ'vín ni ñā ne, ini ña tsí
kaxntiín ña kataan núu i. ⁵ Vî'a ve ne, taxnūun ña'a ñuú
Jope é kikana ña uun ña'a, ñá nani Simuun Pedru. ⁶ Tuví
ña nú vî'i tuku Simuun, ña katsoo itsi ñiñ kiti. Diñí ntute
ñu'u kán tuví vî'i ña. Simuun Pedrú san ne, ka'an ñá ni ō
nté koo viin —ka'an ánjē sán ni Cōrneliu.

⁷ Dā ntáka ánjē san da kúvi ka'an ñá ni ñā ne, kidāā
kána ña uvi ña'a ña kade tsiñu iña ñá, ni sntādun, ña e
dóo kaxntii ña, ña e dóo kanuu iní i Xuva kō, ⁸ kantaa ntí'i
ña ni ña vata ō ka'an ánjē san ni ña, dā táxnūu ña ña é kî'in
ñá ñuú Jope.

⁹ Tévāā san ne, dā xee étsin ña ñuú Jópe ne, ñi vîi tsi ūra
kuxée Pedru rkí vî'i kán é kūka'an ntâ'ví ña, tsí é kâ'ñú
ntuvi. ¹⁰ Dōó kakakin ña, ntá tsi da ñiñ kākuvá'a é kâ'xi
ñá ne, vata kuvi é nakueni o, ¹¹ iñi ntú'ū iní ña é nákaan
e dukún kán ne, vé'xi vāta kaa uun doo mánta ka'nu é
kantikín kútū ngimi ntíkō diñi i ne, un tsi nte mi túvi ña
nakutúvi. ¹² Ini doo mánta sán ñu'u un ntí'i kiti, kiti ío
kimi dí'in i, ni kiti ntáñu'u xído i, ni un ntí'i núu láa san,
kiti ntafko e dukún kán. ¹³ Kidāā né, tēkú ña uun tátsín i é
kāka'an ni ña:

—O ne, Pedru, ka'nín kiti sá'a, dá kâ'xín ti —ka'an tátsín
san.

¹⁴ Ntá tsi nantiko kóo Pedru, kaka'an ña:

—¡Ñá'ā, Tó'ō! tsí nté uun ito vata ka'xí u kiti kuān ntáa
san, kiti é ka'an nto é ña vá'a é ka'xi o. Tsí dóo xii kaa é
kuān koo ka'xí u é ña Israeé u —ka'an ña. ¹⁵ Ntá tsi kaka'an
xtúku tatsín san ni ñā:

—Nuu i é ntantoo Xúva kō ne, ñá ku kã'an té ña vá'a —ka'an.

¹⁶ Úni ìto kuan o kúvi. Kidáã ne, kúntāa doo mántá san e dukún kãn. ¹⁷ Pedrú ne, koó dā kúdana iní ña nee iñá kani tú'un é xēe núu ña ne, ñá ñá tsi ūra í xee ñátí san, ña e táxnūu Corneliu, ntãñi ntée ña ña, ntátsixe'e ña ví'i Simuun. ¹⁸ Tsixe'e ña xi'i kan te ikãn tuví ña nani Simuun Pedru.

¹⁹ Pedrú ne, nteku dukuan ñá rki ví'i kan, kadē kuení ña nuu i é xēe núu ña. Kidáã ne, kaka'an Espíritū Sántū sán ni ñã:

—Pedrú, kué'én, kükoton, tsí uni ña'a ntánantuku ña ò. ²⁰ Kué'én ni ñã mí'i kí'in ni'i ña o. Kuãn te ñá te ña Israee ña, ñá ku dē kueni o, tsí xu'ú kaka'án u é kixkueka ña o —ka'an Espíritū Sántū san.

²¹ Nūu Pedru mí ntãñi ñátí san, ña táxnūu Corneliu. Kidáã ne, kaka'án Pedru:

—Xu'u é ntánantuku ntō ko. ¿Neē ntú tsiñu vé'xi nto? —ka'an ñá ni ñã.

²² Nantíko koō ñá, kaka'an ña:

—Ña nani Cōrneliu, tó'ō sntadun, táxnūu ña nti. Dōo va'á ña'a ña, dōo kanuu iní ña Xuva kō ne, dōo vá'a tiin ñá ni ūn ntí ntí ña Israee. É kãka'an ánje Xuva ko ni ñã é kãna ña nto é kí'in nto nú ví'i ña kãn vata koo é kiní ña nee iña é kã'an ntó ni ñã —ka'an ña.

²³ Kidáã ne, kaka'án Pedru ni ña:

—Kuítã nti'xin nto má ví'i a, kuntōo da'na nto —ka'an ña.

Tévãá san ne, kué'én Pedru ni ñá ne, kaxio ña kuínti'xe i, ña ntoo ñuú Jope, é kué'en ñá ni ñã ñá.

²⁴ Uun ká tuku ntuvi ne, xēe ña ñuú Cesarea. Ikan kãntétu Corneliu ni ūn ntí ntí ñavi'i ña ni ña vá'a tiin ni'i ñã, ña e kána ña. ²⁵ Dã xēe Pedru nú ví'i ña kãn ne, vé'xi Cōrneliu, náknchití ña nūu ña é kunuu ini ñá ña. ²⁶ Ntá tsi Pedru ne, naxntitsi ñá ña, kaka'an ña:

—Nakuntísi nto, tsí ñatí ni'i tsi ko ntō —ka'an ñá ni Cōrneliu.

²⁷ Ntatíin ña, kũntĩ'vi ña iní vi'i kãn né, iní Pedru e dóo ntoo ña'a. ²⁸ Ne, kaka'an ñá ni ñá'a san:

—Ini nto tsi dóo xii kaa é kuntōo dadĩi ñá Israee ni ña tuku ñuu; ntá tsi dā vé nañē'e Xúva kō ko tsí ña kúvi ká'án u te ña vá'a da xōó ka ña'a, kuān té ña te ña Israee ña. ²⁹ Dukuān ne, ñá ni de dikó u é kī'xi ú da kána nto ko. Ká'an nto vē: ¿neé ntu tsiñu kána nto ko? —ka'an ña.

³⁰ Kidáā ne, kaka'an Córneliu:

—Dā kú kimi ntuví ne, ura sá'a tuví u, kaka'an ntâ'ví u má vi'i kó a ne, dā nëní ko ntitsi uun ñatíi nuú ko, ña e dóo kaxi'í nuu doo í ne, ³¹ kaka'an ñá ni ñá ko: “Córneliu, é tēkú Xuva kō é kākā'an ntâ'vín ni ñā ne, ini ña tsí kaxntiin ña kataan núu i. ³² Vi'a ve ne, taxnūun ña'a ñuú Jope é kíkáná ña ña nani Simuun Pedru. Tuví ña nú vi'i tuku Simuun, ñá katsoo itsi ñĩi kitĩ, ña tuví diñi ntute ñu'u kãn. Te kī'xi ña ne, io é ká'ān ñá ni ō”, ka'an ñá ni ñá ko. ³³ Dukuān ne, ura dú'va tsi i táxnūu ú tú'ūn é ki'xí ntó ne, dōo vá'a o dé nto é vē'xí nto. Vevíi ne, i'a ntoo ntĩ'i ntí nuú Xuva kō é kīni ntí un ntĩ'ĩ e ntío Xuva kō é ká'an ntó ni ntĩ —ka'an Córneliu.

Dā nañē'e Pedru ñá'a san nú vi'i Córneliu

³⁴ Kidáā né, eni ntu'ū Pedru, kaká'an ñá ni ñā:

—Vevíi ne, kutuní ko tsí nuu é ntaā i é dadĩi tsi ntío Xuva ko kō, un ntĩi ntĩi ó, kuān te ñá Israee o, kuān te xio ñuú kō, ³⁵ tsí nakí'i ña da xóo ka ña'a e kuínti'xe i ña, e kade é vā'á, da mi'ĩ ká ñuu ñuxiví a. ³⁶ Tsí Xuva kō ne, ká'an ña ni ña Israee nté koo kuntoo vá'a o ni ña kuēnta iñā i é edé Jesucristu, ñi'vi ñā é Tó'o ko, ūn ntĩi ntĩi o. ³⁷ É iní nto nte o kúvi dá kaniĩ ñuú Judea ni ñuú Galilea. Tsí di'na Juaan Bautista íka ña, kaka'an ntódo ña é nātivi iní ko kuētsí kō ne, kutsi ntute ō. ³⁸ Kidáā ne, xée Jesuu, ña vé'xi ñuú Nazaree. Tsí Xuva kō ntío ña é kúvi vií ña nee ntĩ'i ntĩ'i, tsi dóo nuu Espiritū Sántū nima ña. Kidáā né, íka ña, kade ña nuu i é vā'á, kantavá'a ña ña'a é ñu'u nta'a tó'ō é ña vá'ā san. Tsí mií Xuva kō nuu mé'ñu ña ña. ³⁹ ñi'vi ntí ne, kuvi ntada ntaá ntí tsí iní ntí un ntĩ'ĩ é edé ña da íka ña ñuú Judea ni ñuú Jerusaleen. Ña'a é'ni ña ña, é naxnteē ñá ña ntíkā krusi kan. ⁴⁰ Ntá tsi da kúvi uni ntúvi ne, nantóto

Xuva ko ñā ne, tá'xi ñā é kīnī nti ñā. ⁴¹ Ñā te un ntií ntií ñā'a san ni ini ñā ñā da ntoto ñā, ntá tsi mií ntií ini ntií ñā. Tsi nte dí'na náxaxnuu Xuva kō nti é ntāda ntaá nti nee é ini nti. Tsi nti'í ne, dadii intóo nti ni ñā ne, dadii é'xi nti ni ñā da ntóto ñā é xi'i ñā. ⁴² Kidāā né, Xuva kō téé tsiñu ñā nti é ntāda ntaá nti tsi divi Jēsuú, ñā e dé kû'vé Xuva kō é xntēkú ku've ñā un ntií ntií ñā'a, ñā ntántito ne, ō ñā xi'i. ⁴³ Tsi nte ntúvi di'na ntáka'an ñā ka'án naa Xuva ko tsi da xōó ka ñā'a, ñā é kuínti'xe i Jesuú ne, kada ka'nu iní Xuva ko ni ñā kuētsí ñā kuenta iña Jesús —ka'án Pedru ni ñā.

Ñā é ñā te ñā Israeé ne, nī'i ñā Espiritū Sántū

⁴⁴ Kaka'an dúkuān Pedru ni ñā da xee Espiritū Sántū, inúu ñā nima ñā ntaíni tú'ūn san, un ntií ntií ñā. ⁴⁵ Ñā kuínti'xe i, ñā Israeé, ñā vé'xi dadii ni Pēdrú ne, koó dā kúdu'va ñā é kuān ó inúu Espiritū Sántū nima ñā'a san, kuān te ñā te ñā Israeé ñā. ⁴⁶ Tsi téku ñā é ntáka'an ñā tú'ūn e ñā ini ñā ne, ntáka'an ñā e dōo ka'nu Xuva kō. ⁴⁷ Kidāā ne, kaka'án Pedru:

—¿Nté kui ñā kúvi kutsi ntúte ñā sā'a? Tsi é ntūdadii ñā ni ko é dadii nuu Espiritū Sántū nima ñā —ka'an ñā.

⁴⁸ Kidāā ne, xé'e ñā i'tsi é kútsi ntute ñā'a san kuenta iña Jesúcristu. Dā kúvi i'tsi ntute ñā ne, ntáka'an ñā ni Pēdrú te kúkuí ka ñā kutuvi ñā ni ñā.

11

Dā xe'é Pedru kuénta ntá'a ñā kuínti'xe i, ñā ñuú Jerusaleen

¹ Xée tū'un nta'a pustrú san nī ñā kuínti'xe i, ñā ntoo ñuú Jerusaleen, tsi é kuínti'xe ñā é ñā te ñā Israeé tú'un Xuva kō. ² Ntá tsi dā ntíko kōo Pedru ñuú Jerusaleén ne, dōo ntáka'an ñā kuínti'xe i, ñā Israeé san, ntátsi'i kuétsi ñā ñā, ³ ntáka'an ñā:

—¿Nté kui kí'vi ntu ntō má vi'i ñā é ñā te ñā Israeé? ¿Nté kui é'xi dadii ntu nto ni ñā? —ka'an ñā.

⁴ Kidāā ne, eni ntu'ū Pedru kantáa ñā ni ñā un nti'í e kúvi nte dá iñi ntu'ū, kaka'an ñā:

⁵—Xu'ú ne, dā itúvi ú ñuú Jope, kaka'an ntâ'ví u ni Xuva kō ne, xée nūú ko uun doo mánta ká'nu é kantikin kútu ngimi ntíkō diñi i. Nte e dukún kân vé'xi ne, un tsi nte mi túvi ú nakutúvi. ⁶Dā íto vá'a ú doo mántá san ne, iní u odo da nēé ka nuu kití é ío kimi dí'in i, kití diin, ni kīti ntáñu'u xído i, nī láa, kīti ntaíko e dukún kân. ⁷Kidáā téku ko uun tatsin é kāká'an ní ko: “Nakuntísin, Pedru, ka'nín kití san, dá ka'xín tí”, ka'an tátsín san. ⁸Ntá tsi xu'ú ne, kaka'án u: “¡Ñá'ā, Tó'ō! tsí nté uun ito vata kuan koo vií u ni kīti é kā'an nto é ña vá'a é kā'xi o”, ka'án u. ⁹Kidáā ne, kaka'an xtúku tátsín san nte e dukún kân, kaka'an: “É ntantoo Xuva kō ne, ñá ku kā'an té ña vá'a”, ka'an tátsín san. ¹⁰Úni ito kuan ō kúvi ne, dá kūntáa e dukún kân. ¹¹Ura dú'va tsi i xee úni ña'a ñatíí nú vi'í mí tuví u. Nté nūú Cesarea vé'xi ña, vexnántuku ñā ko. ¹²Kidáā ne, kaka'an Espíritū Sántū san ní ko é ña ku dé kuení ko é kī'in u ni ñatíí san mí kī'in ni'í ñá ko, kuān té ña te ña Israee ña. Dadií ñe'é u, ni ntí'i iñu ení ko ña sá'a, kí'vi ntí'i ntí iní vi'í ñatíí, ñá nani Cōrneliú. ¹³Corneliú san ne, kántaa ña nī ntá nté ō iní ña uun ánje Xuva kō, ntitsí ña má vi'í ña kân ne, kaka'an ánjē sán ni ñā: “Taxnūún ña'a ñuú Jope, na kíkoto ñá uun ña'a, ñá nani Sīmuun Pedru, ¹⁴tsí diví ña kā'an ñá ni ō nté koo nakākú Xuva ko o ni ūn ntíí ntíí ñavi'í o”, ka'an ña. ¹⁵Kidáā né, dā éni ntu'ū ú kaka'án u ni ñā'a sán ne, ura tsí i xée Espíritū Sántū san, inúu ñá nima ún ntíí ntíí ña'a san, vata tsí ó inúu ñá nima ko xo'lo dá iñi ntu'ū. ¹⁶Kidáā né, naka'án kó tú'ún é kāká'an Tó'lo ko Jēsuu kídaā dá kakā'an ña: “Nuu é ntaā i tsí Juaán ne, ntute nakutsi ntúte ña nto. Ntá tsi xu'ú ne, ña te ntúte nakūtsi ntute ú nto, tsí ta'xi u é kunūu Espíritū Sántū nima nto”, ka'an ña. ¹⁷Vevíí ne, te Xuva ko kaxé'e ña tuku ña'a vata tsi ō tá'xi ña ko xo'ō dá kuínti'xe kō Tó'lo ko Jesūcristú ne, ña kúvi kā'nté nuu ú neé ncho vii ña —ka'án Pedru ni ña.

¹⁸Dā téku ña'a san é kāká'án Pedru ni ñá ne, ñá ni ká'án ka ña. Da mii tsí é dé ka'nu ña Xuva kō ne, ntáka'an ña:

—Nuu é ntāa ntí'xe i tsí kaxé'e Xuva kō é vā'á iñā ña é ña te ña Israeé di. Tsí kaxé'e ña é kúvi nativi iní ña kuétsi

ñā dí ne, dukuān é nī'i ña ntuví va'á iña ña nta'a Xúva ko vata ō nī'i ko xo'lo —ka'an ña.

Ña kuínti'xe i, ñá ntoo ñuú Antioquia

¹⁹ Ña kuínti'xe i san kué'en ña, kukuntóo ña un tsi nte ñuú Fenicia ni ñuú Chipre, ni ñuú Antioquiá di dā dōo nanto'lo ña'a san ña dá xi'i Ésteba. Ikān ntáka'an ntódo ña tú'ūn é vā'á san. Ntá tsi da mii tsī é ntáka'an ñā nī ña Israeé san; ñá ni kā'an ñá ni ñā'a, ña é ña te ña Israe. ²⁰ Ntá tsi xío ña kuínti'xe i, ña vé'xi ñuú Cirene ni ñuú Chipré ne, dā xee ñá ñuú Antioquiá ne, eni ntu'u ñā ntáka'an ñá ni ñā'a, ña é ña te ña Israeé tú'ūn va'á iña Tó'lo ko Jēsuu. ²¹ Xuva kō xntíi ña ña ne, dukuān né, titín ña'a, ña é ña te ña Israeé san tsóo mii ña nēe é kuínti'xe di'na ña ne, eni ntu'u ñā kuínti'xe ña Tó'lo kō.

²² Dā téku ña kuínti'xe i, ña ntoo ñuú Jerusaleen, é kuínti'xe ña é ña te ña Israeé ne, kidāā táxnūu ña Bernabee, kué'en ña ñuú Antioquia. ²³ Dā xee ña ikān né, iní ña tsí dōo vā'ā ō dé Xuva ko ni ñā'a sán ne, nakunuu dīnī nima ña. Kidāā ne, xé'e ña itsi un ntíí ntíí ña'a san, ntáka'an ña:

—Uun tsi nima ntó kuínti'xe nto Tó'lo ko Jēsuu. Ñá ku xtuví mii nto ña —ka'an ña.

²⁴ Tsí Bernabeé san ne, dōo va'á ña'a ña. Dōo nuu Espiritū Sántū nima ñá ne, dōo kuínti'xe ña Xuva kō. Kidāā né, dōo kukue'e ña'a, ña kuínti'xe i Tó'lo kō.

²⁵ Kidāā ne, kué'en Bernabee ñuú Tarsu, kúnantúku ñā Saúlū. ²⁶ Ikān nání'i ña ña ne, ñe'e nī'i ña ña ñuú Antioquia. Ikān kantóo ña nī ña kuínti'xe i san uun kuia nii. Dōo titín ña'a nakuā'a ña. Divi ñuú Antioquiá san éni ntu'u ñā xntánteē ñá cristianu ña kuínti'xe i san.

²⁷ Ntuvi tsikán ne, xío ña ntáka'án naa Xuva ko ñuú Jerusaleen. Xee ña sā'a ñuú Antioquia. ²⁸ Ne, uun ña'a ña, ñá nani Āgabú ne, nákuñtísi ña mé'ñū ña kuínti'xe i san, kaka'an ntódo ña tú'ūn é xe'é Espiritū Sántū é kūtuni ña, kaka'an ñá e dōo koo tama dá kaniñ nūxivi. Ne, kuan ō kúvi ntí'xe ntuvi dá de kú've ñá nani Claudiu. ²⁹ Kidāā ne,

ña kuínti'xe i, ña ntoo ñuú Antioquiá ne, xíō ntaa iní ña é xntii ña tã'an ña, ña ntoo ñuú Judea, váta tsi kaa kutí nuu ña. ³⁰ Dukuān né, tēe tsiñu ña Bernabee ni Saúlú é kř'in ni'i ña doméni iña ña kuínti'xe i nta'a ñata, ña odo nūú ñuú Judea.

12

Dā xi'i Sántiau ni dá inúu kutū Pedru

¹ Ntúvi tsikán ne, eni ntú'ū rei Heróde kanakutsu'un ñā ña kuínti'xe i. ² Tēe tsiñu ña sntadún san é kīka'ní ña Sántiau, ení Juaan. Kāa é ntiko ntúví o diñi i é'nté tu'un ña dāki ña. ³ Dā íni Heróde é xkúntee ini ña Israeé san é kuān o dé ña ne, tññ ña Pedrú dī. Sá'ā kúvi da kúvi viko é naka'an ñā nté ō nakáku Xuva ko ñā ñuú Egítō. ⁴ Dā tññ ña Pedrú ne, xnuu kutu ña ñā vi'i utun, tsóo ña kimi ítsi kimi kimi sntadun é vii ñā ña kuenta. Un tsi da nté kuīta ntí'xin viko, da kidāa natavá ñā ña é xntítsi me'ñu ñā ña. ⁵ Ntá tsi da ñii nuu kutū Pedrú ne, ntáka'an ntá'vi ña kuínti'xe i san íña ña nté ntúvi nte niñu.

Dā nántii Xuva kō Pedru vi'i utun kān

⁶ Uun niñu di'na dá xēe ntúvi e xtúví Heróde é natavá ñā Pedru é xntítsi me'ñu ñā ña ne, kakidí Pedru mé'ñū sntadun, kanú'ni ña uvi kádena. Ntáññ ntée sntadun áta xi'i kán dī, e ntáde ña kuenta xí'i vi'i útun san. ⁷ Kidāā ne, vé'xī ánje Xuva kō ne, xi'í nuu iní vi'i utun kān. Ánjē sán ne, tññ nta'a ñā Pedru vata koo é nantōto ña ña ne, dā naxntitsi ñā ña, kaka'an ña:

—¡Kamán san, nakuntítsin! —ka'an ña.

Kidāā ne, kadena é kánú'ni nta'a ña ne, kó'xō. ⁸ Kaka'an ánjē sán ni ña:

—Naxnū'nín doo í'xi o, nakuní'nin nti'xen o —ka'an ña.

Dā kúvi ña ne, kaka'an xtúku ña:

—Nakunúun kutuun ó ne, kuntíkin ko —ka'an ña.

⁹ Kidāā né, ntii ña, kuntíkin ña ánjē san. Ntá tsi ña ni kutúni ña tē nuu é ntaā i. Da ñuu éni kān, kuiní ña. ¹⁰ Dā ita ntí'xin ña uvi itsi mí ntoo sntadún san ne, xee ñā uun

xi'i e kúvi káā é kantii itsi ka'nu kān ne, nākaan mī xi'í san. Kii ña, kue'en ña nte mí ntíi tuku itsi. Da kidáā xtúvi mii ánje san ña.

¹¹ Dā ntútuni Pedrú ne, kaka'an ña:

—Nuu é ntāa ntí'xe i tsí Xuva kō ne, táxnūu ña ánje ñā é nakakū ñá ko, tsí Heróde ni ūn ntíi ntíi ña Israeé san ncho ka'ní ña ko —ka'an ña.

¹² Dā kútuní Pedru tsí nuu é ntaā i é nakáku ña vi'i utun kān ne, kué'en ñā nú vi'i Māria, dí'ī Juaan, ñá nanī Marcú di. Ikān né, dōo ntoo ña'a, ntáka'an ntá'ví ña. ¹³ Nake'xen ñā xi'í ne, vé'xi ūn ta'nú kuetsi, ta'nú nanī Rode, é kūkotó tun xoo ñá'a. ¹⁴ Dā téku tun é tátsín Pedrú ne, ñá ni nakāán tun xi'í san, tsí dóo díní tun ne, kaxkainu ntaá tun, kue'én tun, kukotó tun ña'a san, tsí ntitsí ntēé Pedru atá xi'í kan. ¹⁵ Ntá tsi ña ni kuínti'xe ña'a san. Tē da kaka'án tun, kuiní ña. Ntá tsi nīi kue'én ini tún kaka'án tun tsí nuu é ntaā i. Kidáā ne, kaka'an ñá é kūdii ntíxi Pedru é iní tun.

¹⁶ Ntá tsi Pedrú ne, ntitsí ntēe dúkuan ña, kanake'xen ñā xi'í kan. Dā nákaán ña xi'í san ne, iní ña tsí ñā ni ntí'xe ña. Koó dā kúdu'va ña. ¹⁷ Ntá tsi Pedrú ne, kanakuiko ñā nta'a ña vata koo é ña ku neé ka'an ña'a san. Kidáā ne, kántaa ña ni ñā nté o dé Xuva ko ni ñā dá natawā ñá ña vi'i utun kān, kaka'an ña:

—Kue'én ntó, kukoto nto Santiau ni ún ntíi ntíi ení kō vata koo é kūtuni ña —ka'an ña.

Kidáā ne, ntáka Pedru, kué'en ñā xio itsi.

¹⁸ Dā tuví ne, un vá'a tsi itsu'un sntadún san, tsí xoxó ka Pedrú san vi'i utun kān. ¹⁹ Reí Heróde sán ne, dōo nantúku ña ñā, ntá tsi ña ni nani'i kué'en ñá ña. Kidáā né, dōo tsíxe'e ñā sntadun, ñá ntáde kuenta xí'í san, nte o kúvi ntíi Pedru. Dā kúvi tsíxe'e ña ñā ne, kaka'an ña é na kúvi ntíi ntíi sntadún san. ñā ni ntíi kíi Heróde ñuú Judea, kué'en ña kukutúvi ña ñuú Cesarea.

Dā xi'í rei Heródē

²⁰ Heróde ne, dōo kúdiin ña nī ña ntoo ñuú Tíru ni ñūú Siduun. Ntá tsi xee ñá'a san, ntáka'an ñá nī ñá nanī Blastu, ñá kade tsíñu iña reí san. Ntáka'an ña tsí ntio ña é ntūvá'a ña nī reí san, ntio ña é kuntōo vá'a ña, tsí ñā ni ntíi reí

san e ntákii un ntíí ntíí e ntaé'xi ña. ²¹ Heróde ne, xtuvī ñá uun ntuvi é ká'an ñá ni ñā. Dā xee ntúvī sán ne, nákunū ña doo vá'a ña, nákutūví ña nú tēu ñá ne, dā éni ntu'u ña káka'an ñá ni ñā'a san. ²² Nǎ'ā sán ne, koó da vāntiñi ña, ntáka'an ña:

—jNǎ te da ña'a ña kaka'an, tsí Xuva kō! —ka'an ña.

²³ Kidáā ne, ura dú'va tsi i xée ūun ánje Xuva ko, ntuku kui'i ñá Heróde, tsí dóo ka'nu ncho ví ña ne, ñá te ni de ka'nu ña Xuva kō. Kidáā ne, tintaku tsi é'xi ti ña ne, xí'i ñā.

²⁴ Ntá tsi kidáā ne, ñá te da dīi ña'a téku ña tú'un Xuva kō né, dōo kútítín ña kuínti'xe i san.

²⁵ Bernabee ni Saúlū né, dā ntí'í tsiñu ña ñuú Jerusaleén ne, ntíko kōo xtúku ña ñuú Antioquia ní Juaan, ña é nani Marcú dī.

13

Dā éni ntu'u Bernabee ni Saúlū dé tsiñu ña iña Xuva ko

¹ Ña kuínti'xe i, ña ntoo ñuú Antioquia ne, iō ñá ne, ntáka'an ñá naa Xuva ko; iō ñá ne, ntánakuā'a ña ña'a tú'un Xuva kō. Ña sǎ'á ne: Bernabee, ni Símuun, ñá nani Ña Nteē dí; ni Lūciu, ña vé'xi ñuú Cirene; ni Manāeen, ña é'nu dadīi ni Hērode, ñá odo nūu ñuú Galilea; ni Saúlū dī. ² Uun ntuvi sǎ'á ne, ntoo ña, ntáka'an ntá'ví ña ni Xuva kō; ntoo ixu ñā dī. Kidáā né, kaka'an Espíritū Sántū san ni ña:

—Nakaxnúu nto Bernabee ni Saúlū é vii ñá tsiñu é ntio ko —ka'an ña.

³ Kidáā né, dā kúvi ka'an ntá'ví ña, dā kúvi intóo ixu ñā né, xntekū ñá nta'a ña diki Bernabee ni Saúlū, da táxnūu ña ña é kǎ'in ña, kikadá tsiñu ña iña Xuva ko.

Dā ka'an ntódo pustrú san ñuú Chipre

⁴ Kidáā ne, kué'en ñā, ntuvi ña, e táxnūu Espíritū Sántū sán ña, xée ña ñuú Seleucia. Ikān ñú'u ña tun ntóo ka'nu é kǎ'in ñá ñuú Chipre, ñuu é tuví mé'ñu ntute ñu'u kǎn.

⁵ Dā xee ñá ñuú Salamina é tuví diñi ntute ñu'u kǎn né,

ikān éni ntu'u nā ka'an ntódo ña tú'un Xuva kō ini ukún ña Israee. Ntīi ni'i nā Juaan, é xntii na ñā dī.

⁶ Kué'en nā, ita ntí'xin ña kaniñ ñuú san dá ntē xee ñá ñuú Pafu. Ikān nani'i ñá uun ña'a ña Israee, ñá nani Barjēsuu, ñá tatan. Kaeni nta'ví ña ña'a é kākā'an ñá naa Xuva ko; ntá tsi ñá tē nuu é ntaā i é kākā'an ña. ⁷ Ña sālá ne, dōo vā'a tiin ña ni ña tsiñu i ña odo nūu, ñá nani Sergiu Paulu, ña e dōo ki'in inī i. Kakana Sergiu Paulú san Bernabee ni Saúlū, tsí ntio ña kini ña tú'un Xuva kō. ⁸ Ntá tsi ña tatan Barjesuu, ñá nani Ēlima dī ne, ē'nté nuu ña vata koo é ña kuinti'xe Sergiu Paulú san. ⁹ Kidāā ne, Saúlū, ñá nani Pablú dī ne, dōo xntíi Espiritū Sántu ñā né, īto va'a vā'a ña Elima, ¹⁰ kaka'an ña:

—Xō'on e dōo kaenin nta'vín ña'a, e dōo kini ó den, xō'on é i'xá Tó'ō é ña vā'a, xō'on é ña ntío o é vā'á, ¿amá ntu teén da'nān é kanāxnteén xo'on itsi vā'á iña Xuva ko? ¹¹ Vi'a ve ne, Xuva ko tā'xi ña o é ntó'o o, é kūkuaan ne, ñá inī o nēe ntúvi naxilí nuu o —ka'án Pablu ni ña.

Ura dú'va tsi i kúneé kue'en nuu ña. Kaika ña, kantuku ñā xoo é kuñu'u i ña, tsí ña kaíni kue'én ka ña. ¹² Dā inī Sergiu Paulú san é kuan ō kúvi ña ne, kuinti'xe ña Tó'ō ko Jēsuu, tsí koó dā kúdu'va ña é kuān nte vā'a tú'un é kākā'án Pablu iña Xuva ko.

Dā xéé Pablu ni Bernábee xío ñuu é nani Antiōquia

¹³ Kidāā né, ntāka Pablu ni ún ntīi ntīi ta'an ña ñuú Pafu, ñú'u ña tun ntóo ka'nu, xée ña ñuú Perge, é kaduku ntee ñuú Panfilia; ntá tsi Juaán ne, tsoo mii ña ña, kunú'u ña ñuú Jerusalem. ¹⁴ Kidāā né, ntāka ña ñuú Perge, kue'en ña xio ñuu é nani Antiōquia, é kaduku ntee ñuú Pisidia. Ikān ne, ntuvi dá ntoo da'na ña ne, kúk'ví ña ini ukún ña Israee ne, ikān intóo ña uun da'na. ¹⁵ Kidāā ne, da kúvi nakua'a ñá'á san tutú lei Muísee ní tutú e de vā'a ña ka'án naa Xuva ko ne, ña odo nūu iña úkūn sán ne, kāna ña Pablu ni Bernábee, kaka'an ñá ni ña:

—Ēní, te iō kúdií é ká'an nto é kuē'e nto itsi ña'a sán ne, ká'an nto ni ñā vevii —ka'an ña.

¹⁶ Kidáā ne, nákuntĩsí Pablu, káde ña nta'a ña é diin diin tsi na kuntōo ña'a sán ne, kaka'an ña:

—Un nti'i kuē'en dú'va nto, ña Israee ni ña nguí san, ña ntaíko ñu'u Xuva kō ne, kini nto é ká'án u ni ntō: ¹⁷ Xuva kō, ña é nakaxnúu uva ata kō ña Israee, ña intóo kídaā né, de ka'nu ña ñata kō da intóo ña ñuú Egítō, é ña te ñuú mii ñā. Xío ntii Xuva kō nátavā ñá ñata ko ñuú tsikan. ¹⁸ Ne, kutíi Xuva kō nima ñá ni ñā da dóo du'xen dé ña da ñī íka ña má kū'u kan é uvi díko kuiá san. ¹⁹ Uun ito tsi nantíi Xuva kō é ū'xe ñuu na'nu é intóo ñuú Canaán ne, dā e'nté dava ña ñu'u san, xé'e ña un ntíi ntíi ñata kō.

²⁰ 'Rkontúví ne, de kú'vē ñá ña kada kú've iña ña'a san kimi sientu nte dáva kuia, uun tsi nte ntúvi da íka Samuee, ñá ka'án naa Xuva ko. ²¹ Kidáā ne, íkan ñata kō sán uun rei é kadā kú'vē ña. Xé'e Xuva ko Sāuu, i'xá Kii, ñatíi tatá Benjamiin, é vii ñá rei íña ña uvi díko kuia. ²² Rkontúví da nantii Xuva ko Sāuu ne, naxnúu ña Davii é vii ñá rei iña ña. Kaka'an Xúva ko iña Dávii: “Iní u tsí Davii, i'xá Isaíí ne, uun tsí nima ñá nī ko. Vii ñá da nēé ka nuu i é ntio ko”, ka'an Xúva kō. ²³ Taxnuu Xuva ko ūun i'xá ika Dávii, ñivi Jēsuu, é nakakū ñá ko, xo'ō é ña Israee ó, vata ō ka'an Xúva kō kídaā. ²⁴ Tsí di'na Juaan kí'xi ña, kixka'an ntódo ña ni ūn ntíi ntíi ña Israeé san é na nātivi iní ña kuétsi ñā ne, na kútsi ntute ña. Da kidáa kí'xi Jesuu. ²⁵ Di'na da kuví Juaán ne, kaka'an ña: “¿Xoó ntu ña'a u, té kuiní nto? Ñá te xū'ú é nakaxnúu Xuva kō é kadā kú'vé u iña nto, tsí ñivi ñā né, dā ve vé'xi ña. Xu'ú ne, ntē ña nuu á'vi u é nantíi ú nti'xen ña, tsí ñivi ñā é ká'nu ña'a ña”, ka'án Juaan.

²⁶ 'Ení ko, i'xá tatá Abraan, ni ñá nguí san, ña ntaíko ñu'u Xuva kō ne: iña nto tú'ūn e táxnūu ña nté koo nakáku ō. ²⁷ Tsí ña ntoó ñuú Jerusaleen ni ñá odo nūú san ne, ñá ni kutūni ñá xoó nti'xe é Jesuu dá kí'xi ña. Ntē ña ni ñē'e ñiki ña tú'ūn é ūve na'a é ntáka'an ñá ka'án naa Xuva ko, ña intóo kídaā. Ntánakuā'a ña tú'ūn san ma ukún kán vata dá sábadu, ntá tsí ña ni ini ña é ñivi tsi ña dé ntaā ñá vata ō uve na'a kaka'an, dá ka'an ña é kuví Jesuu. ²⁸ Kuān té ña tuví nēe kuétsi ña, ntá tsi ikan ña nta'a Pílatu é na kué'é

ña itsi é kā'ní ña ña. ²⁹ Ne, dā kúvi dé ntaa ntí'i ña un ntí'i é ūve na'a é kūvi Jesuú ne, nántii ntēē ña ña ntiká krusí ne, kue'en ní'i ña ña nú ñaña ñā. ³⁰ Ntá tsi Xuva kō nantóto ñā ña. ³¹ Ne, dōó ki'in itō ká ntii díto ña. Íni ña'a ña, ñi ñā'a é dadii ntáka ña ñuú Galilea é xee ñā ñuú Jerusalem. Divi ña sāl'a ntáda ntaá ña ni ñā'a san nee e íni ña.

³² 'Divi ntí di ne, ntántaa ntí ni ntō tū'ūn e dōo vā'a é kāka'an Xúva ko ni ñata kō, ña intóo di'na. ³³ Vevii ne, é dē ntaa Xúva kō é kāka'an ñā ni ñata kō kidaā, tsí nantóto xtūku ñā Jesuu kuénta iña ko xo'o. Vata ō ūve na'a ini sálmu é kuvi ūví ne: “Dīvīn é i'xá miī ko. E tá'xi ú ntuvi iña o vevii”, ka'an Xúva kō. ³⁴ Nté di'na kaka'an Xúva kō tsí nantóto ña ña vata koo é ña te'u kúñu ña tē xi'i ña, tsí uve na'a kaká'an ña: “Nuu é ntaā i é tā'xi ú o é vā'á, vata tsí ō ka'án u ni Dāvii”, ka'an ña. ³⁵ Dukuān ne, é tūku sálmu ūve na'a, kaka'an: “Ñā kuē' é nto itsi é tē'u kúñu i'xá nto, ña e dōo vā'a”, ka'an ña. ³⁶ Tsí Davii ne, nuu é ntaā i e xntíi ña ña intóo dá itúvi ña, vatā ó kāka'an Xúva kō é vii ña. Dā xi'i ñā ne, dadii kantú'xi ña ni ñata ñā ne, té'ū kúñu ñā di. ³⁷ Ntá tsi kúñu Jēsuu é nantóto Xuva kō ne, ñā ni tē'u. ³⁸ Sā'a kāka'án u ni ntō, tsí ntio ko é kūtuni nto, ení, tsí kuenta iña Jēsuu é kūvi vii Xuva kō kada ka'nu ini ña ni ko kuétsi kō. ³⁹ Ne, kuenta iña ñā di ne, un ntíi ntíi ña'a, ña é kuínti'xe i ña ne, nakate Xuva ko kuetsi ñā. Tsí ña ni kúvi vii lei Muiseé san nakate kuétsi kō; ntá tsi divi Jēsuú ne, kūvi idé ña é ntuntoo kuétsi kō. ⁴⁰ Kuenta tsí vii nto vata koo é ña nto'o nto vatā ó uve na'a ntáka'an ñā intóo di'na, ña ka'án naa Xuva ko, é kāka'an:

⁴¹ Koto nto, un ntíi ntíi ntó ve, vata ō nto é kanantii ni'ni ña nto ne,

koó dā kúdu'va nto vé te inī ntó nté koo vii u ne,

kuan tsí koo kunaá nto.

Tsí xu'ú ne, vii u uun nuu i e dōo ka'nu é ña kuínti'xe kue'en nto,

kuān te ká'an ñā'a ni ntō tsí nuu é ntaā i.

Kuan ō ka'an Xúva kō kidaā —ka'án Pablu.

⁴² Dā ntíi Pablu ni ña ntíi ní'i ñā ukún ña Israeé san ne, ntáka'an ñā'a san ni ñā:

—Vií nto da xe'e, ki'xí xtuku nto sábadu vité ve, kixntaa ntó nī ntí vatā ó kantaa ntó vevii —ka'an ña.

⁴³ Ne, dā ntíi ña ma ukún kán ne, titín ña Israee ni ña túku tatá, ña é dadii tsi kuínti'xe i Xuva kō ne, kuntíkin ñā Pablu ni Bernábee. Divi ña ne, ntáka'an ñā ni ñā'a san te ña tee dá'na ña é kuntíkin ñā Xuva kō, tsí divi ña é xntíi ña ña.

⁴⁴ É kuvi ūvi sabadú san ne, da kaniñ ñūú san nátaská nuu ña é kinī ñā tú'un Xuva kō. ⁴⁵ Kidáā né, iní ña Israeé san e vánchu'un tītín ña'a ntoo ña ne, dōo kúne'u iní ña. Ēni ntu'u ña ka'an ntée ña Pablú ne, ká'an kinī ña iña ñā dī. ⁴⁶ Pablu ni Bernábee ne, ñā ni ū'ví kue'en ña é nantiko koō ñā ne, kaka'an ña:

—Di'na nto é ña Israee nto é kántio é ká'án nti ni ntō tú'un Xuva kō, ntá tsi ña ncho kinī nto tú'un ñā. Mii ntō ntádē kuení nto é ña te neé nuu á'vi nto é nī'i nto ntuví va'á nta'a Xúva kō. Dukuān ne, xio ki'ín nti, kika'an ntódo nti tú'un Xuva ko nī ña é ña te ña Israeé san. ⁴⁷ Tsí kuān o dé kú've Xuva kō, kaka'an ñā ni kō:

É xtūví u o é viin vata kaa uun ñu'u iña ñā xio ñuu, ña é ña te ña Israee,

vata koo é na nākáku ña'a dá kaniñ ñūxivi,
ka'an Xúva kō —ka'án Pablu.

⁴⁸ Dā téku ña ntoo san, ña é ña te ña Israeé ne, náku'un dīni kue'én nima ñā, ntáka'an ñā tsi dóo ka'nu tú'un Xuva kō ne, un ntíi ntíi ña é nakaxnúu Xuva kō é nī'i ña ntuví va'á iña ñā ne, kuínti'xe ntíi ntíi ña. ⁴⁹ Kidáā ne, kue'en mí'i ñā'a san tú'un Xuva kō. Kué'en ñā, ntáka'an ñā ni ñā'a san da mí'i ka mí ntaíka ña ñuú sa'a. ⁵⁰ Ntá tsi ña Israeé san ne, ntáka'an ñā ni ñadī'i, ña e dóo va'á ñā'a, ña e dóo ntánuu iní i Xuva ko, ni ñata, ña odo nūú ñuú san. Tsi'í ña diki ña é natēñu nuu ña Pablu ni Bernábee, é nantii ña ña ñuú san. ⁵¹ Ntá tsi Pablu ni Bernábee ne, nakidi ña xáka dī'in ña vata koo é kūtuni ñā'a san é ña vá'a o ni ide ña ni ñā ne, dá kue'én ñā ñuú Iconiu. ⁵² Ntá tsi ña kuínti'xe i sán ne, dōo dīni ña ntoo ña, tsi dóo nuu Espiritū Sántū nima ña.

14

Dá kakā'an ntódo Pablu ni Bernábee ñuú Iconiu

¹Dā xeé Pablu ni Bernábee ñuú Iconiú ne, kúkĩ'ví ña ini ukún ña Israeé ne, eni ntu'u ña kākā'an ntódo ña ni ñā'a san. Dōo vá'ā ó kaka'an ña. Dukuan ne, vānchu'un tĩtĩn ña Israeé ni ñā'a é ña te ña Israeé di, kuínti'xe ña Tó'o ko Jēsuu. ²Ntá tsi iō ñā Israeé é ña ni kuínti'xe ña. Dīvi ñā nateñu núu ña ña é ña te ña Israeé san ne, tsĩ'i ña dikĩ ña é kadā kuenĩ kini ña iña ña kuínti'xe i san. ³Kidāā né, na'ā intóo Pablu ni Bernábee ñuú tsikan ne, ñā ni ū'ví kue'en ña é kākā'an ntódo ña, tsĩ ini ña tsĩ Xuva ko kaxntii ña ñā. Ntāka'an ña é kuān nte vá'ā o dé Xuva ko ni kō. Xuva kō né, ntāda ntaa ña é kākā'an ñā iña ña, tsĩ xe'é ña ntii ñā é kūvi víi ña nuu i e dóo na'nu, e dóo kue'e kuenta kué'e ña. ⁴Ntá tsi ña ntoo ñuu tsikán ne, ñā te dadĩi tsĩ ó ntádē kuenĩ ña; tsi iō ñā ne, ña Israeé ntántikĩn ñā ne, iō ñā ne, pustrú san ntántikĩn ña. ⁵Kidāā ne, ña Israeé san ni ña nguiĩ sán ne, nātee tá'an ña xu'u ña ni ña odo nūu iña ña, é ntukū nuu iní ña nté koo nantō'o ña pustrú san ne, nté koo kue'é xuu ña ña di. ⁶Ntá tsi kútuni Pablu ni Bernábee ne, iñu ña, kue'en ña ñuú Litra ni ñuú Derbe, ñuu é ntáduku ntée ñuú Licaunia. Kué'en ñā ntíkō diñi ñuú san di, ⁷ntaika ña, ntāka'an ntódo ña tú'ún va'á iña Jēsuu.

Dā xe'é xuu ña Pablu ñuú Litra

⁸Ñuú Litrá ne, ítūví uun ñatĩi, ña natĩn dí'in ī. E dúkuān kāa ña nte da káku ña. Nté uun ito ña ni kuvi kaka ña. ⁹Ña sā'á ne, tekú ña é kākā'an Páblu. Pablú ne, ito vá'a vá'a ña ña ne, kūtuni ña tsĩ ñiĩ kue'én ini ña intée ini ña é kūvi ntuvá'a ña. ¹⁰Kidāā ne, un ntĩi tsi kākā'án Pablu ni ña:

—¡Nakuntĩsin! —ka'an ña.

Koó dā kaentíta ntaa ñatĩi san nakuntĩsi ña ne, eni ntu'u ña kaika ña. ¹¹Dā ini ña'a san é kūvi idé Pablu ntavá'a ña ña ne, koó da vañi ñā ntatĩin ña:

—¡É i'a xée úvi ñā'a é uva kō é vē'xí nte e dukún kán ne, vata ntāa ñatĩi ntāa! —ka'an ñā'a san é tū'ún Licaunia ntāka'an ña.

kuínti'xe i. Ka'an ntá'vī ñá, intóo ixu ña ne, dā ntáda ña ña kuenta ntá'a Tó'o kō, ña é intée ini ña.

Dā náxee xtúku Pablu ni Bernábee ñuú Antioquia

²⁴ Kidáā ne, ítā nti'xin ña, ntuvi ña, dá kaniñ ñuú Pisidia, xee ña ñuú Panfilia. ²⁵ Kué'en ña, kūka'an ntódo ña ñuú Pergé ne, dá kué'en ña ñuú Ataliá di. ²⁶ Ikān ñu'ú ña tun ntóo ka'nu, kué'en ña, náxee ña ñuú Antioquia, mí eka ña da táxnū ña kuínti'xe i san ña é vii ñá tsiñu é xe'e Xúva ko ñā. Ne, é kūvi dé ntaa ntí'i ña tsiñu san. ²⁷ Dā ve tsi náxee ña ñuú Antioquiá ne, kāna ña un ntí'ntí ña kuínti'xe i san é na nātaká nuu ña ne, dá ntaa ña ni ña un ntí'nté ó dé Xuva ko ni ñā, nté ó xe'é ña itsi é kuínti'xe ña'a, ña é ña te ña Israeé san di. ²⁸ Kidáā né, dōo na'a intóo ña nī ña kuínti'xe i san.

15

Dā xió junta iña ñá odo nūu iña ña kuínti'xe i ñuú Jerusalem

¹ Ntuvi tsikán ne, xío ñatíi, ña e éka ñuú Judea, xee ña ñuú Antioquiá ne, ikān éni ntu'u ñā ntánañē'e ña ña kuínti'xe i san, ntáka'an ña:

—Tē ntio nto nakáku nto nta'a Xuva kō né, da mií é tē'nte un siin kúñū é ixi nto, vata ó xtúvi Muísee é vii o —ka'an ña.

² Ntá tsi Pablu ni Bernábeé ne, ñá nī xkúntee iní kue'en tsí ña é ntáka'an ñá tsikan. Dukuān ne, ña kuínti'xe i sán ne, nakaxnúu ña Pablu, ni Bernábeé, ni uvi uní ka ení ña, ña kuínti'xe i di, táxnū ña ña é kī'in ñá ñuú Jerusalem, kíkoto ña pustrú san, ni ñata, ña odo nūú iña ña kuínti'xe i san, tsíxe'e ña kuēnta iña i é kāka'an ñá'a san é vii ña.

³ Kué'en ña kuínti'xe i san, kuntéka itsi ña ña. Dā ita ntí'xin ña ñuú Fenicia ni ñuú Samariá ne, ikān ntáa ña ni ñā nté ó kuínti'xe ña é ña te ña Israeé san, é tsoo mii ñā e kuínti'xe dí'na ña ne, eni ntu'u ñā ntántikin ñá Xuva kō. Dā téku ña kuínti'xe i sán ne, dōo díní ña.

⁴ Dā xeé Pablu ni Bernábee ñuú Jerusalem ne, kué'en ñā mí ntoo ña kuínti'xe i san, nī pustrú san, ni ñata, ña

odo nūú iña ñá ne, dōo diní ña dá xee ña. Ikan tsī ntáa ña ni ña un nti'í nté ó dé Xuva ko ni ñā. ⁵ Ntá tsi íó ña fariseu, ña kuínti'xe i, ntáka'an ña tsí da mií é tē'nté kúnū é íxi ña é ña te ña Israeé san, é da mií é káda ntaa ña lei Muísee dí.

⁶ Kidáa né, mii tsī pustrú san ni ñata, ña odo nūú iña ña kuínti'xe i san, náta'ká nuu ña, ntánatíin ña nté koo ka'an ña. ⁷ Dā ku e ví'i ntánatíin ña ne, ná'kuntítsí Pedru, kaka'an ñá ni ñā:

—Ení, é ini nto tsí Xuva kō ne, nté dī'na nakaxnúu ña ko é ká'án u ni ñā'a, ña é ña te ña Israeé san, tú'ún va'á iña Tó'o ko Jēsuu vata koo é kuínti'xe ña ña. ⁸ Xuva kō ini ñá nima ko nté ntaa ne, náñē'e ñá kō tsí intée ini ña é kí'i ña ña'a, ña é ña te ña Israeé san, tsí xe'é ña é kunūu Espiritū Sántū nima ñá vata tsí o dé ña ni ko xo'ō dá kuínti'xe ko ñā. ⁹ Vevíi ne, é ntudadii ña ni kō, tsí Xuva kō ntántoo ña nima ñá dí dā kuínti'xe ña. ¹⁰ Vi'a ve ne, ¿nté kui kakini nteē ntó Xuva kō? Ña kúvi nakuido o ña'a san é kada ntaa ña un nti'í e xkoó ini o e xtúví ñata kō é víi o. Tsí nté ñata kō, nté xo'ō, ñá ni kútíi o káda ntaa o. ¹¹ É ini nto tsí doméni tsi nakáku o nta'a Xuva kō ne, dómēni tsi nakaku ña é ña te ña Israeé san dí tē kuínti'xe ña —ka'án Pedru ni ña.

¹² Kidáa ne, diin diin tsi nakuntoo ña vata koo é kīni vá'a ña é ntáka'an Pablu ni Bernábee, é ntaa ña ni ña un nti'i nuū i e dóo na'nu é edé Xuva ko ni ña é ña te ña Israeé san. ¹³ Dā kúvi ntáa nti'i ña ne, eni ntu'u Sántiau kaká'an ñá ni ñā:

—Kini nto ve é káka'án u ni nto, ēni: ¹⁴ Ntāa Simuun Pedru ní kō nte o dé Xuva kō. Tsi nté dī'na xe'é ña itsi é ni'i ña é ña te ña Israeé san é vā'á nta'a ña, ña é nā'kaxnúu ña é kuvi i'xá ña. ¹⁵ Sá'ā né, vata tsí ó uve na'a nte dí'na dá ka'an ñá ka'án naa Xuva ko:

¹⁶ Da kidáa ne, nti'xi ú,
naxtúví u uun i'xá Davii é víi ñá rei
vata o dé Davii da itúvi ña.

¹⁷ Kidáa ne, un ntíi ntíi ña'a, ña é ña te ña Israeé,
ñá é nakaxnúu ú é kúvi ña iñá ko ne,
díví ñā nantúku ñā kó é kuntikín ñá ko.

18 Sá'a kākā'an Xúva kō;
nté dī'na tá'xi ña kútūnī ko tsí kuan kōo kuvi,
ka'an ñá ka'án naa ña kídaā.

19 'Dukuān ne, ká'ān ú tē ña nateñu núu ō ña é ña te ña Israeé san e xtúvī mii ña é kuinti'xe di'na ña vata koo é kuntikin ñá Xuva kō. 20 Mii tsí é taxnuu o tūtú iña ña, ká'an o ni ñā é ñá ku ká'xi ñá kúnū kiti é intáa ntēé xuva ñā, ña inúu ini ñā ne, ña vii ña é kini kaa ni ñadī'í ne, ñá ká'xi ñá kúnū kiti é ña ni kii ntí'í niñi i, nté niñi ti ña ká'xi ña. Sá'a tsi ká'án ō é vii ña. 21 Tsí ini ña'a é kuān koo vii o nté ntūvi di'na. Tsí dā mí'í ka ñuú iō ñá ntáka'an ntódo lei Muísee, tsí vata dá sábadu ntánakuā'a ña lei san má ūkún ña Israeé san —ka'an Sántiau.

22 Kidāā ne, pustrú san ni ñatā sán, ni ūn ntí'í ntí'í ñá kuinti'xe i sán ne, íntēe iní ña é nakaxnúu ña uvi ña'a ení ña é ki'ín ñá nī Pablu ni Bernábee ñuú Antioquia. Nakaxnúu ña Juda Barsabaa ni Sílā. Ñatí'í sa'á ne, dōó na'nu ña'a ña iña ña kuinti'xe i san. 23 Táxnūu ña tutú di é kī'ín ni'í ña. Kaka'an tutú san:

“Ntí'í é pustrú ntí, ni ñata, ña odo núu, ni ūn ntí'í ntí'í ñá kuinti'xe i ne, taxnúu ntí ntusi iña ení ntí, ña é ña te ña Israeé, ña ntoo ñuú Antioquia, ni ñuú Siria, ni ñuú Cilicia di. 24 Dā vé kutuní ntí tsi iō ña'a, ña ñe'e ñuú mí ntoo nto, ña é nateñu núu ña nto vata koo é nādama nto é ntákuinti'xe nto. Ña tsikán ne, ntáka'an ña tsí da mií é tē'nte kúnū é ixi ntó, da mií é káda ntaa nto lei Muísee. Ntá tsi ña te ntí'í ní taxnúu ntí ña. 25 Dukuān né, un tsi dē kuení ntí é nākaxnúu ntí uvi ña'a ení ntí é taxnúu ntí ña é ki'ín ña ni Bernábee ní Pablu, ení kō, ña dóo kakuinima ko. 26 Dívi ña ne, ñá ni u'vī ni'í ña ntuvi iña ña, é kuān te na kuví ña kuenta iña Tó'lo ko Jesúcristu. 27 Dukuān ne, táxnūu ntí Júda nī Sílā, é ká'an mí ña ni ntō, é nañē'e ñá nto un ntí'í sá'a. 28 Sá'ā xío ntaa iní ntí nī Espíritū Sántū, é ña vá'a ō é nantō'lo ntí nto. Mii tsi nuú i sá'a é kantio é vii nto: 29 Ña ká'xi nto kúnū kiti e xntáa ntēé ña'a xuva ñā; ñá ka'xī ntó niñi ti, nté kiti é ña ni kii vá'a niñi ti. Ñá vii nto é kini kaa ni ñadī'í di. Sá'a tsi é ká'án ntí ni ntō: Te káda

ntaa nto sá'a ne, vá'a koo kuntōo nto”, ka'an ñá ini tutú san.

³⁰ Kidáā né, kī ña, kue'en ña mí táxnūu ña ña ñuú Antioquia. Dā náxee ñá ikān né, kāna ña un ntíí ntíí ña kuínti'xe i san é na nātaká nuu ña é kuē'é ña ña tutú san.

³¹ Dā kúvi nakua'a ña tutú san ne, náku'un dīnī nima ñá, tsi dóo vá'ā ó kaka'an. ³² Júda nī Sílā ne, ña ntáka'án naa Xuva ko dí ne, dōo nátsu'un ka'nu ña nima ñá kuínti'xe i san, ntaxé'e ña ña itsi nté koo víí ña. ³³ Dā kú titín ntuvi ntoo ña ikān ne, ña kuínti'xe i san nátsu'un itsi ña ña, kaka'an ñá ni ñā:

—Va'a vá'a tsi kunú'u nto mí ntoo ení nto, ña táxnūu nto —ka'an ña.

³⁴ Ntá tsi Sílā né, ntio ña é kūkuíí ka ña, kutuvī ñá ñuú Antioquia. Ná ni nū'u kantí'i ña. ³⁵ Pablu ni Bernábee dí ne, kántoo ña ni ñā. Dōo titín ka ña kantóo ña é nakuā'a ña ña'a san, kaka'an ntódo ña tú'ūn Tó'o ko Jēsuu.

Dá kuē'én Pablu, kúka'an ntódo ña e kúvi ūvi íto

³⁶ Dā kú titín ntuvi ne, kaka'an Páblu ni Bernábee:

—Kí'in xtuku ō, kikoto ní'ni o ení kō, ña kuínti'xe i san, da mí'i ká ñuu mí ñe'e o, íxka'an ntódo ō tú'ūn Tó'o ko Jēsuu. Kikoto ntódo ō nté o de ña —ka'an ña.

³⁷ —Kuvi ni —ka'an Bernábee—. Ntá tsi kunteka ō Juan Marcú dí —ka'an ña.

³⁸ —Ñá'ā —ka'án Pablu—. Tsí divi ñā né, tsoo mii ña kō dá ñe'e o ñuú Panfilia. Ná ni de ntaā ñá tsiñu ña —ka'án Pablu.

³⁹ Kidáā ne, naa núu ña ntuvi ñá ne, kī nteé xio tá'an ña. Bernabeé ne, kué'en ña, ntēka ñá Juan Marcú. Ñu'u ña tun ntóo ka'nu, kué'en ña ñuú Chipre. ⁴⁰ Pablú ne, nākáxnúu ña Sílā é kī'in ni'i ña ña. Kué'en ñā, ntuvi ña, da kúvi ka'an ntá'ví ení ña iña ña. Ntáka'an ña é na kūnuu mé'ñu, kūnuu dava Xuva ko ña. ⁴¹ Kidáā ne, ítā ntí'xin ña ñuú Siria ni ñuú Ciliciá ne, ntánatsu'un ka'nu ña nima ñá kuínti'xe i san.

16

Dá kuē'en dádii Timoteu ní Pablu ni Síla

¹ Pablú ne, xée ña ñuú Derbé ne, dá kuē'en ñá ñuú Lистра. Ikān ne, nání'i ña uun ña'a, ña kuínti'xe i, ñá nani Timōteu. Dí'i ñā ne, ña Israeé ne, kakuínti'xe ña Jesuu. Uva ñā ne, ñá te ña Israeé ña, tsí ña griegu. ² Un ntí ntí ñā kuínti'xe i, ña ñuú Lистра, ni ña ñuú Iconiú ne, kaka'an ñá tsi dóo va'á ña'a Timoteu. ³ Ntío Pablu é dadii kí'in ñá ni ñā, ntá tsi dí'na te'nte kúnū é ixi ñá vata koo é ña kadá kuení kini ña Israeé, ñá ntoo mí kí'in ña, tsí ini ntí ntí ñá tsí uva ñā ne, ña griegu. ⁴ Un ntí ntí ñuu mí kaita nti'xin ñá ne, xé'e ñā é kūtuni ení ña, ña kuínti'xe i san, tú'un e táxnūu pustrú san ni ñata, ña odo nūu iña ña kuínti'xe i ñuú Jerusalem, é kākā'an ñá ni ñā nté koo vií ña. ⁵ Dukuān ne, díí díí ka ñā kue'én ini ña'a san kuínti'xe ña Xuva kō. Utén utén kakutitín ña kuínti'xe i.

Dā íni Pablu é kii dito úun ñatí, ña ñuú Macedonia

⁶ Ña ni xé'e Espíritū Sántu ítsi é kí'in ña, kika'an ntódo ña tú'un san ñuú Asia, tsí xio ñuu ntío ña é kí'in ña. Dukuān ne, ñuú Frigia ni ñuú Galacia ita ntí'xin ña ne, ⁷ xée ña díni ñuú Misia. Kidáā ne, ntio ña é kí'in ña nte ñuú Bitinia, ntá tsi Espíritū Sántu sán ne, ña ni ntío xtūku ña é kí'in ñá ikān. ⁸ Dukuān ne, ído ntūú ña ñuú Misia, kúntí ña ñuú Troa, mí kanaxee tún ntódo na'nu. ⁹ Niñu tsikán ne, xée nūu Pablu úun ñatí, ña ñuú Macedonia. Ntitsí ña, kaka'an ña: “Kí'xi kudii nto ñuú ntí, dá xntii ntō ntí”, ka'an ña. ¹⁰ Dá kuān o íni Pablú ne, xío ntí ntí é kí'in ntí ni ña ñuú Macedonia, tsí kútuní ntí tsí mii Xuva ko kākana ña ntí é kí'in ntí, kika'an ntódo ntí nī ña ntoo Macedonia tú'un va'á san.

Dā xéé Pablu ni Síla ñuú Filipu

¹¹ Kidáā ne, ñú'ū ntí tun ntódo ka'nu ñuú Troa, kue'en ntáa ntí ñuu é tuvi mé'ñu ntute ñu'u kán, ñuu é nani Samōtracia. Utén san ne, xéé ntí ñuú Neapoli. ¹² Da kidáā xéé ntí ñuú Filipu, mí ntoo ña vé'xi ñuú Roma. Dívi

ñūu é díí ka ka'nu é un ntíí ntíí ñūu é kāduku ntée ñūú Macedonia. Títín ntuvi intóo ntí ikān. ¹³ Dā xee ntúvi iō dá'na ne, ntíi ntí díñi ñūú san, kue'én nti díñi ntute ka'nu kān mí é dukuān xkoó ka'an ntá'ví ña'a san, kuíni nti. Ikan tsí ñu'ú nti, ntáka'an ntódo ntí ni ñadí'í, ña náataká nuu ikān, tú'ūn va'á iña Jesús. ¹⁴ Uun ña'a, ñá naní Lidiá ne, ñūú Tiatira vé'xi ña. Doo kué'e kadiko ña. Ña sá'á ne, dōo kanuu iní ña Xuva kō. Xuva kō dé vitā ñá nima ñá vata koo é kiní ña é kāká'án Pablú ne, kuínti'xe ña. ¹⁵ Kidáā ítsi ntuté ña ni ūn ntíí ntíí ñavi'i ña ne, kaka'an ñá nī nti:

—Te kadē kuení nto é nuu é ntaā i e kuínti'xe kó Tó'lo ko Jesúcrístú ne, kí'xi nto, kixkúntōo nto nú ví'í kó kān —ka'an ña.

Xē'e kuétsi ña nti é kuntōo nti.

¹⁶ Uun ntuvi ñe'e xtúku nti mí é dukuān xkoó ka'an ntá'ví ña. Dá kue'én nti ítsi kān né, tā'án nti ni ūn ta'nú kuetsi, ta'nú nuu é ña vá'ā nima í ne, dōo kue'é diu'un ní'í tun iña tó'ō tún tsí kanakoto ntodó tun. ¹⁷ Tá'nu sá'á ne, íntikín tun ntí ne, koó da kākachu'u ntāa tún, kaka'án tun:

—Ñatíí sa'á ne, ntáde tsiñu ña kuenta iña Xuva ko, ña e dōo ka'nu ne, ntáka'an ñá ni kō nté koo nakáku o nta'a Xuva kō —ka'án tun.

¹⁸ Títín ntuvi kuan o dé tun, da nté ña ni kutíí ká Pablú nima ña. Kidáā né, xkokōto ña, kaka'an ñá nī é ña vá'ā san é nuu nimá tun:

—Kuenta iña Jesúcrístu, ntíin nimá tun —ka'an ña.

Ne, ura dú'va tsi i ntíí é ña vá'ā san.

¹⁹ Tō'ó tun ne, dā kútuni ña tsí ña tuví ka nté koo ní'í ñá diu'un ne, tīn ña Pablu ní Sílā, íntēka ña ña nta'a ña tsíñu i un tsi nte me'ñú i kān. ²⁰ Ntāda ña ña kuenta ntá'a to'lo, kaka'an ña:

—Ñatíí sa'á ne, ña Israee ñá ne, ntánatēñu nuu ña ña ñūú kō. ²¹ Tsí un ntí'í é vatā xkoó ini ña ñūú ña kān ntánañē'e ñá kō ne, ña kúvi vii o, tsí xo'ō ne, ña ñūú Roma o —ka'an ña.

²² Kidáā ne, un ntíí ntíí ña'a san ínchu'vi ñá ña ne, xé'e tō'ó san ítsi é nantíí ñá ña ne, dā natíí nuu ña ña ntuku.

²³ Un vá'a tsi natíí nuu ña ñá ne, dā tsú'un kutu ña ñá ví'í

utun. Tēe tsiñu ña ña kade kuenta xí'i vi'i útun é kuēnta tsí vií ña vata koo é ña ntii ña. ²⁴ Ña kade kuenta xí'i vi'i útun sán ne, dē ntaa ña é kaka'an tó'ó san ne, tsú'un kutu ñã Pablu ni Síla ūun tsi nte iní i kãn ne, ini útun tsu'un ntido ña dī'ín ña vata koo é ña kaka ña.

²⁵ Dā kú dava ñuú ne, ñu'u Pablu ni Síla, ntáka'an ntâ'ví ña, ntaíta ña nchu'ún Xuva kō ne, ntaíni ntíí ntíí ña ñu'u kutū san. ²⁶ Dā nēni ña dá un vá'a tsi ntii táan. Dá kaníí vi'i utun san kantá nuu. Kidáá né, nākaan míi ūn ntíí ntíí xí'i vi'i utun sán ne, ntii nuu ta'an ntí'i kadena é odō kútu dī'ín ña ñu'u kutū san. ²⁷ Da kidáá ntóto ña kade kuenta xí'i vi'i útun san. Dā kútuni ña tsí kantii ntaa ntí'i xí'i vi'i útun sán ne, ura tsí i táva ña káa ñã é kã'ni mii ña kúñu ñã, tsi é ntíí ntí'i ña ñu'u kutū san, kuíni ña. ²⁸ Ntá tsi Pablú ne, un ntii tsí ka'an ña:

—¡Ñá ku kuān xkoó de ntō! tsí ntí'í ne, i'a ñu'u ntí'i nti —ka'an ña.

²⁹ Kidáá ne, ña kade kuenta xí'i vi'i útun sán ne, íkan ña ñu'ú ne, kaxkainu ña kukí'vi ña iní vi'i utun kãn. Koó da kãní'i ña inchíti ña nú dī'ín Pablu ni Síla. ³⁰ Kidáá ne, nantíi ña ñã vi'i utun sán ne, tsixe'e ña ñã:

—Divi ntō, ¿nté ntu koo vií u é nakáku ú nta'a Xuva kō? —ka'an ña.

³¹ —Kuinti'xe nto Tó'o ko Jesūcrístú ne, nakaku ntó nta'a Xuva ko, ni ūn ntíí ntíí ñavi'i nto di —ka'an ñã ni ñã.

³² Ne, ntáka'an ntódo ña ni ñã tú'ūn va'á iña Xuva kó, ni ūn ntíí ntíí ña ntoo nú vi'i ña kãn di. ³³ Divi tsi nĩnú san ne, ña kade kuenta xí'i vi'i útun sán ne, nākate nuu ña mí ni'i kui'í Pablu ni Síla. Kidáá né, itsi ntute ña, ni ūn ntíí ntíí ñavi'i ña di. ³⁴ Kidáá ne, kúxee ni'i ñã Pablu ni Síla iní vi'i ña kãn né, ikãn xe'é ña é kã'xi ña. Dōo dīnī ña ni ūn ntíí ntíí ñavi'i ña tsi e kuínti'xe ña Xuva ko vē.

³⁵ Dā tuví ne, táxnūu to'ó san mau é kūkoto ná te nantíi ña Pablu ni Síla. ³⁶ Kidáá ne, kaka'an ñã kade kuenta xí'i vi'i útun san:

—É tã'xi to'ó itsi é nantíi ú nto. É kūvi ntii nto ve ne, vá'a o vá'a tsi kuē'en nto —ka'an ña.

³⁷ Ntá tsi Pablú ne, kaka'an ña:

—¿Mí'i ntū? Tsi ntí'í ne, ña ñuú Romá ntí ne, ðivi ñā natíi nuu ña ntí ntuku mé'ñū ña'a san dá vāta xntekú ku've ñā leí san iñá ntí. Dotō tsi tsú'un kuṭu ñā ntí vi'i utun. Vevíi ne, ntio ña é nantii xu'ū ñā ntí. ¡Ñá'ā! Na ki'xi mii ñā, dá nantii ña ntí —ka'an ña.

³⁸ Kidáā né, ntiko kōó maú san, kunú'u na ne, ntaa na ni tō'ó san é kākā'án Pablu. To'ó san ne, dōo u'ví ñā da kútuni ña tsí ña ñuú Roma. ³⁹ Kidáā ne, kué'en ña, kūnaka'nu ña iní Pablu ni Sílā ne, kidáā ne, nantíi ña ña, kaka'an ña:

—Vií nto da xe'e, ntii nto ñuú ntí —ka'an ña.

⁴⁰ Dā ntíi ña vi'i utun sán ne, kúnū'ú ña nú vi'i Lidia. Ikān náataká nuu ña un ntíí ntí ení ña, ña kuínti'xe i sán ne, nāxnuu ka'nu ña iní ña. Da kidáā ntíi ña, kue'en ña.

17

Dā itsú'un ña ñuú Tesalonica

¹ Kué'en Pablu ni Sílā, ita ntí'xin ña ñuú Anfipoli ni ñūú Apolonia, xée ña ñūú Tesalonica, mí tuví xúkūn ña Israee.

² Vata xkoó ini Pablú ne, ñé'e ñā má ūkún kan ntūvi dá iō dá'na. Úni ito ñé'e ña é tiín ña ni ñā'a san, ³ kanañē'e ña ña mí uve na'a Tú'un Xuva kō nte dí'na é da mii é ntō'o Cristu, ña nakaxnúu Xuva kō ne, da mii é ntotō xtuku ña te xi'i ña. Kaka'an ña:

—Ðivi tsi Jēsuu é kākā'án ntí ni ntō né, ðivi ñā é Cristu ñā, ðivi ñā é taxnuu Xuva ko ñā —ka'an ña. ⁴ Iō ñā Israee san ne, kuínti'xe ña é kākā'an Páblu ne, kúdadii ñā nī Pablu ni Sílā. Nā te da dii ñā griegu, ña é ntānuu iní i Xuva ko, ni ñadī'i, ña e dōo na'nu ña'a ne, kuínti'xe ña di. ⁵ Ntá tsi ña Israee, ña é ña ni kuínti'xe i ne, kūne'u iní ña ni ñā. Kidáā né, ide ña é nataká nuu natii kini ntāa, na é dotō tsí ntāñi dú'xen nu â'ví kān. Nataká nuu na ne, dā nakutsú'un na da kaniñ ñūú san. Kidáā ne, ínti'u na nú vi'i ña nani Jāsuun, ntānantuku nā Pablu ni Sílā é ntāda na ña kuenta ntá'a ña tsíñu i. ⁶ Ntá tsi ña ni nani'i na ña. Mii tsi Jāsuun, ni túku ení ña, ña kuínti'xe i san nani'i na. Ntāñū'u na ña,

kue'en ni'i na ña nta'a ña tsíñu i san ne, koó da vāntiñi na ntáka'an na, ntátsi'i kuétsi nā Pablu ni Sílā:

—Ñā sā'á ne, da kaniñ ñūxivi a nta'ka ña, ntánakutsú'un ña ñā'a. Veví ne, un tsi nte í'a xee ñá ve ne, ⁷ Jasuún san ne, xé'e ña vi'i ña é kuntō ña. E ntáde ña sá'a ne, dōo xíi kaa. Ñá te kaiko ñu'u ña rei ñuú Roma, tsí ntáka'an ña é iō túku rei, ñá nani Jēsuu —ka'an na.

⁸ Un ntí ntí ña'a san ni ña tsíñu i san ne, dōo ítsu'un ña da téku ña sá'a. ⁹ Kidáā né, kí'i ña diu'un Jásuun ni ña ntí ni'i ña ne, nangáva ña ñā.

Dā intóo Pablu ni Síla ñūú Berea

¹⁰ Dā kuáa ne, táxnū ña kuínti'xe i san Pablu ni Sílā é na kī'in ñá ñuú Berea. Dā xee ñá ikān ne, kué'en xtūku ña má ūkún ña Israee. ¹¹ Ña Israee, ñá ntoo ñuú Bereá san ne, díi ka vita ini ña é ña ntoo ñuú Tesalonica, tsí nīi kue'én ini ña ntaíni ña Tú'un Xuva kō ne, utén uten nántuku ña mí ūve na'a Tú'un Xuva kō da nté kutuni ñá tē nuu é ntaā i é kāka'an ñá ni ñā. ¹² Dukuan ne, dōo titín ña Israee kuínti'xe ña, nī ña griegú di, tē tií te ñadí'í, kuān te dōo na'nu ña'a ña ne, kuínti'xe ña di. ¹³ Ntá tsi dā kútuni ñá Israee, ñá ntoo ñuú Tesalonica, é kāka'an ntódo xtuku Pablu tú'un Xuva ko ñūú Bereá ne, xée ñā é nakutsu'un xtūku ña ña'a san. ¹⁴ Ntá tsi ña kuínti'xe i sán ne, ura tsí i táxnū ña Pablu é na kī'in ña nu ntute ñu'u kan. Mii tsi Síla ni Timōteu kántoo mii ña ñūú Berea. ¹⁵ Ña ixntéka itsi Pablú ne, kué'en ña ni ñā un tsi nte ñuú Atena. Dā ntíko kōo xtūku ña, kaka'an ñá ni Síla ni Timōteu é na kī'in kantí'i ña, kíkuntóo ña ni Pablu.

Dā itúvi Pablu ñuú Atena

¹⁶ Nii dukuān tuví Pablu ñuú Atena é kantétu ña Síla ni Timōteú ne, dōo dé kuení ña dá ini ña tsí ña ntoo ñuú Atená ne, da mií kue'en tsi sántu ntūvá'a naa iō iña ña. ¹⁷ Dōo kí'in itō ñe'e ña má ūkún kán é natíin ña ni ña Israee san ni ūn ntí ntí ña'a, ña ntánuu iní i Xuva kō. Utén uten ñe'e ña nu â'ví kán dí, kaka'an ñá ni ña ntánataká nuu ikān. ¹⁸ Ikān ne, xío ña'a, ña ntántikín túku nchu'un iña

ñá nani Epīcurú ne, xíō túku ña'a, ña ntántikín nchu'un é nani ēstoicu. Ña sá'á ne, ntáka'an ña:

—¿Neé ntu kani tú'un é kuān nte kaká'an ña? —ka'an ña.

Íō ñá ne, ntáka'an ña:

—Vata tē é tūkú xuva ncho nañe'e ñá kō —ka'an ña.

Tsí Pablú ne, kaka'an ntódo ña tú'un va'á iña Jesúsú ne, kaka'an ñá e ntóto xtuku ña dá xi'i ña. ¹⁹ Kidáā ne, ntánteka ñā Pablu, kue'en ní'i ña ña uun mí nani Areōpagu, mí é dukuān ntánataká nuu ñata ña odo nūu, ntaxé'e ña itsi ña ñuú i san. Tsixe'e ñā Pablu:

—Ká'an kūdii ntó, na kīni nti neé nchu'un xee é vexní'i ntó. ²⁰ Tsí nti'í ne, ñá te kāñe'e dikí nti é kākā'an nto, tsí tuku nchu'un é iní nti. Nañē'e kudii ntó nti nee é kani tú'un é kākā'an nto —ka'an ña.

²¹ Tsí ña ñuú Atena ni ña da xee ntóo ikān né, da mii kuē'en tsi nchó kini ña nee é dā ve kakuvi é natíin ña.

²² Kidáā ne, náakuntísi Pablu mé'ñū ña'a san Areopagu kán ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Divi ntó, ña ñuú Atena, é iní u tsí dōō íō xuva ntó e ntánuu iní nto. ²³ Dā ítā nti'xin ú ñuú nto, kaito dító u nee ntí'i nti'í iña nto e ntánuu iní nto ne, nāni'í ko uun nú naa kan mí ūve na'a kaka'an: “Iña xúva kō, ña e ñá ini o xoo ñá'a”, ka'an. Divi tsi xuva ntó, ña e ñá ini ntó ne, divi Xuva kō é kākā'an u ni ntó vevii.

²⁴ 'Tsí Xuva kō né, dē kú've ñá ñuxiví ni un nti'í é ío. Divi ñā Tó'ō e dukún kan ni ñūxiví a. Ña te ví'i mí de vá'a ña'a tuví ña. ²⁵ Nté ña túvi nee iña é kūvi kué'e o ñā, tsí ña tuví nee iña é kātaan núu ña. Mii ña kāta'xi ña ntuvi iña ko ni tatsin é ta'ni o, ni un nti'í é ío iña ko, xe un xé un ō.

²⁶ 'Uun tsí niñi ko dé kú've Xuva ko un nti'í nti'í o é ntóo o da kani ñūxiví a. Mii ña de kú've ña nté kaa ntuvi kuntoo o ñūxiví a nī mí'i ñūú kuntoo o, xe un xé un ō. ²⁷ Kuān o dé Xuva kō, tsi ntío ña é nantuku o ñā, un nti'í nti'í o, da nté koo é nani'í ko ña. Ntá tsi ña te nté sa ikā tuví ña, ²⁸ tsí divi ña ta'xi ña ntuvi iña ko, nī é kakantá nuu o, nī é tuví ō. Kuān ó uve na'a, kaka'an ñāta ntó, ña de vá'a tutú san, kaka'an ña: “Xo'ō ne, i'xá Xuva ko ō”, ka'an ña. ²⁹ Tē nuu

é ntaā i é i'xá Xuva kō kúvi ō ne, ña kúvi kā'an o é Xuva ko da nēé ka nti'i, tē kaá kuaan, tē kaá ku'i'xín, o xuu e ntáva'a naa ña'a vata ō dé kuení mii ña é vata kaa Xuva kō. ³⁰ Ntuvi di'na ne, dé ka'nu iní Xuva ko ní ña intóo kídaā e kuán o dé ña, tsí ña ni iní ña nté koo vií ña. Ntá tsi veví ne, ntio Xuva kō é nadama ō nima kíni kaa ko. ³¹ Tsi e xtúví Xuva ko ūun ntuvi é xntēkú ku've ñá da kaniñi ñūxivi. Tsí é nakaxnúu ña uun ñatīi, ña é xntēku kú've. É ñni ó xoo ñá'a, tsí nantóto Xuva ko ñā dá xi'i ña —ka'an ña. Dukuan ō ka'án Pablu ni ña.

³² Dā téku ña'a san é kāka'án Pablu é ntóto xtuku uun ña'a é xi'i ñá ne, iō ña ntáxkuntée ña ña. Iō ñá ne, ntáka'an ña:

—Dá nte ūun ká tuku ntuvi ka'an ntó ni ntí sá'a —ka'an ña.

³³ Kidáā né, kīi Pablu, kué'en ña. ³⁴ Iō ñá ne, kantikín ñá Pablú ne, kuínti'xe ña é kāka'an ña. Uun ña'a ñā ne, Dionisiu nání ña; tsiñu ña Areopagu. Uun ñadī'í, ña nani Dāmarí di ne, ió ka tuku ña'a kuínti'xe i di.

18

Dā itúvi Pablu ñuú Corintu

¹ Kidáā né, ntíi Pablu ñuú Atena, kué'en ña ñuú Corintu.

² Ikān nání'i ña uun ñatīi, ñá Israee, ñá nani Āquila. Ñuu é nanī Pontu vé'xi ña. Vata e ná'a xee ña, ntuvi ñá ñadi'í ña, ñá nani Prīsila. Tsí e ntíi ña ñuú Italia da nakunú rei Claudiu ún ntíi ntíi ña Israee san ñuú Roma. Kué'ēn Pablu, kúkoto ni'ni ña ña ne, ³ ikan tsi katúvi ña ni ñā. Dadīi tsi de vá'a ña vi'i doo, tsí divi tsi tsiñu ini ñá di. ⁴ Vatā dá iō dá'na ne, kañe'é Pablu má ūkún kan, kanañe'e ña ña Israee san ní ña é ña te ña Israee san di nté koo kuinti'xe ña Tó'o ko Jesūcristu.

⁵ Dā xee Síla ni Timōteu, é vē'xí ña ñuú Macedoniá ne, nguentúvi kaka'an ntódo Pablu tú'ūn va'á san, kaka'an ñá ní ña Israee san tsí Jesuú ne, divi ñā é Cristu, ñá nakaxnúu Xuva kō. ⁶ Ña Israee san ne, naa núu ña ni ñā ne, dōó kini ka'an ñá ni ñā. Dukuān ne, Pablú ne, nākidi ña doo ña vata

koo é kué'é ña kuenta é ñā te vá'a ō ntáde ña. Kaka'an ñá ni ñā:

—Kuenta iña mii nto ve te ña ní'li nto é vā'á nta'a Xuva kō. Xu'ú ne, ña túvi kuétsi ko, tsí é kākā'án u ni ntō. Vi'a ve ne, xio ñuú kí'ín u, kíkā'an ntódo ú ni tūku ña'a, ña é ña te ña Israee —ka'an ña.

⁷ Kidáa ne, ntīi ña má ūkún kān, kué'en ña má vi'í ñá nanī Justo, ña dóo kanuu iní i Xuva kō. Etsin tsi mí ntitsi xúkūn san tuví vi'í ña. ⁸ Ña odo nūu ini ukun, ñá nanī Crispú ne, kuīnti'xe ña Tó'lo ko Jesūcristu ni ún ntíí ntíí ñavi'i ña. Ñá te da dīi ña'a, ña ñuú Corintú dī, dā téku ña é kākā'án Pablú ne, kuīnti'xe ña ne, itsi ntute ña. ⁹ Uun niñú ne, vata tsi tē ini Pablu é kākā'an Xúva ko ni ñā:

—Ñá ku u'vī o é kā'an ntódon. Kuan tsī koo ka'an vātā ó den, ¹⁰ tsí xu'ú kunuu mé'ñū ú o. Xōxó kuvi víi i ni o, tsi dóo iō ñá'a ko ñuú sa'a —ka'an Xúva ko ni ñā. ¹¹ Kidáa ne, uun kuia nte dáva kátúvi ña ñuú Corintu, nakuá'a ña ña'a san tú'un Xuva kō.

¹² Ntúvi tsikán ne, dā inúu ñá nani Gāliuun, de kú'vē ñá ñuú Acayá ne, nātaká nuu ña Israee san ne, tīn ña Pablu, kue'en ní'li ña ña nta'a ña tsíñu i ne, ¹³ ikān tsí'í kuétsi ña ña, ntáka'an ña:

—Ñatíi sa'á ne, kanañē'e ñá ña'a é kūnuu ini ñá Xuva kō, ntá tsi ña te vatā ó kaka'an leí san. Dōo xíi kaa é vīi o é kākā'an ña —ka'an ña.

¹⁴ Dā vata kani ntú'u Pablu ká'an ñá ne, di'na ña tsiñu ka'nu i Galiuún san kaka'an ñá nī ña Israee san:

—Tē dí dóo xii kaa nti'xé nuu i é kanañē'e ña ne, kiní u é ntátsi'í kuétsi nto, ¿nté kui ña'a? ¹⁵ Ntá tsi ntō'ó ne, kūdii kuénta iña lei míi nto ntánāa núu nto. Mii nto kadā kú'vē ntó ve. Ñá te xū'u é kāduku ntée ú sá'a —ka'an ñá ni ñā.

¹⁶ Kidáa ne, kīi ñu'u ña ña kí'í kán ne, ¹⁷ ña ntáñī ntée kán ne, ntāva ntodó ña ñá odo nūu iña úkūn, ñá nani Sōstené ne, ikan tsī é'ni díin ña ña nuu ña tsíñu i san. Ntá tsi Galiuún san ne, ña ni íde ña kuenta.

Dā ntíko kōo Pablu ñuú Antioquiá ne, kué'en ña kūka'an ntódo ña é kuvi ūni íto

¹⁸ Pablú ne, na'ā itúvi ña ñuú Corintu. Kidáā ne, kaka'an ñá ni ēní ña ña kuínti'xe i san é nū'u xtúku ña ñuú Siria. Kántēká ña Prisila ni xí ña Aquila, ku'é en ña. Di'na dá ntáka ña ñuú Cencreá ne, kūntíí tdu'u díkí Pablu váta koo é kue'e ña kuenta tsí xe'é ña xu'u ña ni Xuva kō. ¹⁹ Kidáā ne, ñú'u ña tun ntōó ka'nu, xee ñá ñuú Efesú ne, ikān kantóo mii Prīsila ni Áquila. Pablú ne, di'na dá ntaka ña ne, ku'é en ñā má ūkún kān é kā'an ñá nī ña Israee. ²⁰ Ña Israee san ne, ntáka'an ña:

—Vií nto da xe'e, kutuvī ká nto nī nti —ka'an ña.

Ntá tsi ña ni ntío Pablu. ²¹ Dā ntáka ña ne, kaka'an ña:

—Da mií é kantio é kutūví u ñuú Jerusaleen é kūvi viko.

Te Xuva kō ntio ñá ne, nti'xi xtuku ú, ntixkoto ni'ni ú nto —ka'an ña.

Kidáā ne, nákunūu ña tun ntōó ka'nu da ntáka ña ñuú Efesu, ku'é en ña. ²² Dā xee ñá ñuú Cesareá ne, di'na ñuú Jerusaleen ita ntí'xin ña é kā'an ñá ntiusi ni ña kuínti'xe i sán ne, da kidáā ntíi ña, kue'en ña ñuú Antioquia. ²³ Dā kú titín ntuvi itúvi ña ikān né, eni ntu'ū xtuku ña ika ña. Ítā nti'xin xtuku ña ñuú Galacia ni ñuú Frigia é xntíi ña ña kuínti'xe Xuva ko, nātsu'un ka'nu ña iní ña.

Dá kakā'an ntódo Apolo ñuú Efesu

²⁴ Ntuvi tsikán ne, xée uun ñatíi, ñá nani Āpolo, ñuú Efesu. Ñuú Alejandria vé'xi ña, ntá tsi ña Israee ña. Ña sá'á ne, dōo vá'ā ó kaka'an ña, kaka'an ntódo ña; dōo ini ña tú'un Xuva kō é ūve na'a nte dí'na. ²⁵ Dōo ini ñá nchu'un Xúva kō di. Níi kue'én ini ña kaka'an ntódo ña ne, nuu é ntaā í un nti'í é kākā'an ñá iña Jesús, kuān te mii tsi é nakutsi ntute Juan Bautista ini ña. ²⁶ Ñá te kau'vī ña, kaka'an ntódo ña ini ukún ña Israee san. Dā téku Prisila ni Áquila é kākā'an ñá ne, kāna xio ña ña ne, náñē'é ka ñá ña iña Xuva ko. ²⁷ Apoló ne, ntio ña é kī'in ñá ñuú Acáya. Xíō ntaa iní ña kuínti'xe i san. Táxnūu ña tutú nta'a ña kuínti'xe i, ña ntoo ñuú Acaya, na vā'á koo nakuetu ña Apoló san tē xee ña ikan. Dā xee ñá ñuú Acayá ne, dōo

kue'e xntíi ña ña kuínti'xe i Jesuu, tsí dóo vá'ā o dé Xuva ko ni ñā. ²⁸ Tsí Apoló ne, dōó ini ña nté koo ka'an ñá nī ña Israeé san mé'ñū ña'a san, kanañē'e ñá ña tsí nuu é ntāa ntí'xe i tsí Jesuú ne, ñi ñā é Cristú, ñi ñā é nakaxnúu Xuva ko ñā é kodo nuū ñá, vatā ó uve na'a tú'un Xuva kō nte dí'na.

19

Dā itúvi Pablu ñuú Efesu

¹ Nñi dukuān tuví Apolo ñuú Corintú ne, kué'ēn Pablu, ita ntí'xin ña itsí rki uku kan, xée ña ñuú Efesu. Ikān nání'i ña títin kudii ña kuínti'xe i san. ² Pablú ne, kaka'an ñá ni ña, katsixe'e ña ñā:

—¿Inúu ntu Espíritū Sántū nima nto da kuínti'xe nto?
—ka'an ña.

—Á te ña'a. Ntē vata kiní nti xoo é Espíritū Sántū —
ka'an ña.

³ Kidáā né, katsixe'e xtuku Pablu:

—¿Neé ntu nchu'un e íni nto dá itsi ntute nto? —ka'an ña.

—Nchu'un é kākā'an Juaan Baútista —ka'an ña.

⁴ Pablú ne, kaka'an ña:

—Tsí Juaán ne, nákutsi ntūte ña ña'a vata koo é kué'é ña kuenta é nādama ña nima kīni kaa ña. Ntá tsi Juaán ne, kaka'an ñá te kuínti'xe ko uun ña'a, ña é dā ve vé'xi. Ña tsikán ne, e xée ñā. Jesuu nani ña —ka'an ña.

⁵ Dā téku ña'a san é kākā'an ñá ne, itsi ntute xtuku ña, ntákaku ni'i ña Tó'o ko Jēsuu. ⁶ Kidáā né, dā xntékú Pablu ntá'a ña ñi ñá ne, ínūu Espíritū Sántū nima ñá ne, eni ntu'u ñā ntákā'an ñá tuku tú'un e ñá ini ñá ne, ntákā'an ñá tú'un é xe'é Xuva ko ñā. ⁷ É un nti'i ñā ne, iō ñá te ūxuvi ñá'a ña.

⁸ Uní xóo ñe'é Pablu má ūkún ña Israee. Ñá ni u'vī kue'en ña é kākā'an ña. Kaka'an ntódo ña, kaka'an ña tsí Xuva kō né, ñi ñā é kadē kú'vē ña. Kaka'an ñá ni ñā é vá'á vata koo é kuínti'xe ña Tó'o ko Jēsuu. ⁹ Ntá tsi iō ñá ne, dōó

ka'xi nima ña. Ña ni ntío ña kuínti'xe ña ña. Ntáka'an xení ña iña tú'ūn va'á san. Kidáā ne, xio kue'én Pablu, tsóo mii ña ña ne, kántēka ña ña kuínti'xe i san, kue'en ni'i ña ña nú vi'í skuela mí nakuā'a ñá nani Tīranú ne, ikān natfín ña ni ña utén uten. ¹⁰ Uvi kuíā é kuān o dé ña. Dukuān ne, un ntíí ntíí ña'a, ña ntoo da kanií ñūú Asia, tē ña Israeé, tē ña é ña te ña Israeé ne, tēkú ña tú'ūn Tó'o ko Jēsuu. ¹¹ Xuva kō ne, xé'e ñā é kūvi vií Pablu nuu i e dóo na'nu é nté uun ito vata kiní ña'a é kuān koo kúvi. ¹² Ntāñe'e ni'i ña'á san da nēé ka doo é tīin nta'ā Pablu, te doo dúkūn, o tē doo núu ne, ntáxé'e ña ña nchokuví san ne, ntuvá'a ña. Ntīi ntí'í é ña vá'a é ñū'u nima ñá ña.

¹³ Ntuvi tsikán ne, iō ñá Israeé é ntaíka ña, ntánatava ña é ña vá'a é ñū'u nima ñá'a san. Ntákaku ni'i ña Tó'o ko Jēsuu dá natavá ñá ne, ntáka'an ña:

—Kuenta iña Jēsuu, ña é kāka'an ntódo Pablu iña i, ka'án u ni o: ¡Ntíin nima ña! —ka'an ña.

¹⁴ Du'va o dé u'xe éni, i'xá dutu ñá odo núu iña ñá Israeé, ñá nani Ēseva. ¹⁵ Uun ntuvi ne, nantíko kō é ña vá'a san:

—Xu'ú ne, iní u xoo e Jēsuu. Iní u xoo é Pablú ña. Ntá tsi nto'ó ne, ¿xóo ntu ña'a nto? —ka'an.

¹⁶ Kidáā ne, kūdiin ñá ñū'u é ña vá'a san nima í, ntāva ntodó ña ñatíí, ña u'xe ñá'a san. Kūvi dé e ña vá'a sán ni ña ni'i kuí'í ñá ne, koó dā ntántíí ña kíí ña nú vi'í ñā. ¹⁷ Un ntíí ntíí ña'a, ña ntoo ñūú Efesú, tē ña Israeé, tē ña é ña te ña Israeé ne, kūtuni ñá nte o kúvi ne, dōo u'ví ña ne, dōo vá'a ka'an ñá iña Tó'o ko Jēsuu.

¹⁸ Ñá te da ñā ña kuínti'xe i xee ña é nāna'ma ña kuétsi ña mé'ñū ña'a san. ¹⁹ Ñá te da ñā ñá tātán xee ñá ña. Xee ní'i ña tutu é ntánakoto ntodó ña. Kidáā né, ē'mi ña tutú san mé'ñū ña'a san. Kántē'ví tutú san nté kaa xee tá'an xá'vi í ne, ínūu á'vi te ūvi díko u'xi miil diu'un kuí'xin. ²⁰ Dukuān ne, ñá te da ñā ña'a kuínti'xe ña tú'un Xuva kō, tsi kútuni ña tsí Xuva kō né, dōó iō ntíí tū'ún ña.

²¹ Rkontúví dá ita ntí'xin sá'ā ne, kaka'án Pablu é kī'ín ña, kíkoto ni'ní ña ña ntoo ñūú Macedonia ni ñá ntoo ñūú Acaya nté o de ña ne, dá kī'ín ña un tsi nte ñūú Jerusaleen.

—Tē ntáka ú ñuú Jerusaleén ne, kuétsi é kǎ'ín u ñuú Roma —ka'an ña.

²² Kidáā ne, táxnūu ña uvi ña'a, ña é xntii ñā, ñá nani Timōteu ni Rastú ne, odo nuū ñá, kue'en ña ñuú Macedonia. Nii dukuān kúkuuí ka Pablu itúvi ña ñuú Asia.

Dā itsu'un ña ñuú Efesu

²³ Ntuvi tsikán ne, kuvi du'xen kuēnta iña tú'ūn va'á iña Jéssu. ²⁴ Tsí uun ñatii, ñá nani Dēmetriú ne, kāá kuí'xín kade tsiñu ni'i ña, kantavá'a naa ña xúkun kuétsi vata ntāa xúkūn santu é nanī Diana. Titín ña'a ntāde tsiñu ni'i ñā ne, kué'ē diu'un ntáni'i ña. ²⁵ Demetriú ne, kāna ña ña ntāde tsiñu ni'i ña ni un ntí'i ñā'a, ña ntāde tsiñu sá'a. Nātaká nuu ña ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Divi ntō ne, ini ntó tsi dóo va'á ntuvi iña ko é ntāde o tsiñu sā'a. ²⁶ Ntá tsi é kūtuni nto tsí kaika uun ñatii, ñá nanī Pablu, kaká'an ntódo ña, kaka'an ñá tsi santu é ntavá'a nāá ña'a ne, ñá tē nuu é ntaa ī é Xuva kō. Ne, kūvi idé ña e dóo titín ña'a kuínti'xe ña é kāka'an ña. Ná te da mii tsi ñuū ko, tsí da kaniñ ñuú Asia. ²⁷ Sá'ā né, dōo xii kaa; tē ña'á ne, ntí'i tsiñu kō. Ná te da mii tsi tsiñu kō dí, tsí dí'i kō Dianá dí ne, ñá kuiko ñu'ū ká ña'a xúkun ñā. Tsí dí'i kō né, dōó ka'nu ña'a ña. Da kaniñ ñuú Asiá ne, da kaniñ ñuxivi ntaíko ñu'u ñā'a san ña —ka'an ña.

²⁸ Dā téku ña'a san é kāka'an ñá ne, dōo kúdiin ña. Un tsi vāntiñi ña ntákachu'u ña, ntáka'an ña:

—jDōo ka'nu dí'i kō Diana, tó'o ñuú Efesu! —ka'an ña.

²⁹ Kidáā né, tññ ña uvi ña'a, ña ñuú Macedonia, ña íka dadñi nī Pablu, ñá nanī Gayu ni Áristarcú ne, ntaíñu'u kaduun ña ña ini nto'o mí nátaká nuu ña'a. ³⁰ Pablú ne, ntio ña é kǎ'vi ña dí é kǎ'an ñá ni ñā'a san, ntá tsi ña ni ntío ña kuínti'xe i san é kǎ'vi ña. ³¹ Uun ña'a ña va'a tiin ni'i ña, ña odo nūu ñuú Asia dí ne, táxnūu ña tutú nta'a Pablu é ña ku kǎ'vi ña íkān. ³² Un tsi vāntiñi ñá'a san, ntákachu'u ña ne, é tūku ne tūku nuu i ntáka'an ña. Dōo titín ña ne, ntē ñá ini ña nee tsíñu nátaká nuu ña. ³³ Kidáā ne, ña Israeé san tsí'i ntido ñá uun ña'a, ñá nani Alējandru, é na kǎ'an ntódo ña ni ñā'a san. Alejandrú san ne, kade ña nta'a ña é

diin diin tsi na kuntōo ña'a san, tsí ntio ña nada'an ñā ñā Israeé san. ³⁴ Ntá tsi dā kútuni ñá'a san tsí Alejandrú ne, ñā Israeé ñá ne, koó da vāntiñi ñā ntákachu'u ñā. Úvi ūra ntákachu'u ñā, ntáka'an ñā:

—¡Dōo ka'nu dǎ'i kō Diana, tó'o ñūú Efesu! —ka'an ñā.

³⁵ Kidáā né, kūvi dé strivanu, intóo kadin ñá'a san. Ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Ō ñá ñūú Efesu, kini nto é ká'án nti ni ntō. Ini ntíí ntíí ña'a tsí ñuu ko Éfesú ne, kaduku ntée ñuu ko é vii ó cuenta xúkun iña dǎ'i kó Diana, ñā é dóo ka'nu, é vii ó cuenta sántu ñā é kō'xó e dukún kán. ³⁶ Xōxó kuvi ka'an i te ñá'a. Dukuān né, diin diin tsi kuntōo nto. Di'na kada kuení nto nté koo vii nto. ³⁷ Tsí ñatíí sá'a, ñā é vēxní'i ntō ne, ñá ni ká'an kíni ñā iña dǎ'i ko. ³⁸ Tē nee iña é tsí'i kuétsi Demetriu ni ñā ntáde tsiñu ni'i ñā ne, kantíí vi'i me'ñú kán; ntoo ñā ntáxntékú kú've. Na kǎ'ín ka ñā, kika'an ñá nī ñā tsiñu i te nēé nuu i tsí'i kuétsi ta'an ñā. ³⁹ Tē neé ka tuku nuu i é ntio nto ka'an ntó ne, kuvi ka'an nto dá kōo junta. ⁴⁰ Tsi dóo ió cuenta te kūdiin ñā tsiñu ka'nu i ñūú Roma é kuān ó de ō. Tsí du'xen iña ñā tsiñu ka'nu i ntáde ō vevii, kuíní ñā. ¿Néé ntu ka'an o ni ñā te tsixe'e ñā kō nté kui vāntiñi ntu o ntóo ō i'a? —ka'an ñā. ⁴¹ Dā kúvi ka'an ñá ne, nantáka ñā ñā'a san, kunú'u ñā.

20

Dā itúvi Pablu ñūú Macedonia ni ñūú Grecia

¹ Dā intóo kadin ña'a sán e dóo itsu'un ñā ne, Pablú ne, kāna ñā ñā kuínti'xe i san é kuē'e ñā ñā itsi. Kidáā né, nānume ta'an ñā ne, dā ntíí ñā, kue'en ñā ñūú Macedonia.

² Dā mí'i ká ñuu mí kaika ñā ne, dōo kaka'an ñá ni ñā'a san vata koo é kíi nima ñā. Kidáā ne, xée ñā ñūú Grecia.

³ Uni xóo katúvi ñā ikān. Kidáā né, ntio ñā é ku'un ñā tun ntóo ka'nu é nū'u ñá ñūú Síria dá kútuni ñā tsí ntántukū nuu iní ñā Israeé san. Dukuān ne, ntíko koō ñá itsi ñūú Macedonia, kunú'u ñā. ⁴ Títín kudii ña'a kue'en ni'i ñá dǎ. Kue'en ní'i ñā Sopater, i'xá Piru, ñā ñūú Berea; ni Arīstarcu ni Ségundu, ñā ñūú Tesalonica; nī Gáyu, ñā ñūú

Derbe; ni Timōteu; ni Tīquicu ni Trófimū, ña ñuú Asia.
⁵ Odo nuū ñá, kue'en ña ñuú Troa ne, ikān intétu ña ntī.
⁶ Ntī'í ne, dā inú kava viko é ntaé'xi ña tañú'u dukuān ne,
 ntīi ntí ñuú Filipu. Nū'ū ntí tun ntōo, kué'en ntī. Dā kúvi
 ū'un ntúvi ne, xéé ntī, nāni'i ta'an ntí ña ñuú Troa. Ikān
 ne, uun vité intóo ntī.

Dā itúvi Pablu ñuú Troa

⁷ Kuaá sabadu nátaská nuu ntīi ntīi ntī é nakatsin dava
 ntí tañú'u, vatā o dé kú've Tó'o ko Jesūcristu. Pablú ne,
 kuan tsí ó kaka'an ntódo ká ña dá ku davā ñuu, tsí ntaka
 ñá tevāa san. ⁸ Kué'e ñū'u kaí'xi iní vi'i nínu kān mí nátaská
 nuu ntī. ⁹ Uun natīi, ná nani Eūticu ne, ntéku na ventana
 kan. Dā dóo na'a kaka'án Pablú ne, xéé nā ma'na ne, uun
 ito tsi kídí na. Kidāā ne, kó'xo na un tsi nte ñú'u kān. Tsí
 vi'i sán ne, úni odo ntī'i ta'an. Dā ínaki'í ña na ne, e xí'i
 nā. ¹⁰ Pablú ne, nūu ña mí tuví na ne, katavi ntódo ña na,
 nánume ña na ne, kaka'an ñá ni ñā'a san:

—Ñá ku dē kuení nto. ¡Kantíto na! —ka'an ña.

¹¹ Kidāā ne, kúxēe xtúku Pablu má vi'i nínu kān ne, dā
 náksin dava ña tañú'ū san, da e'xí ña ne, dá kakā'an
 ntódo xtuku ña un tsi da nté tuvi. Da kidāā ntáka ña,
 kunú'u ña. ¹² Ña'a sán ne, kunu'u ní'i ña natíi san,
 ntūka'nu iní ña tsí kantíto na.

Dā ntáka ña ñuú Troa, kué'en ña ñuú Miletu

¹³ Ntī'í ne, odo nuú ntī, naku'ún ntī tun ntōo, ñé'e ntí
 ñuú Asuun. Pablú ne, dī'ín ña kaika ña. Nakunúu ña tun
 ntóo san té xee ña, ká'an ña. ¹⁴ Nāni'i ta'án ntī ña ñuú
 Asuún ne, ikān nakú'un dadīi ntí ni ña tun ntóo san, dá
 kué'én ntī ni ña ñuú Mitilene. ¹⁵ Tévaá san ntīi ntí, kue'én
 ntī, ído ntúu ntī ñuú Quio. Tévaá xtuku ne, xéé ntí ñuú
 Samu. Íntōo da'na ntí ñuú Trogiliu ne, dá tevāa xéé ntī
 ñuú Miletu. ¹⁶ Ntio Pablu é kuído ntúu ña ñuú Efesu vata
 koo é ña kukuí ña ñuu Ásiā, tsí ntio ña é kantí'i xee ña ñuú
 Jerusaleen, vata koo é kutuvi ñá te kúvi viko é kaka'an ñá
 Israe é viko é kanakué'e ña sintiá'vi iña é tātā.

Dá kakā'an ntódo Pablu ni ñátā, ña ñuú Efesu

¹⁷ Dā xeé ntī ñuú Miletú ne, taxnūú Pablu tú'ūn é kī'xi ntīí ntīí ñata, ña odo nūú iña ña kuínti'xe i ñuú Efesu. ¹⁸ Dā xee ñátā sán ne, kaka'án Pablu ni ña:

—Íni nto nté ō dé u é tuví u ni ntō nté ntūvi dá xee ú ñuu Ásia ā. ¹⁹ Tsí kuenta iña Xúva kō kade tsiñu u. Ná te kā'nu ncho víi u. Íni nto nté kaa ntute nūú ko étī ú kuenta iña ntó ne, nté ō ntó'o kó nta'a ña Israeé san dā ntúku nuu iní ña nté koo víi ña nī ko. ²⁰ Ná te ni dē vīni u é kā'án u ni ntō nee ntí'i ntí'i é kántio é kūtuni nto. Tsí kanakuā'á u nto mé'ñū ña'a ne, nú vi'i mii nto nakuā'á u nto di. ²¹ Dadī tsi kaka'án u ni ñā'a, te ñá Israee, te ña é ña te ña Israee ñá ne, na xtuvī mii ña é kīni kaá ne, na víi ña é vā'a. Kaka'án u ni ña te kuínti'xe ña Tó'o ko Jesūcristu. ²² Vī'a ve ne, da miī é kī'fn u ñuú Jerusaleen, kaká'an Espíritū Sántu nī ko. Ntē ñá iní u nté koo kuvi ko íkan tē xee u. ²³ Dīvi tsí é dā mí'i ká ñuú kañe'é u ne, kata'xi Espíritū Sántū é kūtuní ko tsí da miī é ntō'o kó, da miī é xnuu kutu ñā kó vi'i utun te xeé u ñuú Jerusaleen. ²⁴ Ntá tsi ñā té ini kuān té kuví u, te kāda ntáa ú tsiñu e tá'xi Tó'o ko Jēsuu é víi u: dīvi tsi tsiñu ko é kaka'an ntódo u tú'ūn va'á iña Xuva ko e dóo kakuinima ñá kō.

²⁵ Dīvi ntō ne, é kaka'an ntódo ú ni nto iña Xuva ko, nté koo kuntoo o ntā'a ñá ne, iní u tsí ña kiní ka nto kó ñuxiví a. ²⁶ Dukuān ne, kini vá'a nto é kaka'án u ni ntō, tsí nté uun nto ña kuvi ká'an nto te ña ni de ntáa ú iña nto. ²⁷ Tsí ña te ni dé vīni kue'én u é kā'án u ni ntō é un ntí'í é kaka'án Xúva kō. ²⁸ Kuenta tsí víi ntō kúñu nto ni ūn ntīí ntīí ña kuínti'xe i san é tá'xi Espíritū Sántū é dīvi nto kodo nuū ntó iña ña. Víi nto vatā ó de paxtu é kade ña kuenta á le'ntu ña. Kuenta tsí víi nto un ntīí ntīí ña kuínti'xe i Tó'o kō san, tsí ñiñi míi ña étī ña kuenta iña ña dá xi'i ña. ²⁹ Iní u tsí rkontuvi dá ntaka ú ne, ki'xi ña'a é nakutsu'un ña nto, vata tsí ó de xteé, kiti diin, é ña te kántuntā'ví ini tí a le'ntú san. ³⁰ Iō ñā'a iña ntó di ne, kuān koo víi ña di. Tsí ka'an ñá dovette é ntio ña é kintikīn ña kuínti'xe i sán ña. ³¹ Kuenta tsí víi nto é ña kani nta'ví ña nto. Ná ku kúnáa iní ntó tsí xu'ú ne, uni kuía katúvi u, nakuá'a ú nto nte

ntúvi nte níñu ne, ñá te un siin ntute nūú ko éti ú kuenta iña ntó xe un xé un ntō.

³² 'Vi'a ve né, kuntoo ni'i nto Xuva kō. Kuntoo ni'i nto tū'un va'á san é kākā'an ñá dī. Tsi dóo kaidiá'vi tú'un Xuva kō é kūtú've nto, vata koo é nī'i nto é vā'a é kāduku ntée i'xá Xuva kō, vata koo é dadii kuve ta'an nto ni ūn ntíí ntī ña é nakaxnúu Xuva kō é kūvi i'xá mii ñā. ³³ Xu'ú ne, ñá tē ni ntío ko nee iña, ō diu'ún ne, ō doo vá'a iña ñā'a. ³⁴ Ini nto tsí mií ú dé tsiñu ú vata koo é nī'í ko nee iña é ntio kó, nee iña é ntio ña ntīi ni'í ú dī. ³⁵ Dukan tsí o dé u vata koo é nañē'é u nto nté koo víi nto. Tsi te kuan kō ne, kúvi xntii o ta'an kō nee é kataan núu ña. Tsi naka'an ko tū'un é kākā'an Tó'o ko Jēsuú ne: “Díí díí ka dīnī ña kaxe'é san é ña kanakí'i san”, ka'an ña. —Sá'ā ka'án Pablu ni ña.

³⁶ Dā kúvi ka'an ñá ne, ínchiti ñā, kaka'an ntā'ví ña ni ñatā san. ³⁷ Ēku ntíí ntīi ña. Kidāā né, nanume ta'an ña nī Pablu, e'xí ña xu'u ña. ³⁸ Dōo u'vi kúvi ña tsí kaka'an ña tsí ña kiní ka ña ña. Kidāā ne, kue'en ní'i ñā Pablu un tsi nte mi túvi tun ntōó san.

21

Dá kuē'én Pablu ñuú Jerusaleen

¹ Dā tsóo mii tā'an ntí ni ñatā, ña ñuú Efesú san ne, nakú'ūn ntí iní tun ntōó san é kí'ín ntí. Kue'en ntāa ntí ñuú é nanī Koo. Uun ká tuku ntuvi xeé ntí ñuú Ródā ne, da xeé ntí ñuú Patara. ² Ikān nání'í ntí uun tun ntōó é kí'ín ñuú Fenicia. Nū'ū ntí tun ntōó san, kue'én ntí. ³ Dā kúí ditó ntí ñuú Chipré ne, ido ntūú ntí diñi datsin ntí ne, dá kuē'én ka ntí ñuú Siria. Dā xeé ntí ñuú Tirú ne, ikān itúvi da'na tun ntōó san vata koo é natavā ña xídō san. ⁴ Ikān nání'í ntí ña kuínti'xe i Jesuú ne, dadii intóo ntí ni ña ūun vite. Un ntíí ntīi ñá ntáka'an ñá nī Pablu:

—Ñá ku ñe'e ntó ñuú Jerusaleen —ka'an ña.

Tsi é xe'e Espíritū Sántū san kútuni ña te dóo nto'o Pablu te kí'ín ñá ikān. ⁵ Ntá tsi da xee tá'an ntuvi ne, ntīi ntí, kue'én ntí. Íntēka itsi un ntíí ntīi ñā'a sán ntí ni ñadi'í ñá ni i'xá ñá, íntēka ña ntí nte díñi ñuú kan. Dā xeé ntí

ni ña diñi ntute ñu'u kãn ne, ntánchitī ntí, ntáka'an ntâ'ví ntí. ⁶ Kidáã né, nānume ta'an ntí ni ñā. Dā náku'ún nti iní tun ntōó san ne, kúnū'ú ñā'a san.

⁷ Ntīi ntí ñuú Tiru, kué'en ntí ñuú Tolemaida. Ikãn ixkoto ní'ni nti ení kō, ña kuínti'xe i san. Uun ñuú kantōó ntí ni ñā. ⁸ Dā tevāá ne, ntīi ntí, kue'én nti ñuú Cesarea. Ikãn ñe'é nti nú vi'i Fēlipe, ña kaka'an ntódo tú'ūn va'á san. Divi ñā é nakaxnúu ña da nakaxnúu ña u'xe ñá'a, ña é xntīi san. ⁹ Ió kimi dióko ñā, ta'nú ña ni tánta'a, ta'nu ntáka'an náa Xuva ko. ¹⁰ Dā kú títin ntuvi ntoo ntí ikãn ne, xée uun ñatīi, ña vé'xi ñuú Judea, ñá nani Ágabū. Ña ka'án naa Xuva ko ñá di, tsí kaxé'e Xuva ko kūtuni ña nté koo kuvi. ¹¹ Dā xee ñá mí ntoo ntí ne, kī'i ña nguenuu í'xi Pablu, ki'ní nuu ña nta'a ña ni dī'ín ña, kaka'an ña:

—Kaka'án Espíritū Sántū tsí kuān koo kuvi tó'ō nguenuu sá'a, tsí ña Israee, ñá ntoo ñuú Jerusaleén ne, kuān koo ki'ní ña ña ne, dá ntāda ña ña kuenta ntá'a ña'a, ña é ña te ña Israee —ka'an ña.

¹² Dā téku nti é kākā'an ñá ne, un ntíi ntí nti ni ña ntoo ikãn ne, ntáka'án nti nī Pablu:

—Vií nto da xe'e, ñá ku ñe'ē ntó ñuú Jerusaleen —ka'án ntí.

¹³ Ntá tsi Pablú ne, kaka'an ña:

—¿Nté kui dóo ntánti'i iní nto kuenta iñá ko? Tsí dóo u'vi kúvi ko é kuān ó ntáka'an nto. Vevíi ntiká nimá ko. Xu'ú ne, é iō tu've ko. Ñā té ini, kuān té koo kútu u, kuān té kuví u ñuú Jerusaleen kuénta iña Tó'o ko Jēsūu —ka'an ña.

¹⁴ Dā ña ni kuvi vií nti ni ñā ne, ñá ni kā'án ka ntí. Mii tsí é kākā'án ntí:

—Nā kuvi nee iña é ntio Xuva ko —ka'án ntí.

¹⁵ Kidáã ne, natsoo vá'a ntí iñá ntí, dá kūntáa ntí nī Pablu ñuú Jerusaleen. ¹⁶ Dadīi kue'én nti nī ña kuínti'xe i, ña vé'xi ñuú Cesarea. Kue'en ní'i ñā ntí nú vi'i mí kuntōo ntí, vi'i ñatīi, ña vé'xi ñuú Chipre, ñá nani Nāsuun. Divi ñā ne, nté ntūvi di'na kuínti'xe ña Jesūu.

Dá kué'én Pablu, kúkoto ní'ni ña Jacóbo

¹⁷ Un ntíí ntíí ta'an ko, ña kuínti'xe i sán ne, dōo diní ña dá xeé ntí ñuu Jerusaleen. Dōo vá'ā o dé ña nī ntí. ¹⁸ Dā kúvi uvi ntúvi ntoo ntí ne, ñé'ē ntí nī Pablu, ixkoto ní'ni ntí Jacóbo. Ikān ntoo ntíí ntíí ñata, ña odo nūú san dī. ¹⁹ Pablú ne, kaka'an ñá ni ñā ntiusi ne, dá kantaa ña ni ñā é un ntí'í é xe'é Xuva kō e kúvi idé ña mé'ñū ña é ña te ña Israee. ²⁰ Dā téku ña é kākā'án Pablú ne, dōo ntákaku ní'i ña Xuva kō. Kidāā ne, kaka'an ñá nī Pablu:

—Ini ntó, eni, tsí ña te nté kaa miil ta'an ko ña Israee é kuínti'xe ña Tó'o ko Jesūcristu. Un ntíí ntíí ñá ne, ntáka'an ñá tsi da mií é kāda ntaa o lei é xtúví Muisee. ²¹ Tsí e téku ña tsí ña ntó né, kanakuā'a nto ña Israee é ntoo xio ñuu é ña kantío é kāda ntaa ña lei é xtúví Muisee, é ña kantío é kā'nté ña kúñū é ixi i'xá ña ne, é ña kantío é vií ñá vata xkoó ini o dī. ²² Vi'a ve ne, ¿nté ntu koo vii o ve? Tsí da mií é nataká nuu ña tē kútuni ñá tsi é xeé nto. ²³ Sá'a vii nto: I'á ntoo kimi ñátíi, ña é xe'é xu'u i Xuva kō tsí iō é vii ña. ²⁴ Kuē'en ní'i nto ñátíi sa'a é dadíi ntuntoo nto ni ña nta'a Xuva kō. Xntii nto ña nēe kataan núu ña dī, vata koo é kúvi kuntíi diki ña. Dukuān koo kutuni ntíí ntíí ña'a san tsí ñá tē nuu é ntaā i é ntáka'an ñá iña nto. ²⁵ Kutuni ñá tsí ña ntó ne, kade ntaa ntí'i nto lei san. Ña kuínti'xe i san, ña é ña te ña Israee ne, e táxnūu ntí tutú nta'a ña te mií tsi sá'á é ña kúvi vií ña: ñá ká'xi ñá kúñū é xntáa ntéé ña'a san nú ñā ña; ñá ká'xi ñá ñíni kítí; ñá ká'xi ñá kúñu kítí é kué'ne; ñá vií ña é kini kaa ni ñadí'i tá'an ña. Sá'a tsi kakā'án ntí ni ñā é ña vii ña —ka'an ñátā san ní Pablu.

Dā tñn ña Pablu má ūkún ña Israee san

²⁶ Kidāā ne, kue'en ní'i Pablu kimi ñá'a, ñatíi san. Utén san ne, dadíi ntúntoo ña ni ña ntā'a Xúva kō ne, da k'vi ña ini ukún ka'nu é kuē'é ña kutuni dutú san nté kaa ntuvi da nte te kúvi ntúntoo ña, tsí da kidāa ká'mi ña kítí nú ñā kan é kuē'é ña doméni iña Xuva ko.

²⁷ Ntá tsi dá dokó sa xee tá'an u'xe ntúvi ne, ña Israee, ña vé'xi ñuu Ásiā né, dā ini ña tuví Pablu má ūkún kán ne, nákus'u un ña ūn ntíí ntíí ña'a san. Tñn ña Pablú ne, ²⁸ koó da vāntíni ña, ntáka'an ña:

—jō né, ña Israee, xntii ntō nti! Ña sāl'a ne, divi ñā é kaika ña dá kaniñ ñūxivi, kanakuá'a ña ña'a é kā'an ntée ña ko, xo'o ña Israee. Kaka'an ntée ña lei Muíseé ne, ñá te kaiko ñu'u ña xūkún sa'a. Vevii ne, ntiñ ni'i ñā ña é ña te ña Israee, kakí'vi ni'i ña ña má ūkún a ne, ntáde dentu ña xūkún sa'a e dóo kuíko —ka'an ña.

²⁹ Sáā ntáka'an ña, tsí nté vī'i íni ña é ntiñ ni'i Pablu úun ñatií, ña vé'xi ñuú Efesu, ñá nani Trōfímú ne, te kī'ví ni'i ña ña ini ukún ka'nu kán, kuiní ña.

³⁰ Dōo ntaitsu'un ña'a san da kanñ ñūú san. Un ntiñ ntiñ ña'a san ne, koó dā ntáxkainu ña, vé'xi ña. Tīñ ña Pablu, ntáñū'u ña ña, nátavā ñá ña má ūkún kan ne, dā nákadí kutu ña xi'i úkún san. ³¹ Vevii tsi ka'ní ña Pablu dá xee tú'un ntā'a tó'ō sntadun ñuú Roma tsí dóo ntaitsu'un ña'a san da kaniñ ñūú Jerusaleen. ³² Ura tsí i kána ña sntadún san ni ña odo nūú iña ñá ne, koó dā ntáxkainu ña, xee ña mi nátaká nuu ña'a san. Dā íni ña'a san tsí e xee tó'ō sntadún san ni ūn ntiñ ntiñ sntadún san ne, tēé da'na ña e ntae'ní ña Pablu. ³³ Kidáā ne, xée ētsin tó'ō sntadún san, tīñ ña Pablú ne, kaka'an ña é kōo kútu ña ūvi kádena. Da kidáā tsixe'e ña xōo ñá'a ña ne, nté ō dé ña. ³⁴ Ntá tsi koó da vantiñiñ ñá'a san, ntákachu'u ña ne, é tūku e túku nuu i ntáka'an ña. Ntē ña ni kuvi tekú tó'ō sntadún san é ntáka'an ña. Dukuān ne, kaka'an ña é kī'in ni'i ñá Pablu mí ntoo sntadún sán. ³⁵ Dā xée ētsin ña nú rkuei kán ne, da mií é intéku doko sntadún san Pablu, tsí dóo ntákudiin ñá'a san. ³⁶ Ntántikin ntiñ ntiñ ña'a san ña, ntákachu'u ña: —jKa'ní nto ña! —ka'an ña.

Dá kakā'an Pablu ni ñá'a san, kanadá'an ña kúñu ñā

³⁷ Dá dā vé kukí'vi ña ni ñā iní i mí ntoo sntadún san ne, kaka'án Pablu ni tó'ō sntadún san:

—Iō nuu i é kā'án u ni ntō —ka'an ña.

—jVá kakā'an ntún tú'ūn griegu? —ka'an tó'ō sntadún san—. ³⁸ jÑā ntu te dívīn é ña ñuú Egítō, ña e dóo nakutsú'un ña'a sán kidáā é vii ñá du'xen iña ña tsiñu ka'nu i, ña é nteka kimi míl ña dikí dú'xen san má kū'u kan? —ka'an ñā, tsixe'e ñā.

³⁹ —ǀNǎ'á ni san! —ka'án Pablu—. Xu'ú ne, ña Israeé u. Vē'xí u ñuú Tarsu, ñuu é kāduku ntée ñuú Cilicia, é ña te ñuú lu'nti. Vií nto da xe'e, ta'xi kudii nto itsi é kǎ'án u ni ñǎ'a san —ka'an ña.

⁴⁰ —Ká'an kǎn ní —ka'an tó'ō sntadún san.

Kidáa ne, ntitsí Pablu nú rkuei kan, kade ña ntá'a ña tē diin diin tsi kuntōo kadin ña'a san. Dā intóo kadin ña ne, eni ntu'ū Pablu kaká'an ñá ni ñǎ tú'ūn hebreu:

22

¹ —Un ntí'i kuē'en dú'va nto, te kuetsi te na'nu ntó, kini nto é kǎka'án u ni ntō é kanada'ǎn ú kúñū ko —ka'án Pablu.

² Dā téku ña'a san tsí tú'ūn hebreu kaká'an ña ne, diin diin tsi kantóo ña. Pablú ne, kaka'an ña:

³ —Xu'ú ne, ña Israeé u. Tsí kaku ú ñuú Tarsu é kāduku ntée ñuú Cilicia, ntá tsi é'nu ú ñuú Jerusaleen. I'a nakua'á u nta'a mastru Gámaliee. Kútú'vē kó un ntí'i vatā ó kaka'an lei e xtúvi ñata kō, ña intóo di'na. Xu'ú ne, ñǎ kue'én ini ko dé ntaa u é un ntí'ǎ é kǎka'an Xúva kō, vata tsí ó ntáde ntíí ntíí ntó vevii. ⁴ Ixntíkǎn ú ña kuínti'xe i Jesuú san ne, ntuku kuí'í u ña, e ntío ko é kúví ntí'i ña. Ixtǎn ú ña, te tǎí, te ñadi'ǎ ñá, e tsú'un kutū ú ña vi'i utun kǎn. ⁵ Iní dutu ñá odo nūú ni ūn ntíí ntíí ña tsiñu i san tsí nuu é ntaā i é kǎka'án u ni ntō. Tsí ñá ña tá'xi ña tutu é kǎ'ín ní'í ú ña ñá Israeé, ñá ntoo ñuú Damascu. Ikǎn ñe'é u ínantukū ú ña kuínti'xe i san e kǎ'ín ní'í u ña ñuú Jerusaleen vata koo é ní'í ña é ntō'o ña.

*Dá kantāa Pablu ni ña nté ō kúvi da kuínti'xe ña
(Hch. 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ Dá nūu ú itsi kǎn é dokó sa xee ú ñuú Damascú ne, dā kǎ'ñu ntuvi ne, dā nēní ko xi'í nuu ñu'u ntí'kō diñi ko, ñu'u é dóo kaxi'í nuu é vē'xí e dukún kǎn. ⁷ Uun ito tsi nantúvē ú ñu'u kǎn. Kidáa téku kó tatsin é kǎka'an ní ko: “Saúlū, Saúlū, ¿nté kui kantukun kui'ín ntún ko?”, ka'an tátsin san. ⁸ Kidáa ne, tsixe'e u: “¿Xoó ña'a ntu nto, Tó'ō?”, ka'án u. ñá ña ne, kaka'an ña: “Xu'ú ne, Jesuu, ñá ñuú

Nazareé u. Divī u é kantukun kuī'ín ko”, ka'an ñá nī ko. ⁹ Ña ntiī ni'ī ú ne, dā kúdu'va ña dá ini ña tsí kaxi'í nuu, ntá tsi ña ni tekú ña tatsin é kākā'an ní ko. ¹⁰ Xu'ú ne, kaka'án u: “¿Neé ntu ntio nto é víi u ve, Tó'ō ko?”, ka'án u. Kidáa kākā'an Tó'o ko nī kó: “Nakuntítzin ve. Kue'ēn kán ñuú Damascu. Ikan tā'xi ñá kutuni o un nti'ī nté ō kukú've tsiñu é viin”, ka'an ña. ¹¹ Xu'ú ne, kukuáá u da xi'í nuu ñu'ú san. Dukuān né, ña ntiī ni'ī ú ne, ntáñū'u ña ko, ixntéka ña kó ñuú Damascu.

¹² 'Ikān tuví uun ñatīi, ñá nani Anānia, ñá e dóo kade ntaa lei Muísee. Un nti'í nti'í ña Israee, ñá ntoo ñuú Damascú ne, dōo vá'a ka'an ñá iña ña. ¹³ Xée ña, ntítisí ña diñi kó ne, kaka'an ñá nī kó: “Ō éni Saúlu, na nāxi'í nuu nto”, ka'an ña. Ura tsí i naxi'í nuú ko ne, kakuvi kainí u ña. ¹⁴ Kidáa ne, kaka'an ñá nī kó: “Xuva kō, ña é inúu ini ñata kō ne, nté ntūvi di'na é nakaxnúu ña nto é kūtuni nto nee iña é ntio ña, é kinī ntó l'xá ña, ña e dóo va'a, é tekū ntó tatsin ñá di. ¹⁵ Tsí ntaa nto ni ña'a un nti'í é ini nto; ká'an nti'í nto ni ña é un nti'í e téku nto é kākā'an Xúva ko ni ntō. ¹⁶ Vi'a ve ne, ñá ku kukuíi ka nto. Kue'ēn ntó, kukutsí ntute nto. Nakate nto kuétsi ntō, kaku ni'i nto dīví Jesuu”, ka'an ñá nī ko.

Dá kantāa Pablu nté ō táxnuu Xuva ko ñā é kī'in ña, kīka'an ntódo ña nī ña é ña te ña Israee

¹⁷ 'Dā ntíko kōó u, naxee ú Jerusaleén a ne, ñé'ē ú, ixka'an ntá'ví u má ūkún ka'nu kán. Kidáa ne, vata kúvi é nakuení u, ¹⁸ iní u Tó'o ko Jēsuu, kaka'an ñá nī kó: “Kantí'í sá kuē'en. Ntakan ñuú Jerusaleén ve, tsí ña ntoo i'a ne, ñá kuinti'xe ña é kākā'an kuenta iñá ko”, ka'an ña. ¹⁹ Ne, kaka'án u ni ñā: “Xuvā kó, é ini nti'í nti'í ña'a san nté o dé u é ñé'é u má ūkún kán, e íxtiin ú ña kuinti'xe i nto. Tsi dóo naká'xi va'á u ña ne, da tsú'un kutū ú ña vi'í utun kán. ²⁰ Ntitsi dītó u da xe'é xuu ña'a san Ésteba, ñá kaka'an ntódo tú'un ntō. Tsi kúdadii ko é ka'nī ñá ña ne, xu'u íto ú doo ña ntáxe'é xuu ña”, ka'án u ni ñā. ²¹ Ntá tsi kaka'an xtúku Tó'o ko ni ko: “Kue'ēn kán ni, tsí taxnúu ú o e dóo

ika kī'in. Tsí kī'in mí ntoo ña'a, ña é ña te ña Israee", ka'an ñá nī ko —ka'án Pablu.

Dā itúvi Pablu nta'a tó'ō sntadún san

²² Ntaíni ña'a san é kāká'án Pablu da nté kaka'an ña tsí kī'in ña mí ntoo ña'a, ña é ña te ña Israee. Kidáa né, eni ntu'u ñā ntákachu'u ña:

—¡Ka'ní nto ña! ¡Ña kúvī ká kutuvī ñá ñuxiví a! —ka'an ña. ²³ Kuan tsī ó de ña'a san, ntákachu'u ña ne, ntántata ntaā ñá du'nu ña, ntánantavā ña xáka di. Ña ni ntío ña kuntōo kadin ña. ²⁴ Dukuān ne, kaka'an tó'ō sntadún san é naki'vī ñá Pablu iní i mí ntoo sntadún san ne, dā naká'xi va'ā ñá ña da nte koo e ntíka ña xu'u ña. Tsí ntio ña é kūtuni ña nté kuān nte ntákudiin ña'á san ni ñā. ²⁵ Ntá tsi da kí'ni ña Pablu é naká'xí va'a ñá ña ne, katsixe'ē Pablu sntadun ñá odo nūú san, tsí ikan tsí ntitsí ña:

—¿Ñā ntu te dóo xii kaa te naká'xí va'a ntó ko é ña ñuú Romá u? Ntē vata kuntekú kū'vé iñá ko —ka'an ña.

²⁶ Sntadun ñá odo nūú san ne, dā téku ña é kāká'án Pablú ne, ku'éen ña, kúkoto ña tó'ō ñā, kaka'an ña:

—¿Nté koo vií nto ña tsikan? Tsí ña ñuú Roma ña —ka'an ña.

²⁷ Kidáa né, ku'éen tó'ō sntadún san mí tuví Pablu, tsíxe'e ñā:

—¿Nuu é ntaā ntú i é ña ñuú Roma nto? —ka'an ña.

—Nuu é ntaā i —ka'án Pablu.

²⁸ —Diví ú ne, dōo kue'é diu'un nantí'i u é víi u ña ñuú Roma —ka'an tó'ō sntadún san. Pablú ne, kaka'an ña:

—Ntá tsi diví ú ne, dukuān ña ñuú Romá u nté dā káku u —ka'an ña.

²⁹ Kidáa né, kīi nteé xio ta'an sntadun, ña é dā vé naká'xi va'á Pablu, xtuví mii ña ña. Tō'ó sntadún san ne, ú'vī ña da kūtuni ña tsí ña ñuú Roma ña, tsí diví ñā é kāká'án ña é kōo kútu ñā.

Kaka'án Pablu ni ñáta ña odo nūú iña ñá Israee

³⁰ Tō'ó sntadún san ne, ntío ña kutuni ña nté kui ntátsi'i kuetsi ntí'xe ña Israee san Pablú ne, utén san ne, nántii nūu ña kadena é kánú'ni Pablu. Kidáa né, kána ña ñá odo

nūú iña dutu ñá Israee ni ñata ña odo nūu, é vii ñá junta, da nátavā ñá Pablu, kue'en ní'i ña ña mé'ñū junta.

23

¹ Pablú ne, ito ña ña'a san mé'ñū juntá ne, kaka'an ña:

—Ēní, nté ntūvi da káku ú un tsi nté vevii ne, kade ntaá u é kākā'an Xúva kō. Ñá kākutuní ko te kīni kaa é kade u —ka'an ña.

² Kidáā ne, tó'ō dutu, ñá nani Anāniá ne, kaka'an ñá nī ña ntáñi étsin san é kātú nuu ña xu'u Pablu. ³ Pablú ne, kaka'an ña:

—jKuān koo víi Xuva ko ni o, xō'on é kāden uvi nuu il jNté kui i'a tuvín kaxntēkún kū'ven iñá ko vatā ó kaka'an leí san ne, xō'ón ne, kaidon ntítan leí san é kākā'an te ka'ní ña ko? —ka'an ña.

⁴ Ña ntáñi étsin sán ne, ntáka'an ñá nī Pablu:

—jÑa káu'vī ntú o te dóo kini o kākā'an ni tó'ō dutu Xúva kō? —ka'an ña.

⁵ —Ēní, ñá ni iní u te tó'ō dutu ña. Tsí uve na'ā Tú'un Xuva kō é ña kuvi ka'an kīni o iña ñá odo nūú ñuu ko —ka'an ña.

⁶ Kidáā né, kūtuní Pablu tsí dava ña ntáde juntá san ne, ntántikin ñá nchu'ún ña saduceu; dava ña ne, ntántikin ñá nchu'ún ña fariseu. Ne, un ntii tsi kākā'an ña:

—Ēní, xu'ú ne, ña fariseú u, tsí ña fariseu úvā kó di. Divi tsi nuu í é ntáxntēkú ku'vē ntó iñá ko vevii. Tsí kakuinti'xe ko tsí ntoto xtúku o tē xi'i o —ka'an ña.

⁷ Du'va ó ka'an ñá ne, ura tsí i eni ntu'ū ña fariseú san ntánaa núu ña nī ña saduceú san. Uun ito tsi te'nte núu juntá san. ⁸ Tsí ña saduceú san ne, ñá ntákuinti'xe ña te ntoto xtuku o tē xi'i ó, ntē ña ntákuinti'xe ña te ió ánjē. Ntē ña ntákuinti'xe ña te ió nima ko. Ntá tsi ña fariseú san ne, ntákuinti'xe ña é un ntí'i nuú i sá'a. ⁹ Un tsi vāntiñi ña'a san, ntánaa núu ña. Ió mastru lei ñá fariseú ne, nākuñi ña, ntánantiko koō ña é ntáka'an ña saduceú san, ntáka'an ña:

—Ñatīí sa'á ne, ña túvi nee nuu i ni idé ña. Te kākā'an ntí'xe ánje ni ñā ne, ña kúvi naa núu o ni Xuva kō —ka'an ña.

¹⁰ Uun ito tsi kúdiin kué'ēn ña'a san, ntánaa núu ña. Tō'ó sntadún san ne, ú'vī ñá te ni'i kui'i Pablu. Dukuān ne, táxnūu ña sntadún san é kūnatáva ña Pablu mé'ñū juntá san ne, da ntíxnteka ña ña, nakunuu vá'a ña iní i mí ntoo sntadún kán.

¹¹ Kuáa ütén san ne, ntitsí Tó'o ko Jesūcristu díñi Pablu, kaká'an ñá ni ñā:

—Ñá ku dē kuení o, Pablu, tsí kuan tsí koo ka'an kuénta iñá ko ñuú Roma váta tsí ó é kākā'an kuénta iñá ko ñuú Jerusaleén a —ka'an ña.

Da ntántukū nuu iní ña Israeé san nté koo ka'ní ña Pablu

¹² Tévvá san ne, uun tīñ ña Israeé san nátee ta'an ña xu'u ña, ntukū nuu iní ña nté koo ka'ní ña Pablu, ntáka'an ña:

—Xo'ō ne, ña ko'o o, ña ká'xi o tē ña ká'ni o Pablu. Na ta'xi Xuva kō é nto'o ko tē ña kuan koo víi o —ka'an ña.

¹³ Ñá te da ūvi díko ñatīi, ñá xe'é xu'u i é kuān koo víi ña. ¹⁴ Kué'en ña, kūkoto ña tó'ō dutu ni ñátā san, ntáka'an ña:

—Ntí'í ne, e xé'ē ntí xu'u nti é ña ka'xí kue'én nti da nté kūví ka'ní nti Pablu. ¹⁵ Dīvi nto ni ūn ntíí ntíí ñatā, ña ntáde juntá san ne, kákan nto ntā'a tó'ō sntadun te teváa nāntixntéka ña Pablu mé'ñū juntá san vata koo é tsixe'ē ká nto ña. Ntá tsi ntí'í ne, koo tú've nti é ká'ní nti ña ítsi kán dí'na dá xēe ña mí ntoo nto —ka'an ña.

¹⁶ Ntá tsi téku a kuetsi Pablu é ntáka'an ña nté koo víi ña. Kidāa ne, kué'en na ví'i mí ntoo sntadún san, xe'e nā é kūtuní Pablu tsí ntántukū nuu iní ña Israeé san nté koo ka'ní ña ña. ¹⁷ Pablú ne, kāna ña sntadun ñá odo nūu, kaka'an ña:

—Kue'en ni'i nto ná kudíí sa ntā'a tó'o ntō, tsi íō é kā'an ná ni ñā —ka'an ña.

¹⁸ Kue'en ní'i ña na mí tuví tó'ō sntadún san, kaka'an ña:

—Ñá nuu kutū, ñá nanī Pablú ne, kāna ña kó, kaka'an ñá tē ki'in ni'í u na kudií sa mí tuví nto, tsi iō nuu i é kā'an ná ni ntō —ka'an ña.

¹⁹ Tō'ó sntadún san ne, írkaā ña nta'a na, kué'en xio ña ni nā né, katsixe'e ña:

—¿Neé ntu ncho ka'an ní ko? —ka'an ña.

²⁰ Ne, kaka'an na:

—Ña Israeé ne, é xiō ntaa iní ña é kakān ñá nta'a nto te kīntēka nto Pablu teváa mé'ñū junta san é tsixe'e ká ña ña.

²¹ Ntá tsi ña ku quintí'xe nto é ntáka'an ña, tsí ña te nuu é ntaa i. Tsí ña te da uvi díko ña'a ñatīi ntánti'u ñá itsi kān. É xē'é ña xu'u ña nta'a Xuva kō tsí ña kó'o, ña ká'xi ña da nté kūvī ka'ní ña Pablu. Veví ne, da mii tsí e ntántétu ña nté koo ka'an nto —ka'an na.

²² Kidáā ne, nantīi tó'ō sntadún san na, kúnū'ú na ne, kaka'an ñá ni nā:

—Ñá ku kā'an ni ña'a te kaká'an ní ko —ka'an ña.

Dā ntáda ña Pablu kuénta ntá'a ña tsiñu ka'nu i Feli

²³ Kidáā né, kāna tó'ō sntadún san uvi ña'á sntadun ñá odo nūu, kaka'an ñá ni ña:

—Nākoo tú'vē ntó uvi sientú sntadun, ni ūni díko u'xi sntadun, ñá ntántodó idu, ni ūvī sientu ñá odō kaa, tsí kaeku iin níñu ve ki'in ntó ni ña ñūú Cesarea. ²⁴ Nākoo tú'vē ntó idú di é kuntēkú Pablu, vata koo é vā'á koo xee ñá nta'a ña tsiñu ka'nu i Feli —ka'an ña.

²⁵ Kidáā ne, de vá'a ña tutú táxnūu ña nta'a ña tsiñu ka'nu i san, kaka'an ña:

²⁶ “Xu'ú, Claudiu Lisia, táxnūú u ntusi nto. ²⁷ Sá'a tsí é kā'an u ni ntō: Tsí ña Israeé san ne, é tīn ña ña sá'a é ncho ka'ní ña ña. Ntá tsi dá kutuní ko tsí ña ñuú Roma ñá ne, ñé'ē ú ni sntādún ko é nakākú nti ña. ²⁸ Ntio kó kutuní ko nee núu i é ntátsi'i kuétsi ña ña. Dukuān ne, ñe'e ní'í ú ña mé'ñū junta iña ñá Israeé san. ²⁹ Ntá tsi kūdii iña lei iña mii ña é ntátsi'i kuétsi ña ña. Ña túvi nēe nuu i é kā'ní o ña. Ntē ña tuví nee nuu i é kunuu kutu ñā. ³⁰ Ntá tsi é kūtuní ko tsí ña Israeé san ne, ntántukū nuu iní ña nté koo ka'ní ña ña. Dukuān ne, ntada ú ña kuenta ntá'a nto. Ne, é kāká'an u nī ña Israeé san tē kíká'an ñá ni nto te nēe nuu

i é ntátsi'i kuétsi ña. Sá'a tsī é kā'án u ni ntō", ka'án tó'ō sntadún san ini tutú san.

³¹ Niñú sá'á ne, kué'ēn sntadún san, kue'en ni'i ñá Pablu. Xee ñá ñuú Antipatri. ³² Tévāá san ne, ntīko koo ntīí ntīí sntadún san, ntaíka ña dí'in ña, kūnú'u ña vi'i sntadún san. Mii tsī sntadun, ñá ntántódó idú san ne, kué'ēn ká ña nī Pablu. ³³ Dā xee ñá ñuú Cesareá ne, xé'e ñá tutú san nta'a ña tsiñu ka'nu i san ne, dā ntáda ña Pablu kuénta ntá'a ña. ³⁴ Dā kúvi nakua'a ña tsiñu ka'nu i san tutú san ne, tsixe'e ñá Pablu mí'i ñuú ña. Dā ka'an ñá tsi ñuú Ciliciá ne, ³⁵ kaka'an ñá tsiñu ka'nu i san:

—Kini ú nee é ntáka'an ña iña nto tē xee ña ntátsi'i kuétsi nto —kaka'an ña.

Kidáá ne, kaka'an ñá te kunuu kutū Pablu má vi'i ka'nu iña rei Heródē.

24

Dá kanada'ān Pablu kúñu ñá nta'a ña tsiñu ka'nu i

¹ Dā kúvi u'un ntúvi ne, xéē tó'ō dutu, ñá nani Anānia, ni ñátā sán, ni uun ña kanada'ān, ñá nani Tértulu. Xéē ntīí ntīí ñá nta'a ña tsiñu ka'nu i san é tsī'i kuétsi ña Pablu. ² Kidáá kána ña Pablu é kí'xi ña ne, da éni ntu'u Tértulú san katsi'i kuétsi ña ña. Kaka'an ñá nī ña tsiñu ka'nu i, ñá nani Felí san:

—Divi ntō é kāde nto e dóo vá'ā ó ntoo ntī. E dóo ini nto nté koo kadā kú've nto ne, é kantuvá'a ñuu kó vevii. ³ Divi ntō né, dōó ka'nu ñá'a nto. Dā mí'i ká ntoo ntī ne, da mii kué'en tsi e ntánakué'e ntī sintiá'vi nta'a Xuva ko kuénta iña nto, é kuān nte vá'ā ó kade kú'vē nto. ⁴ Vi'a ve ne, ñá ntīo ntī natekū du'xén ntī nto. Uun da'na tsi kini kudii nto é kā'án ntī ni ntō. ⁵ Tsí ñatíí sa'á ne, dōó du'xen de ñá. Da mii kué'en tsi é kanakutsu'un ñá ña Israeé san dā mí'i ká ñuu. Tsí odo nuū ñá iña ña ntántikin Jesús, ñá ñuú Nazaree. ⁶ Ntío ña é nativi ñá xúkun kā'nu ntī di. Kidáá né, tñn ntī ña. Tsí ntio ntī é xntékú kú've ntī iña ñá vatá ó kaka'an leí ntī. ⁷ Ntá tsi ura tsí i xee tó'ō sntadun, ñá nani Lisiá ne, dá kuétsi nangava ñá Pablu da tñn ntī ña. ⁸ Kidáá ne, kaka'an ñá nī ntī é kí'ín ntī, kitsi'i kuétsi ntī ña nta'a

nto. Te mii nto tsixe'e nto ñā ne, kutuni nto nee ntí'i ntí'i nuū i é ntátsi'i kuétsi ntí ñā —ka'an ñā.

⁹ Un ntí'í ntí'í ñā Israeé san ne, ntāda ntaa ñā é kākā'an ñā. ¹⁰ Kidāā ne, ēde ñā tsiñu ka'nu i san ntá'a ñā é ká'án Pablu. Pablú ne, kaka'an ñā:

—Vi'a ve ne, dōo diní ko é nakākú u kúñū kó nta'a nto, tsí iní u tsí divi ntō ne, é títín kuia kadē kú'vē ntó ñuú sá'a. ¹¹ Kuvi ntada ntaa nto tsí da ve kúvi uxuvi ntúvi xee ú Jerusaleen é nanu'u ú iní ko Xuva kō. ¹² Nā tē neé ni ide u. Nā te ni nāa núū ú ni ñā'a san; ñā te ni nakutsu'ūn ú ñā, nté ini ukún ka'nu kan, nté ini ukún kuetsí, nté itsi kán dī. ¹³ Nā kúvi ntāda ntaa ñā nuu i é ntátsi'i kuétsi ñā kó vevii. ¹⁴ Mii tsi nuū i sá'ā é nuu é ntaā i é ntáka'an ñā iñá ko: Tsí kanuu iní ko Xuva kō, ñā é inúu ini ñatā ntí, ntá tsi kanuu iní ko ñā vatā ó de ñā ntántikin Jésuu, é ntáka'an ñā é tūku nchu'un. Ntá tsi kakuinti'xe ko un ntí'i vatā ó kaka'an lei Muísee ni ún ntí'í é ūve na'a, ntáka'an ñā ka'án naa Xuva ko nté ntúvi dí'na. ¹⁵ Vata tsí ó kuinti'xe ñā Xuva kō né, kuan tsí ó kakuinti'xe kó tsí ntoto xtúku o tē xi'i ó, kuān te vá'a o, kuān té ñā vá'a o. ¹⁶ Dukuān ne, kaxió ntii u é kāda ntaa ntí'i u é kākā'an Xúva kō, vata koo é ñā koo kuétsi ko nta'a Xuva ko ni tā'an ko.

¹⁷ É kū títín kuia é kaika ú xio ñuú ne, ntiko kōó u ñuú ko é kixnī'í u diu'un é xntii ú ñā ñuú ko, é kixkué'e ú doméni iñā Xuva kó dī. ¹⁸ Sá'a tsí é kāde ú da iní ñā Israeé san kó, ñā vé'xi ñuú Asia, dá tūví u má ūkún ka'nu kán. Xu'ú ne, é ntūntoo ú nta'a Xuva kō dá ini ñā ko. Nte'vi tsi ñā'a ntoo ñā nī ntí má ūkún kán ne, diin diin tsi ntoo ntí ni ñā; ñā te ni itsu'un ñā. ¹⁹ Tē dí ni ki'xi ñā tsikán ne, kuvi ka'an ñā te nee iñá ni idé u é tsí'i kuétsi ñā ko. ²⁰ Ntá tsi kuvi ka'an ñā ntoo san tsí ñā te nee iñá ni idé u dá tūví u mé'ñū junta iñā ñā Israeé san. ²¹ Uun tsi nuu i é kúvi tsi'i kuétsi ñā kó ne: tsí un ntii tsi kākā'án u ni ñā: “É kaxntékú ku'vē nto iñá ko vevii, tsí kakuinti'xe ko tsí ntoto xtuku o tē xi'i o.” Kuan o ka'án u ni ñā —ka'án Pablu.

²² Felí ne, é dōo kue'e iní ñā nchu'un iñā Jésuú ne, ntio ñā é nainú kava ñā nuu i sá'a. Dukuān ne, kaka'an ñā:

—Te ki'xi tó'ō sntadun, ñá nanī Lisiá ne, da kidáa kiní ka ú nuu i sá'a —ka'an ña.

²³ Kidáa ne, kaka'an ñá nī sntadun ñá odo nūu te kōto ká ña Pablu, ntá tsi ñá te kunuu kutu kuē'en ña, tsí kuvi kaka kudii ña ne, kuvi ki'xi ña vá'a tiin ni'i ña é xntii ña ña tē nee iña é kátaan núu ña.

²⁴ Dā kú titín ntuvi ne, ntí'xi xtuku Feli ni ñadi'í ña, ñá nani Drūsila. Divi ña ne, ña Israee ña. Kidáa kána ña Pablu é ká'an xtúku ña ni ña iña é kuinti'xe ko Jesūcristu.

²⁵ Pablú ne, kaka'an ñá ni ña iña é ña víi ō é kīni kaa, é kadā kuení va'a kó nté koo vii o, tsi vé'xi ntuvi é xntékú kū'vé Xuva ko iña ko. Kidáa ne, ū'ví Feli é kuān ó kaka'an ñá ne, kaka'an ñá nī Pablu:

—Kué'ēn kán ve. Tē amá kune'é ko ne, kana xtukú u o —ka'an ña.

²⁶ Tsí kadē kuení Feli te kué'e Pablu diu'un vata koo é nantii ña ña. Dukuān ne, ki'in itō kána ña ña é ká'an ñá ni ña. ²⁷ Ítā nti'xin uvi kuia é kuan ō dé ña. Da kidáa ne, ngāvá Feli, nákunūu ñá nanī Porciu Festu tsiñu ña. Felí ne, kuan tsí ó xnúu kutu mii ña Pablu, tsí ntio ña é vā'á koo ka'an ñá Israeé san iña ña.

25

Dá ntīsí Pablu nuú Festu

¹ Da kidáa xeé Festú san é nākunúu ña tsiñu é vii ñá ña tsiñu ka'nu i. Dā kúvi uni ntúvi xee ñá ne, ntāka ña ñuú Cesarea, kuntáa ña ñuú Jerusaleen. ² Dá tūví ña ikān ne, xéé tó'ō dutu ni ñá odo nūu iña ñá Israeé san nta'a ña e tsi'i kuétsi ña Pablu. ³ Íkan ña nta'a ña te vii ñá da xe'e taxnūu ña tú'ūn é nāntixntéka ña Pablu ñuú Jerusaleen. Tsí ntántukū nuu iní ña nté koo ka'ní ña ña ítsi kān. ⁴ Ntá tsi Festú ne, tuku ō dé kuení ña. Kaka'an ñá ni ñá:

—Pablú sa ne, nuu kutu ña ñuú Cesarea. Xu'ú ne, dā ve ki'in xtúkú ú ikān. ⁵ Vá'ā ó tē d'í k'í'n nti ni ña odo nūu iña nto. Tē neé kuetsi fo iña ñá ne, kuvi tsi'i kuétsi nto ña ikān —ka'an ña.

⁶ Kūvi ka úna u'xi ntúvi itúvi ña ñuú Jerusaleén ne, dā ntíi ña, kue'en ña ñuú Cesarea. Utén san ne, nákutūví

ña me'ñú juntá ne, dā táxnūu ña ña é kīnantéka Pablu.
⁷ Ura tsí i dá xee ñá ne, nātaká nuu ña Israee, ña vé'xi ñuú
 Jerusaleen, ntíkō diñi ña ne, ñá te da dií kuetsi ka'nu dá'vi
 ña ña. Ntá tsi ña ni kuvi víi ña ntada ntaa ña é ntáka'an
 ña. ⁸ Pablú ne, kanada'an ñā kúñu ña, kakā'an ña:

—Ñā túvi nēe kuetsí ko. Ñá tē nee iñá ni ide ú e ña vá'a
 iña lei ñá Israee, nté iña xukun san, nté iña rei ñuú Roma
 —ka'an ña.

⁹ Festú ne, ntio ña é vā'á koo ka'an ñá Israeé san iña ña.
 Dukuān né, katsixe'e ñā Pablu:

—¿Ntío ntu nto ki'in ntó ñuú Jerusaleen váta koo é ikan
 xntēkú kú'vé u iña nto? —ka'an ña.

¹⁰ —Ñā'á ni san —ka'án Pablu—. Xu'ú ne, i'a tuví u
 mé'ñū junta iña rei ñuú Roma. Da mií é xntēkú ku'vé ntó
 iñá ko ve. É ini vá'a nto tsí ña tuví nee kuetsi é kūvi dá'vi ña
 Israeé san ko. ¹¹ Tē dí nee iñá ni ide ú e dóo xii kaá ne, kuvi
 ka'ní nto ko, ¿nté kui ña'a? Ntá tsi kūdií dovete ntáka'an
 ñá iñá ko. Ñá te nuu é ntaā i é ió kuetsi ko. Dukuān né,
 xōxó kuvi vii i ntadá ko kuenta ntá'a ña. Xu'ú ne, ntio ko
 é mií rei ñuú Romá san xntēkú ku'vé ñá iñá ko —ka'an ña.

¹² Kidāā ne, natíin Festu ni ñá tsiñu i san ne, dá kakā'an
 ña:

—É kākā'an ntó tsí ntio nto é mií rei ñuú Romá san
 xntēkú ku'vé ñá iña ntó ne, kuan kōo. Da mií é kī'in ntó
 nta'a ña ve —ka'an ña.

Dá ntīsi Pablu nuú rei Agripa

¹³ Dā kú titín ntuvi ne, xéē rei, ñá nani Āgripa ni tá'an
 ña, ñá nani Berēnice, ñuú Cesarea, vexkóto ni'ni ña Festú
 san. ¹⁴ É ku tītín ntuvi ntóo ña ne, dá kakā'án Festu ni ña
 kuénta iñá Pablu:

—I'a ne, nuu kutu uun ña'a ñatīi, ña é xnuu kutu mií
 Feli da ngáva ña tsiñu ña. ¹⁵ Dā ñé'e ú Jerusaleén ne, un
 ntíi ntīi tó'ō dutu ni ñáta ña odo nūu iña ñá Israeé san ne,
 ntátsi'i kuétsi ña ña. Ntío ña é kué'é u itsi é ka'nī ñá ña.
¹⁶ Kaka'án u ni ñā tsí ntí'i é ña ñuú Romá nti ne, ñá kuān
 xkoó iní nti. Ñá iní nti é dotō tsi kué'ē ntí itsi te ka'nī ñá

ña'a tē ña di'na xntēkú kū'vé nti iña ña, vata koo é kūvi ka'an ñá nuu ñá kaka'an véte san é nada'an ñā kúñu ñā. Dukuan ō ka'án u ni ñā. ¹⁷ Dā xee ñá i'a ne, ñá ni kukuí ko é xntēkú kū'vé u iña ña. Tsí utén san ne, kutūví u mé'ñū junta. Kidáa kána ú ñatí san. ¹⁸ Dā nakuntáñi ña Israeé san, ntátsi'i kuétsi ña ña ne, tē dóo ka'nu kuétsi da'ví ña ña, kuiní ko. ¹⁹ ¿Mí'i ntú? Tsí kūdii núu i iñá nchu'ún mii ñā ntánāa núu ña ni ñā: Ntánatín ña iña uun ñátí, ña nani Jesús. E xí'i ñā, ntá tsi Pablú san ne, kaka'an ñá tsi kantíto ña. ²⁰ Xu'ú ne, ñá ni íní u nté koo xntēkú kū'vé u nuu i sá'a. Dukuān né, tsixe'ē ú ña te ntio ña é kī'in ñá ñuú Jerusaleen váta koo é íkan xntēkú kū'vé u iña ña. ²¹ Ntá tsi ña ni ntío ña. Kunuu kutu mii ña dā nté mii rei ñuú Roma kúvi xntēkú ku'vē ñá iña ñá, ka'an ña. Kidáa ne, kaka'án u te kunuu kutu mii ká ña da nté kūvi ntada ú ña kuenta ntá'a reí san —ka'an ña.

²² Agripá ne, kaka'an ñá nī Festu:

—Ntio kó kiní u ñatí sa'a —ka'an ña.

—Kuvi ni. Utén kiní nto ña —ka'án Festu.

²³ Utén san ne, xée Āgripa ni Berénice. Dōo ntáde na'nu ñā dá vē'xí ña é kī'ví ña íní vi'i mē'ñú kan ni ūn ntí ntí sntadun ñá odo nūú, ni ñā'a, ña e dóo na'nu ña'a. Festú ne, kána ña Pablu é kī'xi ña. ²⁴ Kidáa ne, kaka'an ña:

—Ō rei Agripa, ni un nti'i kue'en dú'va nto, ña ntoo i'a ne: é íni ntó ñatí sa'a. Un ntí ntí ña Israee, ñá ntoo ñuú Jerusaleen, ni ñá ntoo ñuú sa'á ne, da mii kuē'en tsi é ntátsi'i kuétsi ña ña. Koó da vāntiñi ña, ntáka'an ñá nī kó é kūvi ña. ²⁵ Ntá tsi xu'ú kuiní ko ne, ñá te neé ni ide ña é kūvi ña. Mii ñā ntio ña é ntáda ú ña kuenta ntá'a rei ñuú Romá ne, kuān koo víi u. ²⁶ Ntá tsi ñá íní u nté koo kada vá'a u kuétsi ñā é taxnūu ú ña nta'a reí san. Dukuān ne, i'a vexni'i ú ña di'na nta'a nto, rei Agripa, ni ún ntí ntí ntó é ntoo nto, vata koo é tsixe'e nto ñā ne, dá kūvi ka'an ntó nté koo kada vá'a u kuétsi ñā. ²⁷ Tsí ¿ntē ntú koo víi u taxnūu ú ña nta'a reí san tē ña tuvi kuétsi ñā? —ka'an ña.

26

Dá kanakākú Pablu kúñu ñā nta'a rei Agripa

¹ Kidāā ne, kaka'an Ágripa ní Pablu:

—Vi'a ve ne, ta'xi ú itsi te kā'an ve, te ncho nakākun kúñu ō —ka'an ñā.

Pablú ne, nakāā ñā nta'a ñā ne, da éni ntu'u ñā kāka'an ñā:

² —Kini ntō, rei Agripa, dóo diní ko tsí i'a ntitsí u nuu nto vevii é nantiko kōó u un ntí'i nuū i é ntátsi'i kuétsi ñā Israeé san ko. ³ Tsí ðivi ntō né, dōo vá'a ini nto vata xkoó ini o, xo'o é ñā Israeé ne, dōo vá'a ini nto é un ntí'i nuū i é ini natín o ni ta'an kō. Dukuān ne, vií nto da xe'e, kini kúdií nto é kā'án u ni ntō.

Ntuvi iñá Pablu dá vāta kuinti'xe ñā Jesuu

⁴ Ini ntíi ntíi ñā Israeé san nté kaa ntuvi iñá ko nte da ku lú'nti u. ⁵ Ini ñā ko nte da káku ú ñuú mií kó ne, dā é'nu ú ñuú Jerusaleen. Ēmá tsi ini ñá ko. Tē dí ntio ñā ne, kuvi ka'an ñā tsí xu'ú ne, ñā fariseú u. Ini nto tsí ntí'i ñā fariseú ne, ðiví nti é díí díí ka dé ntaa ntí lei Muísee. ⁶ Vevii ne, da mií sá é kantétu u tē amá ntuntaa tú'ün é kāka'an Xúva ko ni ñāta kō, ñā é intóo nte dí'na, dá kakā'an ñā tsí nantoto xtuku ñā ko tē xi'i o. Kuenta iñā i sá'ā é ntátsi'i kuétsi ñā kó vevii. ⁷ Ne, ðivi tsi nuū í e ntantétu uxuvi tátá ko ñā Israeé tē amá ntuntaa. Dukuān né, ntē ntúvi, ntē níñu ntánanu'u ñā iní ñā Xuva kō. Kini ntō, reí, ðivi tsi nuū i é ntátsi'i kuétsi ñā Israeé san ko. ⁸ ¿Vá ñā kákuinti'xe ntu nto te kúvi vií Xuva kō é nantoto xtuku ñā ko tē xi'i o?

Dá kantāa Pablu nté o dé ñā dá ntuku kui'i ñā ñā kuinti'xe i san

⁹ 'Xu'ú ne, dē kuení ko di'na tsí vá'ā o é kade ú é kaínchu'ví u ñā kuinti'xe i Jesuu, ñā ñuú Nazaree. ¹⁰ Kuan ō dé u dá itúvi u ñuú Jerusaleen. Nā te da ðii ñā kuinti'xe i san é tsu'un kutū ú ñā vi'i utun. Tsí mií tó'ō dutú san tá'xi ñā itsi é kuān koo vií u ne, kūdadií kó ni ñā dá kakā'an ñā tsiñu i san te kuví ñā. ¹¹ Ki'in itō nanto'ó u ñā má ūkún kán vata koo é kā'an ñā tsí ñā te nuu é ntaā i e ntákuinti'xe

ña Jesuu. Inchu'vi kué'ën ú ña. Un tsi nté xio ñuu ñe'é u íntuku kuí'í u ña.

Dá kantāa Pablu nté o kúvi da kuínti'xe ña
(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹² Dìvi tsi tsiñu é ñe'é u ñuu Damascu. Tsi tó'ō dutú san táxnū ña ko é kuān koo vií u é k'ín u. ¹³ Vi'a ve ne, ká'ān ú ni ntō, rei, nté o kúvi ko dá kaika ú itsi kān. Dā ká'ñu ntuvi ne, da nēnī ko íni ú ñu'u é vē'xí e dukún kān. Kaxi'í nuu ñu'ú san ntíkō diñi kó ni ña ntñi ni'í u. Díí díí ka kaxi'í nuu ñu'ú san é ngántii. ¹⁴ Uun ito tsi nantúve ntñí ntñí ntí itsi kān. Kidāā ne, tēkú ko uun tatsin é kāka'an ní ko tú'un hēbreu: “Saulū, Saulū, ¿nté kui kuān ó kantukun kuí'ín ko? Dá kantukun kuí'in mín kúñu o é kuān ó kaden”, ka'an ña. ¹⁵ “¿Xoó ña'a ntu nto, Tó'ō?”, ka'án u. Ne, kaka'an Tó'o ko nī kó: “Xu'ú ne, Jesuú u. Dìvi ú é kantukun kuí'ín ko. ¹⁶ Vi'a ve ne, nakuntítsin ve, tsi íō nuu i é ntii ditó u é kīnín ko: tsí nakaxnúū ú o é vīín tsiñu ko. Ntio ko é ntaan ni ñā'a tsi é ínín ko vevíí ne, kuan koo ntaan ni ñā é nañē'é u o rkontuvi. ¹⁷ Xu'ú ne, kūnuu mé'ñu, kūnuu davá u o tē nee iña é ncho vii ña Israeé san ni o nē, o tē nee iña é ncho vii ña tuku ñuu san ni o. Tsi táxnūū u o ve é k'ín xío ñuu, ¹⁸ é nañē'en ñā'a san xoo é dīvī u, da nte koo é xtuvī mii ña itsi mi dóo nee iña tó'ō é ña vá'ā sán ne, kuntikín ñá itsi vā'á iña Xuva ko, itsi mi dóo vá'a kaxi'i. Kidāā né, tē kuínti'xe ña kó ne, kada ka'nu íni Xuva ko ni ña kuetsí ña ne, dadñi ni'i ña é vā'á nta'a Xuva ko ni ūn ntñí ntñí ña'a, ña é nakaxnúu Xuva kō é kūvi i'xá mii ñā”, ka'an ñá nī ko.

Nté o dé ntaá Pablu é kāka'an Xúva ko ni ñā

¹⁹ Dukuān ne, rei Agripa, dé ntaa ntí'i ú é nāñe'e Xúva kō ko. ²⁰ Di'na ñe'é u ñuu Damascu ne, dā ñe'é u ñuu Jerusalem, ni ūn ntñí ntñí ñuu é ntáduku ntée ñuu Judea. Da kidāā ñe'é u un tsi nte mi ntóo ña'a, ña é ña te ña Israee. Ñé'ē ú, ixka'an ntódo ú ni ña te tsoo mii ña kuetsí ña ne, ntuvá'a ña ni Xuva kō ne, dá vii ñá é vā'á vata koo é kūtuni ñá'a tsi é ní'i ña nima vá'a ña nta'a Xuva kō. ²¹ Tsíkan tsi é tñn ña Israeé san ko ini ukún ka'nu kān é ncho ka'ní

ña ko. ²² Ntá tsi Xuva kō inuu mé'ñu ña kó ne, kuan tsí ó kainuu mé'ñu ña kó vevíí ði. Dukuān ne, i'a ntísí u, kaka'an ntódo ú ni nto, un ntí'i kuē'en dú'va nto, te kuetsi te na'nu nto. Tú'ūn é kākā'án u ni ntō né, ðivi tsí tú'ūn e ntáka'an ñá ka'án naa Xuva ko nte ntúvi ði'na, ni Muisee, ntáka'an ntódo ña ni ñā'a nté koo kuví. ²³ Tsí ntáka'an ñá tsí Cristu, ña nakaxnúu Xuva kō né, da mií é ntō'o ña ne, ði'na ña ntoto xtuku ña tē xi'i ñá ne, kidāa ka'an ntódo ña ni ñā'a, ña Israeé san nī ña tuku ñuu san, tsí ni'i ña é vā'á nta'a Xuva ko tē kuínti'xe ña ña. Dukuan ō ka'an ñá ka'án naa Xuva kó san —ka'án Pablu.

Ntio Pablu é kuínti'xe Agripa

²⁴ Festú ne, koó da kakachu'u ña é kuān ó kaka'án Pablu. —¡Dá kakūlukun míin, Pablu! E kuān nté kue'e ká-nakuā'an tutú san, tsíkan kāde i é kākulukun ve —ka'an ña.

²⁵ —Ñá te kākulukú u. Nuu é ntāa ntí'xe i é kākā'án u ni ntō. Ná te da kaka'án u. ²⁶ Kini ntō, rei Agripa, ðivi nto ini nto é kākā'án u. Ná te kau'ví ko é ká'án u ni ntō nuu i sá'a. ¿Va ñá ini ntú nto nté ō kúvi Jesucristu? Ná te iō xu'u é kuan ō kúvi. ²⁷ Kini ntō, rei Agripa, ¿ñā ntu te kákuinti'xe nto é ntáka'an ñá ka'án naa Xuva kó san? Kakuinti'xe nto, ¿nté kui ña'a? —ka'an ña.

²⁸ Agripá ne, kaka'an ñá nī Pablu:

—¡Dókō sá ni kūvin viin é kuínti'xe kó Jesuu! —ka'an ña.

²⁹ —Kuān te uun dá'na tsi, kuān te dóo na'a kūkuíí ne, kaikán u nta'a Xuva ko te ðivi nto ni ūn ntíí ntíí ña ntoo san, ña ntaíni é kākā'án u ni ntō ne, kudāíi nto nī ko. Ntá tsí ña ntío ko é kōo kútu ntō —ka'an ña.

³⁰ Kidāa ne, náakuntāñíí reí san nī ña tsiñu ka'nu i san, ni Berēnice, ni ūn ntíí ntíí ña nguíi san, ³¹ ntíí ña. Ntátíin ña ni tā'an ña, ntáka'an ña:

—Ñatíí sá'á ne, ñá te nee iñá ni íde ña é kūvi ña; ntē ña tuvíí nee nuu i é kunuu kutu ña —ka'an ña.

³² Kaka'an Ágripá san nī Festú san:

—Kuvi ntii ña vi'i utun tē dí ña ni ká'an ña tsí ntio ña é miī rei ñuú Roma xntékú ku'vē ñá iña ña —ka'an ña.

27

Kué'ēn Pablu ñuú Roma

¹ Dā xee ntúvī é kī'ín Pablu ñuú Romá ne, ñé'ē ú ni ñā dī. Pablu ni túku ñá ñu'u kutū ne, ntūvi ña kuenta ntá'a sntadun ñá odo nūu, ñá nanī Juliū. Odo nuū ñá uun sientú sntadun iña rei ñuú Roma. ² Nū'ū ntí ni ña tun ntōó ka'hu é vé'xi ñuú Adramitu. Te kué'én tun ntōó san ne, kuítā nti'xin ñuu é ntoo diñi ntute ñu'u kán, ñuu é kāduku ntée ñuú Asia. Kué'én ntí iní tun ntōó san ne, dadii kué'én ntí ni Arīstarcu, ña vé'xi ñuú Tesalonica, ñuu é kāduku ntée ñuú Macedonia. ³ Utén san ne, xéē ntí ñuú Siduun. E dóo kaiko ñu'ū Juliú san Pablú ne, xé'e ña itsi é kī'ín ña nú vi'i ña vá'a tiin ni'i ñā vata koo é xntii ñā Pablú tē nee iña é kātaan núu ña. ⁴ Dā ntáka ntí ñuú Siduún ne, kué'én ntí diñi ñuu é nanī Chipre, mí e dí ka ña kadúku tatsin, tsí dóo kainu tatsin mí kué'én ntí. ⁵ Kidáā ne, kué'én ntí mé'ñu ntute ñu'u kán, ído ntúú ntí ñuú Cilicia ni ñuú Panfiliá ne, da xée ntí ñuú Mira, ñuu é kāduku ntée ñuú Licia.

⁶ Ikān ne, naní'i tó'ō sntadún san uun tun ntōo é kī'ín ñuú Italia. Nūu Alejandria vé'xi. Kaka'an ñá é kū'un ntí iní tun ntōó san ne, dá kué'en xtúku ntí. ⁷ É tītín ntuvi kué'én ntí ne, kukuíi kukuíi tsi ntaíka ntí. Dá kuētsi xéé ntí ñuú Nidu. Ña ni kúvi kī'ín ntáa ká ntí, tsi de dóo tatsín ne, kidáa kué'én ntí diñi ñuú Creta, mí ña dóo nēé kaduku tatsin. Ído ntúú etsin ntí ñuú Salmuun. ⁸ Kidáā ne, dá kuētsi kakuvi kaika tun ntōó san diñi ntute ñu'u kán, xéé ntí mí é nanī Bueno Puertu, étsin ñuú Lasea.

⁹ E dóo kúkuuí ntí ne, dōó ío kuenta te kī'ín ka ntí, tsí e dokó sa xee ntúvi ví'xin. Dukuān ne, xé'ē Pablu itsi nté koo vií ña, ¹⁰ kaka'an ña:

—ō ne, róo, kakutuní ko tsí dóxo kini o te kī'ín ka ō. Tsí kunaá tun ntōó san ni xídó i ne, kunaá ō dí, kuiní ko —ka'an ña.

¹¹ Ntá tsi sntadun ñá odo nūu san ne, ña ni íde ña kuēnta é kāká'an Pablu. Mii tsi íde ña kuenta é ntáka'an ñá kanakāká tun ntōó san nī tó'o ī. ¹² Tsi mí ntoo da'na ntí ne, ñá vā'á o é kuntōo ntí dá ntūvi ví'xin, tsí dóo kaduku tátsin. Dukuān ne, dókō sá un ntíí ntíí ñá ntio ña é kī'ín ka ntí ntute ñu'u kān da nté xēé nti ñuu é nani Fēnice, túku ñuu é tuví xio diñi ñuu Cretá ne, ikan kuntōo ntí dá ntūvi ví'xin. Tsí ikān ne, ña dóo nēé kaduku tatsin é vē'xi nínu kān.

Dā dóo ntii kainu tatsin davi mé'ñu ntute ñu'u kān

¹³ Dā iñi ntu'u kañu kudii tatsin ka'ní san ne, vá'a koo kuvi te kī'ín ntí, kuini ña. Kidáa ne, naki'i ña kaa é katiin ntí é kōó da'na tun ntōó san ne, dá kuē'én ka ntí, ntafka etsin ntí ntíkō diñi ñuu Creta. ¹⁴ Ntá tsi da nēní nti iñi ntu'u é dóo ntii kainu tatsin é vē'xi nínu kān. ¹⁵ Un ntii tsi káduku ntée tatsín san tun ntōó nti ne, ñá ni kūtí ka kī'ín mí vē'xí tatsín san. Tsíkān ne, ña ni xío ntíí ká ntí é kī'ín ntí. Dotō tsí kue'én ntí mí katí'vi tátsín san ntí. ¹⁶ Itā nti'xin ntí mí tuví ñuu lu'nti é nanī Clauda, mí kaedí nuu kudii tatsín san ne, dá kuētsi kúvi náki'ni kutú nti tun ntōó lu'nti é kántikin áta tun ntōó ka'nu san. ¹⁷ Nādita ntí ne, dá naxntékú va'á nti iní tun ntōó ka'nu kān. Kidáa né, naxnuu nenu ña xo'o ata tún ntōó ka'nu san vata koo é ña ntii nuu tá'an. Ú'vī ñá te dūku ntée tun ntōó san de've nú ñuti é kādita. Dukuān ne, naki'i ña doo ntakin é kādita tatsín san ne, dotō tsí xtuví ñá é kāka tun ntōó san. ¹⁸ Ná ni xío kadin kue'én tsi tatsín san. Utén san ne, eni ntu'u ña ntaété nuu ña xido san ntute ñu'u kān. ¹⁹ Dā kúvi uni ntúvi ne, mii ntí éte nuu ntí utun tún ntoo ni dōo é kādita tatsín san. ²⁰ Titín ntuví ita ntí'xin e ña dító ngántii, nté xntívi. Da mii kuē'en tsí tatsín san kainu. Kidáa né, da mii é kunaá nti, kuini nti.

²¹ É kū titín ntuví ñu'u ntité nti ne, kidáa ne, nákuntítsí Pablu, kaká'an ña:

—Ō ne, róo, tē dí ni kuintí'xe nto é kāká'an u ni ntō né, tē ña ni ntáka o ñuu Cretá ne, ñá kuan ō ni kunaá iña nto.

²² Ntá tsi kiní nto é kāká'an u ni ntō ve: Ná ku dē kuení nto, tsí nté uun ō ñá kunaá o. Mii tsi tun ntōó san kunaá.

²³ Iní u, tsí xu'ú ne, iña Xúva kō u; kuenta iña ñá kade tsiñu u. Vetún ne, xée ūun ánĵē e táxnuu Xuva kō, ntii díto ña nuú ko ne, ²⁴ kaka'an ñá nī ko: “Ña ku ú'vī ó, Pablu, tsí da mií é xēen mí tuví rei ñuu Roma da nté xntēkú ku'vē ñá iña o. Dukuān ne, kunuu mé'ñu Xuva ko o ni ūn ntíĥ ntíĥ ña ntaíkan ni'in. Nté uun ña ña kunáa ña kuenta iña o”, ka'an ñá nī ko. ²⁵ Dukuān ne, náku'ūn ka'nu nima ko, un ntíĥ ntíĥ o. Tsí kakuinti'xe ko tsí kuan koo kuvi vata ō ka'an Xúva ko nī ko. ²⁶ Mii tsí é dūku ntée o uun ñuu é tuvi mé'ñu ntute ñu'u kān —ka'an ña.

²⁷ Dā kú xe'un ntúvi ntaíka ntí ne, dotō tsí ntaíka ntí mé'ñu ntute ñu'u é nanī Adria. Dā kú dava ñuu ne, kūtuni ñá ntánakaka tun ntōó san tsí ña te íka ntōo ntí ñu'u kān. ²⁸ Kí'i kú'vē ña nté kaa kúnú ntute sán ne, xée tā'an oko xe'un uun métrū. Ku'é'en ká ntí un siin né, kí'i kú've xtúku ña. Kidáa ne, oko ú'xē métrū. ²⁹ Ú'vī ñá te duku ntée ta'an tun ntōó san xuu. Dukuān ne, nantíi ña kīmi káa ī é katīin ntii āta tún ntōó san, ntáka'an ntâ'ví ña te tūví náne'e. ³⁰ Ña ntánakaka tun ntōó san ne, ntukū nuu iní ña nté koo nakakū ña kúñu ña. Kidáa ne, nanúu ña tun ntōó lu'ntí san vata tsi te nantii xtúku ña káa ī é katīin ntii nuu i kan. Ntá tsi ña te nuu é ntaā i, tsí ncho kunu ña. ³¹ Pablú ne, kaka'an ñá nī tó'ō sntadún san ni ūn ntíĥ ntíĥ sntadun ña:

—Da mií é naku'un mii na iní tun ntōó san. Tē ña'á ne, kunaa ntíĥ ntíĥ o —ka'an ña.

³² Kidáa né, ē'nté sntadún xo'o é kantikin tún ntōó lu'ntí san vata koo é kí'in ni'i ntuté san.

³³ Dā dokó sa tuví ne, kaka'án Pablu ni ūn ntíĥ ntíĥ ña'a san te kā'xi kúdii ña. Kaka'an ñá ni ña:

—É kū xe'un ntúvi é ña ntaé'xi nto, é da mii tsí é ntántétu nto. ³⁴ Vi'a ve ne, víi nto da xe'e, ka'xí kudii nto, na náku'ūn ntii ntō, tsí nté uun nto ña kunáa nto —ka'an ña.

³⁵ Kūvi ka'an ñá ne, dā kí'i ña tañú'ū sán ne, dā naku'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō mé'ñu ūn ntíĥ ntíĥ ña'a san. Kidáa né, kátsin dava ña tañú'ū sán ne, dā é'xi ña. ³⁶ Kidáa ne, náku'ūn ka'nu nima ña, un ntíĥ ntíĥ ñá ne, kuan ō kí'i ña tañú'ū sán, dā é'xi ña. ³⁷ Tsí uví sientu úní díkō xe'un

uun ña'a nti é ñũ'u ntí tun ntōó san. ³⁸ Dā kúvi é'xi nta'a ntí ne, eni ntu'ũ ntí ntaété nuu ntí trigu é ntoó san iní ntute ñu'u kãn vata koo é ntũkamá kudii é kuido tun ntōó san.

Dā ntí nuu ta'an tun ntōó san ntute ñu'u kãn

³⁹ Dā tuví ne, ñá ni ĩni ñá ntánakaka tun ntōó san mí'i ñuú xeé nti. Ntá tsi díto uun itsí mí ió ñuti, mí vā'á o é nākutúvi tun ntōó san. Tē dí kuvi ne, ntío ña é nakí'vī ñá tun ntōó san ikãn. ⁴⁰ Dukuān né, ē'nté ña xo'ō é kántikin káa i é ntátiin ntíi sán, tsóo mii ña ĩní ntute ñu'u kãn né, dā nántuté ña xo'o é ntánu'ní utun é ntánakaka nuu ña tun ntōó san. Kidáa ne, náxnteē ñá doo ntakin é kādita tatsín san núu i kãn ne, dá kuē'én nti nte mí ió ñuti san.

⁴¹ Ntá tsi dā ntaíka nti mí e dóo kaido ntute sán ne, dúku ntēé nti de've nú ñuti é tuví má ntute kãn. Tĩn nuu kue'en núu tun ntōó san nú ñuti san. Áta ĩ ne, uun ito tsi ntíi nuu ta'an da dóo ntíi duku ntée ntute san.

⁴² Kidáa né, ntío sntadún san é kuan tsí koo ka'ní ña ña ñu'u kutū sán vata koo é ña kunu ña. ⁴³ Ntá tsi tó'ō sntadún san ne, ñá ni xē'é ña itsí é kuān koo víi ña, tsí ña ni ntío ña é kúví Pablu. Kaka'an ñá tē xoo é kúvi duté i ne, di'na ña nako'xó nuu ña kúñu ña ĩní ntute kãn ne, dá kī'in ña, kiduté ña te kúvi ntii ña diñi i kãn. ⁴⁴ Ña nguú sán ne, kúvi kí'i ña rkunū sán ne, o da nēé ka ta'vi i tun ntōó san é dute núu ña tē ntíi ña diñi i kãn. Dukuān ne, vá'a tsi o ntíi ntíi ntíi nti diñi i kãn.

28

Dā itúvi Pablu ñuú Malta

¹ Dā nakákū ntíi ntíi nti diñi ntute ñu'u kãn né, tā'xi ña é kūtuní nti tsí Malta nani ñuú tsikan é tuvi mé'ñu ntute ñu'u kãn. ² Ña ñuu íkãn né, dōo va'á ña'a ña nī nti. Tūun ña ñu'u é tūnī nti, tsí kuan tsí ó kakiin daví san ne, dōó ví'xin. ³ Pablú ne, nākuido ñá tutun sán ne, da ve katsu'un ña nchú'un kãn da kíi koo, tĩn tī nta'a ña. ⁴ Ña ñuu íkãn né, dā ĩni ña tsi tĩn tī nta'a ña ne, ntáka'an ñá ni tā'an ña:

—Ñã tsikán ne, á te ñã'a é'ni ñã. É ntaā í nakáku ñã kúñu ñã ntute ñu'u kãn, tsí kuví ñã ve, tsi iō kuetsí ñã nta'a Xuva kō —ka'an ñã.

⁵ Ntá tsi Pablú ne, dā nákidi ñã nta'a ñã ne, kó'xō nuu ti nchú'un kãn. Ñã té ni kúvi ñã. ⁶ Tsí te ūra tsí i tsitu ñã ne, ō kuví ntii ñã, kuiní ñã'a san. Dā kú e ví'i ntántétu ñã te nté koo kuví ñã ne, dā íni ñã tsí ñã té neé ni kúvi ñã ne, nativi iní ñã. Kidáã né, eni ntu'u ñã ntáka'an ñã tsí Pablú ne, xuva ñã ñã, ka'an ñã.

⁷ Etsin tsi mí ntoo ntí ne, iō ñú'ū é kāduku ntée ñã odo nūú ñuú tsikan, ñã naní Publiu. Dīvi ñã kākã'an ñã te kuntōo ntí nú vi'i ñã kãn. Úni ntūvi intóo ntí nú vi'i ñã kãn ne, dōo vá'ā o dé ñã nī ntí. ⁸ Publiú san ne, nchokuví uva ñã. Ka'ni kaxé'e ñã ne, da'xin kaxío ñã dī. Kué'ēn Pablu, kúkoto ní'ni ñã ñã ne. Dā kúvi ka'an ntá'ví ñã iñã ñã ne, xntēe tá'an ñã nta'a ñã ñã ne, ntūvá'a ñã. ⁹ Kidáã ne, xéé ntí ntí ñã nchokuví san, ñã ntoo ñuú tsikán ne, ntūvá'a ñã dī. ¹⁰ Dukuān né, dōo íko ñu'u ñã'a san ntí. Dōo kue'é doméni tá'xi ñã ntí. Dā xee ntúvi é ntáka ntí ñuú ñã ne, tsū'un ñã iní tun ntōó san un ntí ntí é ntio ntí.

Dā xéé Pablu ñuú Roma

¹¹ Uni xōo intóo ntí ñuú ikãn. Dā ntáka ntí ne, nākú'ūn ntí tun ntōo é itúvi dá ntūvi ví'xin. Ñuú Alejandria vé'xi tun ntōó san. Uve santu ntúvá'a nãa nuu i é nani Cãstoo ni Pólu. ¹² Kué'ēn ntí iní tun ntōó san, xéé ntí ñuú Siracusá ne, ikãn intóo ntí uni ntúvi. ¹³ Kidáã ne, kué'ēn ntí, ntaíka ntí ntíkō diñi ntute san, xéé ntí ñuú Regiu. Utén san ne, iñi ntú'u kañu tatsin é vē'xí máa i kãn. Kidáã ne, kué'en xtūku ntí ne, da kúvi uvi ntúvi ne, xéé ntí ñuú Puteuli. ¹⁴ Ikãn né, nāni'i ta'án ntí ñã kuínti'xe i. Ntáka'an ñã te kuntōo kudii ntí uun vite. Kidáã ne, kué'ēn ká ntí ñuú Roma. ¹⁵ Ñã kuínti'xe i, ñã ñuú Romá san ne, tēkú ñã tsí kí'ín ntí ne, véxkuntétu ñã ntí un tsi nte ñuu é naní Foro de Ápiu ni tūku ñuu é naní Uni Tabérna. Dā íni Pablu ñã ne, nāku'e ñã sintiál'vi nta'a Xuva kō ne, dōo nakunúu ka'nu nima ñã. ¹⁶ Kidáã né, dā xéé ntí ñuú Romá ne, ntāda tó'ō sntadún san ñã ñu'u kutū san kuenta ntá'a tó'ō sntadun,

ntá tsi xe'é ña é xio kutūví Pablu má vi'i mii ñā. Mii tsī é tuvi ni'i ña uún sntadun é vii ñá ña kuenta.

Dá kakā'an ntódo Pablu ñuú Roma

¹⁷ Dā kúvi uni ntúvi ne, kāna Pablu un ntíí ntíí ña odo nūu iña ñá Israee, ña ntoo ñuú Roma, náta ká nuu ña ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Ení, xu'ú ne, ñá tē nee nuu i é kini kaa ni ide ú ni tā'an ko ñá Israee, nté ña te nee ni ka'an ntée u nte xkoó ini ñáta kō, ña intóo nte dí'na. Ntá tsi xnúu kutu ñā kó ñuú Jerusaleén ne, dā ntáda ña kó kuenta ntá'a ña ñuú Romá san. ¹⁸ Kidāā né, dā kúvi tsíxe'e ñā kó ne, ntío ña é nantíi ña ko, tsí ña tuví nee kuetsí ka'nu iñá ko vata koo é kúví u. ¹⁹ Ntá tsi ña Israeé san ne, ña ni ntío ña é nantíi ña ko. Dukuān ne, kuetsí é kaikán u te mií rei ñuú Romá san xntekú ku'vē ná iñá ko, kuān té ña tuví nēe nuu i é tsí'i kuetsí ú ña ñuú ko. ²⁰ Dukuān é kākaná u nto, un ntíí ntíí nto, é kā'án u ni ntō, tsí kuenta iñá Cristu, ña é ntantétu o, xo'ō ña Israee, é odō kútu ú kadena vévii —ka'án Pablu.

²¹ Ña Israeé san ne, ntáka'an ña:

—Ñá iní ntí. Nté ñá ntoo ñuú Jerusaleén san ñá ni taxnūu ña tú'un iña nto. Nté ña vé'xi ikān ne, ñá ni kā'an káni ña iña nto. ²² Ntí'í ne, ntío ntí kiní ntí nee é kākuinti'xe nto. Tsí da mii tsí iní ntí tsí da kaniñ ñūxiví ne, dōó ntáka'an ntée ña ña kuínti'xe i Jesuu —ka'an ña.

²³ Dukuān né, xtuví ñá uun ntuvi é nāni'i ta'an ñá nī Pablu. Kidāā ne, díi ka kue'e ñá'a xee ña nú vi'i mí tuví ña. Pablú ne, nté tevāa un tsi da nte kuāa kaka'an ntódo ña ni ñā. Kaka'an ñá nté ō dé Xuva ko kadē kú'vē ña, kanatíin ña ni ñā da nte koo e kuínti'xe ña Jesuu, tsí kanañ'e ñá ña mí ūve na'a kaka'an léi Muísee, nté o kaka'an tú'ūn é de vá'a ña é xe'é Xuva kō é kūtuni nté koo kuvi. ²⁴ Ío ña Israeé san ne, kuínti'xe ña é kāka'án Pablu, ntá tsi iō ná ne, ña ni ide ña kuēnta tú'ūn é kāka'an ña. ²⁵ Ñá ni xio ntaa iní ña ni tā'an ña. Kuan tsí ō kí nteé xio ña, kunú'u ña. Uun sá nuu i é kāka'án Pablu ni ña dá vāta ntaka ña:

—Espíritū Sántū né, dōo íni ña nté koo ka'an ñá tú'ūn é xe'lé ña é kā'an ñá ka'án naa Xuva ko, ña Isaía, ni ñata kō, ña é intóo di'na, kaka'an ña:

²⁶ Kuē'én, kūka'an ni ñá Israeé san:

Kuān té dá'a sa tekú nto,
ntá tsí ña kuintí'xe nto.

Kuān té dá'a sa kóto nto,
ntá tsi ña kutúni nto.

²⁷ Tsi dóo ka'xī nima nto,
dóo lo'o ntō,

é nuu ntí'u ntúxnūú nto.

Tsi ña ntío nto kiní nto,

ñá ntío nto kutuni nto,

ñá ntío nto kuinti'xe nto,

ñá ntío nto natu'vi nto kuétsi ntō

vata koo é ntavá'a ú nto.

Kuan ō xe'lé Espíritū Sántū é kā'an Ísaia ni ñata kō kídaā.

²⁸ Kíni nto tsí ví'a ve ne, taxnuu Xuva kō tú'ūn va'á iña Jesúcristu ntá'a ña'a, ña é ña te ña Israeé san. Divi ñā ne, kuinti'xe ña —ka'án Pablu.

²⁹ Dā kúvi ka'an ña sá'a ne, ntīi ntíí ntíí ña Israeé san ne, da mii kuē'en tsi é ntánatín ña tú'ūn é kāka'an ña.

³⁰ Pablú ne, uvi kuíā katúvi ña ikān né, mii ñā ntá'vi ña ví'i mí katúvi ña. Dōo diní ña dá vē'xí un ntíí ntíí ña'a, ña vexkóto ni'ni i ña. ³¹ Kaka'an ntódo ña ni ña iña mí kadē kú've Xuva ko, kanakuā'a ña ña iña Tó'o ko Jesúcristu. Ná te kaū'ví kue'en ña é kā'an ñá ni ñā né, ntē xoxo ni edí nuu i é kā'an ña.

Tū'ún xuva kō vatā ó ntáka'an ña ñuú Coatzospan
 New Testament in Mixtec, Coatzospan (MX:miz:Mixtec, Coatzospan)
 copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Coatzospan

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Coatzospan

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

